

Møte torsdag den 10. april 2014 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 62):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 225/2013 av 13. desember 2013 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 528/2012 om markedsføring og bruk av biocidprodukter (Innst. 156 S (2013–2014), jf. Prop. 35 S (2013–2014))
2. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Bård Vegar Solhjell om trygg rusomsorg gjennom langsiktige avtaler med ideelle aktører (Innst. 148 S (2013–2014), jf. Dokument 8:3 S (2013–2014))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 159/2013 av 8. oktober 2013 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2011/62/EU om innføring av et fellesskapsregelverk for legemidler for mennesker, når det gjelder å hindre at forfalskede legemidler kommer inn i den lovlige forsyningskjeden (Innst. 157 S (2013–2014), jf. Prop. 37 S (2013–2014))
4. Interpellasjon fra representanten Freddy de Ruiten til helse- og omsorgsministeren:

«Mennesker med behov for ressurskrevende tjenester opplever tjenestetilbud som varierer sterkt fra kommune til kommune, og som ofte ikke er tilstrekkelig. Noen ser seg tvunget til å flytte til en annen kommune hvor tilbudet er bedre. For mange pårørende opplever å måtte kjempe mot byråkratiet for å sikre sine nærmeste et godt og verdig tilbud. Dette blir en stor og unødvendig tilleggsbelastning.

Hvordan kan statsråden bidra til at mennesker med behov for ressurskrevende tjenester får den hjelpen de trenger fra sin kommune, Nav og andre aktuelle instanser?»
5. Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren:

«Det er en global trend med økt forekomst og for tidlig død av hjerte- og karsykdommer, diabetes, kroniske lungesykdommer og kreft, definert av Verdens helseorganisasjon som NCD-sykdommer (Noncommunicable Chronic Diseases). I 2009 døde nær 8 000 personer i Norge før de fylte 75 år av disse sykdommene. Det er godt dokumentert at sentrale risikofaktorer for denne type sykdommer er tobakk, usunt kosthold, fysisk inaktivitet og skadelig bruk av alkohol. I mai 2012 vedtok Verdens helseforsamling (WHA) målet om å redusere for tidlig død av NCD-sykdommer med 25 pst. innen 2025. Norge har stilt seg bak denne målsettingen. Den rød-grønne regjeringen fremmet høsten 2013 en felles strategi for forebygging, diagnostisering, behandling og rehabilitering av NCD-sykdommer.

Hva er regjeringens folkehelsepolitikk, og hvordan

skal 25 pst. reduksjon i NCD-sykdommer innen 2025 oppnås her i Norge?»

6. Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til kulturministeren:

«Kulturministeren har varslet ei «fridomsreform» i kulturlivet. Ho har tidlegare lista opp «fridom, mangfald og kvalitet» som dei tre føresetnadane for eit vel fungerande kulturliv, og sa i budsjettdebatten før jul dette i Stortinget: «Jeg mener at et ensidig fokus på tilskuddsnivået gjennom mange år har fjernet oppmerksomheten fra innhold og kvalitet i den offentlige kulturdebatten.» Sosialistisk Venstreparti deler Høgre sitt ønske om eit fritt og autonomt kulturliv, som får brukt kreftene sine på å skape kunst av høg kvalitet og eit mangfald av kulturopplevingar for publikum. Men vi trur ikkje at god offentlig finansiering står i vegen for eit slikt mål, snarare tvert imot.

Kva skal ei slik «fridomsreform» innehalde, som heilt konkret kan gje auka fridom for kunstnarar, kulturarbeidarar og publikum, og meiner statsråden at auka løyvingar til kunst og kultur kan vere negativt for innhald og kvalitet i kulturen?»

7. Referat

Presidenten: Representantene Hans Fredrik *Grøvan*, Roy *Steffensen*, Torgeir Knag *Fylkesnes* og Sonja *Mandt*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Kristian *Norheim* i dagene 10. og 11. april for å delta i nordisk-baltisk forsvarskomiteledermøte i Vilnius
- fra representanten Arild *Grande* om foreldrepermisjon i tiden fra og med 10. april til og med 28. april
- fra representanten Karianne O. *Tung* om velferdspermisjon i tiden fra og med 22. april til og med 27. april og deretter foreldrepermisjon i tiden fra og med 28. april til og med 20. juni

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:

For Telemark fylke: Gry-Anette Rekanes *Amundsen* 10. april

For Nord-Trøndelag fylke: Jorid Holstad *Nordmelan* 10. april og 23.–24. april

For Sør-Trøndelag fylke: Audun *Otterstad* 23.–24. april og 6. mai til 20. juni

Presidenten: Gry-Anette Rekanes Amundsen og Jorid Holstad Nordmelan er til stede og vil ta sete.

Representanten Eva Kristin Hansen vil fremsette et representantforslag.

Eva Kristin Hansen (A) [10:02:08]: Jeg vil på vegne av representantene Dag Terje Andersen, Trond Giske og meg selv fremme et forslag om å tillate bruk av blyhagl utenfor våtmarksområder og skytebaner.

Presidenten: Representanten Else-May Botten vil fremsette et representantforslag.

Du snek i køen – det er lang kø, kom igjen!

Else-May Botten (A) [10:02:40]: I så fall var det presidenten som ba meg om å snike!

Jeg har gleden av å framsette et representantforslag på vegne av Knut Storberget, Odd Omland, Ingrid Heggø og meg selv om å påby redningsvest i fritidsbåter (Endring i lov om fritids- og småbåter (småbåtloven) § 23 nytt tredje ledd).

Presidenten: Representanten Abid Q. Raja vil fremsette et representantforslag.

Abid Q. Raja (V) [10:03:01]: Jeg har på vegne av Kjetil Kjenseth og meg selv gleden av å fremme et representantforslag om å redusere bruken av palmeolje i Norge.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås vil fremsette et representantforslag.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:03:21]: På vegne av stortingsrepresentanten Audun Lysbakken og meg selv vil jeg fremme et forslag om å sikre kraft fra land-løsning for hele Utsirahøyden.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil fremsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:03:53]: Eg vil på vegner av stortingsrepresentantane Trygve Slagsvold Vedum, Ivar Odnes og meg sjølv fremja eit forslag om innføring av ein times fysisk aktivitet kvar dag i skulen.

Presidenten: Og representanten Trine Skei Grande vil fremsette et representantforslag.

Trine Skei Grande (V) [10:04:16]: Jeg vet ikke hva som avgjør rekkefølgen. Det er i hvert fall ikke antall partiledere som forslagsstillere, for jeg vil fremme et forslag på vegne av Audun Lysbakken, Knut Arild Hareide, Trygve Slagsvold Vedum, Rasmus Hansson og meg sjølv om stans i norsk implementering av datalagringsdirektivet.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:47]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 225/2013 av 13. desember 2013 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 528/2012 om markedsføring og bruk av biocidprodukter (Innst. 156 S (2013–2014), jf. Prop. 35 S (2013–2014))

Tina Bru (H) [10:05:38] (ordfører for saken): Denne saken omhandler at Stortinget skal gi sitt samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning om innlemmelse i EØS-avtalen av EU-forordning om markedsføring og bruk av biocidprodukter.

Biocidprodukter benyttes til å bekjempe uønskede organismer. Eksempler på biocidprodukter er rottemidler, treimpregneringsmidler, insektmidler, desinfeksjonsmidler og bunnstoff til båter. Flere biocider og biocidholdige produkter inneholder stoffer som utgjør en fare for helse og miljø. Det er svært grundige vurderinger som ligger til grunn for godkjenning av denne typen stoffer og produkter.

Biocidforordningen opphever og erstatter det eksisterende biociddirektivet. Den nye forordningen skal medvirke til en enda tryggere bruk av biocidprodukter med tanke på å beskytte helse og miljø samt forenkle regelverket og fremme insentiver for industrien til å utvikle tryggere produkter til skadebekjempelse. Forordningen vil også gi mer harmonisering og en helhetlig gjennomføring i EU/EØS-området.

Biocidforordningen fikk virkning fra 1. september 2013. Det er viktig å få innlemmet forordningen i EØS-avtalen så raskt som mulig, slik at Norge får et likt og oppdatert regelverk. Det er viktig at Norges regelverk på dette området er like godt som i resten av EU, både med tanke på helse og miljø og industriens behov for like rammebetingelser som resten av EU-statene.

Gjennomføringen av forordningen krever ikke lovendring. Den gjennomføres ved en ny biocidforskrift, som erstatter biocidforskriften fra 2003.

Innstillingen fra energi- og miljøkomiteen er enstemmig i at Stortinget samtykker til godkjenningen av EØS-komiteens beslutning om at forordningen innlemmes i EØS-avtalen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:07:36]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Bård Vegar Solhjell om trygg rusomsorg gjennom langsiktige avtaler med ideelle aktører (Innst. 148 S (2013–2014), jf. Dokument 8:3 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [10:08:27] (ordfører for saka): Helse- og omsorgskomiteen har behandla eit forslag frå

stortingsrepresentantane Audun Lysbakken og Bård Vegar Solhjell om trygg rusomsorg gjennom langsiktige avtaler med ideelle aktører. Forslagsstillarane held fram ideelle aktørar si viktige rolle i rusomsorga, og at dei treng trygge avtaler og klare vilkår. Det vert peikt på at anbod ofte har ført til nedlegging av viktige behandlingstilbod, sjølv om kvaliteten har vore god. Det vert vist til at Helse Sør-Øst i 2012 gjekk inn i fortløpande avtaler med ideelle aktørar på rusfeltet, og forslagsstillarane meiner at alle helseføretaka bør verta instruerte om å gjera dette.

Ein samla komité stiller seg bak forslagsstillarane i at ein viktig føresetnad for god rusbehandling er at det vert bygt opp trygge og mest mogleg langsiktige behandlingstilbod. Komiteen understrekar at rusomsorg er eit offentleg ansvar, men at privat sektor er viktige bidragsytarar, og at private og ideelle står for heile 58 pst. av den samla døgnkapasiteten for tverrfagleg, spesialisert behandling.

Komiteen anerkjenner det historiske partnerskapet mellom offentleg og ideell verksemd i helse- og sosialsektoren og påpeiker særleg det viktige arbeidet som dei ideelle og frivillige gjer på rusfeltet. Komiteen sluttar seg til det som også statsråden skriv om at dei regionale helseføretaka må søkja å nytta dei moglegheitene som ligg innanfor regelverket for offentlege innkjøp og dei rettslege rammene som EØS-avtalen gir. Komiteen ser positivt på at Helse Sør-Øst har gått over til å bruka fortløpande avtaler på rusfeltet.

Komiteen har merka seg at fleire av høyringsinstansane sluttar seg til representantforslaget. Forslagsstillarane meiner at helseføretaka skal instruerast om at dei ved kjøp av private institusjonsplassar skal prioritera ideelle aktørar framfor kommersielle. Komiteen legg vekt på at alle aktørar innanfor rusomsorga må anerkjennast, men påpeiker at ideelle aktørar yter ein svært stor del av det offentlege tilbodet. Komiteen meiner at det er bra at det allereie er gjort prioriteringar av dei ideelle ved at det i statsbudsjettet for 2014 vart prioritert ein vekst for ideelle behandlingstilbod innan rusbehandling tilsvarende 200 plassar.

Behandlinga av denne saka i komiteen har tatt tid, i og med at spørsmålet om EU sitt reviderte direktiv om offentlege anskaffingar vil kunna hindra Noreg i å vidareføra det unntaket ein har hatt om å reservera konkurransar for ideelle organisasjonar ved innkjøp med ein verdi på over 750 000 euro etter 1. januar 2016, kom opp.

Komiteen er delt i synet på om ein skal påleggja helseføretaka å prioritera ideelle framfor private tilbydarar dersom krav til kvalitet og innhald er oppfylt.

Komiteen er også delt i synet på om ein i nye avtaler med ideelle leverandørar og rusbehandlingstenester skal erstatta tidsavgrensa kontraktar med langsiktige samarbeidsavtaler med moglegheit for oppseiing. Eit mindretal i komiteen, bestående av Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og SV, foreslår dette, og eg vil med dette ta opp dette forslaget på vegner av desse partia.

Senterpartiet har programfesta at vi vil utvida samarbeidet med frivillig sektor gjennom å innføra langsiktige og forhandlingsbaserte avtaler om kvalitet og pris. Vi meiner generelt at anbod er ein dårleg måte å sikra mangfald og kvalitet på i behandlingstilboda. Erfaring viser at

dette tvert om fører til monopolsituasjon og einsretting av tilbod.

Hagen-utvalet la stor vekt på at sosial verdiskaping både i form av frivillige organisasjonar og tiltak og nye former for brukarsamvirke bør verta gitt betydeleg større rom og armslag i drift og framtidig utvikling av omsorgstenester og velferdsordningar. Dei foreslår at innan 2020 må anslagsvis 25 pst. av den samla omsorgssektoren vera organisert og drivast som ideell verksemd. I dag er denne delen knapt 5 pst.

Senterpartiet er mot EØS-avtalen, og vi står saman med Arbeidarpartiet og SV om ein merknad der vi understrekar betydninga av at regjeringa no gjer det den kan for at ein kan få vidareført dagens praksis, og at ein gjer det i god tid før ein tar stilling til om aktuelle endringar i EU-direktiva skal innlemmast i norsk lov.

Eg vil til slutt takka representanten Olaug Bollestad frå Kristeleg Folkeparti for hennar innsats i denne saka for dei frivillige og ideelle organisasjonane, og eg er glad for at Kristeleg Folkeparti stemmer saman med Senterpartiet, Arbeidarpartiet og SV i dag.

Eg vil òg heilt til slutt gjera greie for at eg set pris på at helseministeren no slår fast at regjeringa skal vidareføra samarbeidsavtalen med ideell sektor, for det har det vore ein del usikkerheit om tidlegare.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget hun viste til.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:13:50]: Dette Dokument 8-forslaget fra representantene Lysbakken og Solhjell støttes av fire parter. Det er Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti i tillegg til SV. Disse partiene ber regjeringa pålegge helseføretakene at de ved kjøp av private institusjonsplasser skal prioritere ideelle tilbydere framfor andre aktører, forutsatt at kravet til kvalitet og innhold er oppfylt. Vi ønsker at ved inngåelse av nye avtaler med ideelle leverandører av rusbehandlingstjenester skal tidsavgrensede kontrakter, dvs. anbud, erstattes av langsiktige samarbeidsavtaler med mulighet for oppsigelse.

Ideell sektor har spilt en viktig rolle for å bygge opp helse- og rehabiliteringstilbudet her i landet. Mange steder gikk ideelle organisasjoner tidlig foran og ga tjenester til befolkninga som ikke andre klarte å levere. Ikke minst overfor kronisk syke og utsatte pasienter og brukere har ideelle aktører gjort en svært viktig jobb. Vi ønsker at de også skal gjøre det i framtida.

I stortingsmeldinga om Morgendagens omsorg, som den rød-grønne regjeringa la fram i fjor, er ideell sektor trukket fram som en enda viktigere samarbeidspart for å levere gode helse- og omsorgstjenester. Derfor trenger de ideelle aktørene trygge avtaler og klare vilkår. Arbeiderpartiet er glad for at rusfeltet ble styrket med over 1 mrd. kr i perioden 2006–2012, mens det kommunale rustilbudet fikk nesten 360 mill. kr mer. Det er fremdeles behov for å styrke russektoren, spesielt i kommunene.

Vi må unngå anbuds konkurranser der ideelle må konkurrere med kommersielle tilbydere, fordi mange av de

ideelle aktørene tilbyr lønns- og pensjonsvilkår på linje med det offentlige, mens de kommersielle selskapene kan operere med dårligere vilkår for sine ansatte. Dette gir en svært urettferdig konkurranse, der vi ser at gode ideelle aktører må gi opp. Dette har ført til en lite forutsigbar situasjon også for de ansatte i slike institusjoner, som da kanskje heller søker seg til andre arbeidsgivere.

Det er viktig å understreke at det er offentlig helsesektor som skal være ansvarlig for at ruspasienter får den beste behandlingen, tilpasset den enkeltes behov. Det betyr at det offentlige skal sørge for å ha gode, tverrfaglige helsetjenester til pasientene i egen regi, og at man så inngår avtaler med private, men spesielt ideelle tilbydere, som et viktig supplement.

Jeg er derfor bekymret for regjeringas modell for «fritt behandlingsvalg» i den offentlig finansierte helsetjenesten, som ifølge helseministeren skal innføres først for pasienter innen rus og psykiatri. Det innebærer nemlig at alle private aktører som ønsker å tilby helsetjenester, og som oppfyller bestemte kvalitetskrav, kan gjøre dette og få betalt av det offentlige. Slik type finansiering vil bl.a. kunne føre til økt bruk av stykkpris i helsetjenesten, noe som slett ikke vil være heldig for sårbare pasienter som har behov for langvarige og sammensatte helsetjenester.

Det er mange grunner til at ideelle aktører bør foretrekkes foran kommersielle når det offentlige skal inngå avtaler om samarbeid. Forskning både her heime og i USA og Europa viser at på sikt scorer ideelle aktører langt bedre på en rekke kvalitetsparametere enn de kommersielle, og særlig kommer dette til uttrykk der man har fått store innslag av disse internasjonale helsekonsernene i omsorgstjenestene. Et annet tungtveiende argument er at de pengene vi bruker på helse og omsorg, skal gå mest mulig uavkortet til behandling av pasienter og brukere og ikke som utbytte til internasjonale selskaper.

Derfor er dette forslaget uttrykk for at vi vil sette de sykeste og mest sårbare pasientene først, gjennom å foreslå at ideelle aktører skal foretrekkes som samarbeidspart til det offentlige i rusbehandlingen. Vi er kjent med at EU har vedtatt et direktiv som vanskeliggjør separate anbuds konkurranser, men vi forventer altså at regjeringa arbeider hardt med å finne det handlingsrommet som kan være tilgjengelig for å styrke, løfte og prioritere samarbeidet med ideell sektor i velferdstjenestene.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:18:33]: Trygg rusomsorg handler først og fremst om hjelp når du trenger det. Det handler om kompetent hjelp, det handler om tilgjengelig behandling, tidlig innsats og god rehabilitering.

Ved utgangen av 2. tertial i 2013 ventet omtrent 2 500 rusavhengige på behandling. Det står med andre ord altfor mange syke og rusavhengige mennesker i kø for å få trygg rusomsorg.

Det er et faktum at under den rød-grønne regjeringstiden opplevde vi at gode behandlingsinstitusjoner ble lagt ned. Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen mener at en vesentlig forandring er nødvendig å gjennomføre for denne pasientgruppen. Den forandringen handler om å gi fritt behandlingsvalg, slik at pasientene faktisk kan ha mulighet

til å velge de behandlingsinstitusjonene som de selv har tro på blant dem som er offentlig godkjent, og at en kan bruke den kapasiteten som er. Hvis rusavhengige i dag velger en annen behandlingsinstitusjon enn den de tilbys, rykker de ofte bakerst i køen og risikerer å vente lenge, kanskje i år. Det er ikke vanskelig å forstå at det er stor sannsynlighet for at motivasjonen blir borte dersom man må vente lenge på å få plass på den institusjonen man ønsker seg til. Vi ser av statistikkene også at ikke innenfor noen pasientgruppe er det så stort frafall fra innvilgelse av rettighet til behandling til faktisk oppmøte som nettopp i denne pasientgruppen.

Mindretallets forslag i dag er å pålegge helseforetakene å prioritere de ideelle aktørene framfor andre aktører, og at tidsavgrensede kontrakter skal erstattes av langsiktige samarbeidsavtaler. Det tillater altså ikke EU-direktivet etter 2016, og det vil være umulig å gjennomføre. Flertallet i dag, Fremskrittspartiet, Venstre, Høyre og Kristelig Folkeparti, har bedt regjeringen bruke handlingsrommet fram til 2016.

Det er ingen politisk uenighet om at ideelle organisasjoner utgjør et viktig og nødvendig bidrag i rusomsorgen. Det er jo nettopp et godt samspill mellom offentlige tilbud og private tilbud med alle typer eierskap som skaper det viktige mangfoldet som disse pasientene trenger, og det er å ta alle krefter i bruk som kan redusere ventetiden for denne pasientgruppen – en ventetid som kan være livsfarlig.

Det foregår jo en reell konkurranse om oppdrag mellom ulike aktører i dag, og i mange tilfeller kommer ideelle aktører seirende ut, fordi de har høy kompetanse, de har gode fagmiljøer, de har lang erfaring, og de oppnår gode pasientresultater. Den nye regjeringen er allikevel godt kjent med at det eksisterer utfordringer for en del aktører, særlig utfordringer som knytter seg til høye pensjonskostnader. Det er utfordringer som regjeringen eksplisitt har sagt at den skal følge opp i et nært samarbeid med de ideelle aktørene.

Jeg merket meg på høringen i komiteen at en av dem som var der, sa veldig tydelig at man ønsket seg en regjering som ikke fortsetter å bidra til institusjonsdød. De mente at 25 tilbud var lagt ned de siste årene, og at tempoet i behandlingsinstitusjonene som ble lagt ned, hadde økt. I Høyre er vi derfor glad for at vi etter valget har fått en regjering som aktivt prioriterer å øke behandlingsskapasiteten i rusomsorgen – ved å gjeninnføre regelen om at veksten på rusfeltet skal være større enn veksten i somatikken i hvert helseforetak, ved å kjøpe 200 flere behandlingsskaper til rusavhengige i ideelle virksomheter i budsjettet for 2014, ved aktivt å uttrykke at tiltaksprofilen på de plassene også skal gjelde langtidsplasser, ved å styrke de regionale helseforetakene med 255 mill. kr, hvor rustiltak er en viktig andel, ved å varsle en ny opptrappingsplan på rusfeltet og ved å varsle en reform for fritt behandlingsvalg for ruspasientene. Det er dette som kan bidra til å skape en reell endring i livssituasjonen for mange rusavhengige pasienter og deres familier. Det er alle disse tiltakene som sikrer at vi skaper en trygg rusomsorg.

Kari Kjonaas Kjos (FrP) [10:23:32]: I dag skal vi behandle et representantforslag som omhandler rusomsorgen. Men dessverre handler det også denne gangen om hvem som skal levere tjenesten, og ikke om de enkeltmennesker som trenger den.

I forslaget kommer det fram en påstand om at «anbudskonkurranser har ført til at viktige behandlingstilbud legges ned, på tross av god kvalitet». Dette er direkte feil. Jeg har de siste årene sittet på budsjettøringer og hørt fra den ene etter den andre at de stramme budsjettene og en vridning av tilbudet til mer poliklinisk korttidsbehandling i offentlig regi er en trussel mot mangfoldet og gode, tradisjonsrike behandlingstilbud. Det er altså ikke anbudene som sådan som har vært hovedproblemet, men tvert imot en villet rød-grønn politikk.

Regjeringen rydder nå opp i dette. Betydelig økte midler og øremerkede midler til langtidsbehandling i privat og ideell regi gjør at vi nå snur den negative utviklingen og igjen gir rom for mangfold og kvalitet.

På høringen av saken fikk vi et veldig godt bilde av hvorfor diskusjonen om ideelle aktører eller ikke, blir så feil. Sigma Nord sier selv på høringen at de er eneste private ikke-ideelle rusbehandlingstilbud som har en avtale med et regionalt helseforetak. Siden 1998 har de hjulpet utallige mennesker ut av den dypeste fortvilelse og har i årevis hatt avtaler vunnet via åpne anbudskonkurranser.

Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti påstår i sine merknader at det bare er de ideelle aktører som har pensjonskostnader lik som spesialisthelsetjenesten ellers. Sigma Nord kunne fortelle at også de har pensjonsforpliktelser lik de ideelle.

Jeg håper deres vitnesbyrd på høringen ble en vekker for dem som stadig kommer med sleivspark om private som bare driver sosial dumping, har hovedkontor i skatteparadis og sugerør i statskassen. Slike utsagn er rett og slett usaklige og i de aller fleste tilfeller veldig feil.

Til tross for at 58 pst. av tverrfaglig spesialisert behandling skjer av private, og at disse igjen nesten utelukkende er ideelle, påstås det i representantforslaget at de ideelle taper på pris. Dette påstår man til tross for at pris ikke er avgjørende for hvilken leverandør som blir valgt. Det er synd at det ikke er mulig å diskutere slike saker uten at man bruker argumenter som ikke holder.

Jeg ønsker ingen politikk som setter ideologi foran enkeltmennesker og resultat. Og jeg lurer på om andre pasientgrupper hadde akseptert at deres mulighet til behandling skulle styres av eierforholdet til institusjonen framfor kvalitet og resultat. Ved å framføre slike påstander viser man en holdning til rusavhengighet som jeg ikke vil være med på. Jeg er derfor glad for at Legeforeningen sa: «Fokus må først og fremst være på tjenesten som leveres – og kvalitetene av denne, og ikke hvem som leverer tjenestene.»

Men vi er til tross for at mange har måttet bygge ned sitt tilbud de siste årene, så heldige at vi nå kan klare å tilby mangfold og kvalitet de fleste steder i landet vårt. De ideelle har dominert markedet og vil fortsatt gjøre det, nettopp fordi de er gode, og fordi de leverer kvalitet.

Helseministeren har i sine to brev understreket viktig-

heten av en reell opptrapping for rusfeltet. Derfor er det øremerket 200 langtids behandlingstilbud hos ideelle, i tillegg til at midler fra 300 mill. kr øremerket kjøp av private tjenester også skal gå til slik behandling.

De regionale helseforetakene kan velge om de vil utvide allerede inngåtte avtaler, eller utvide med nye. Dette er svært viktig for å oppnå tilbud over hele landet og for å få på plass et mangfold som også fanger opp det mangfoldet som de rusavhengige selv representerer. Med ulik bagasje og ulik rushistorie som bakgrunn trenger vi ulike tilbud. Det handler om å sette den rusavhengige litt mer i sentrum og ikke bare snakke om tilbyder.

Helseministeren har understreket at regjeringen vil videreføre samarbeidsavtalen med ideell sektor om leveranser av helse- og sosialtjenester, og har til hensikt både å utvide og styrke denne. Helseministeren har videre understreket at regjeringen vil bruke det handlingsrommet som regelverket gir, til å inngå langvarige eller løpende avtaler med disse.

Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen styrker rusomsorgen både når det gjelder innhold, omfang og varighet, i tillegg til å styrke de ideelles plass innen rusomsorgen.

Til selve forslaget: Fremskrittspartiet vil stemme imot. Det er slik at fra vi vedtok statsbudsjettet og til nye langtidsplasser er undertegnet og tatt i bruk, tar det lang tid. Mange alvorlig syke venter på hjelp – med livet som innsats. Oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene er altså for lenge siden sendt ut, og man er i gang med kjøp av plasser.

Jeg beklager at Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti er villig til å støtte et forslag som i verste fall ville kunne medføre at prosessene nå stopper opp. Det er uaktuelt for Fremskrittspartiet.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:28:51]: Vi har grunnlovsjubileum i år, og mye skjedde i norsk samfunn i forrige århundre. Samfunnsmessig hadde vi en stor utfordring med at vi hadde ufattelig mange som slet med et alkoholmisbruk. Derfor: Vi kom fram til 1906, og det var 1 600 mennesker i denne byen som samlet seg i et forsamlingshus for å samle inn penger til å lage et hus og drive en omsorg for folk som slet. Det var Blå Kors' første alkoholhjem. Denne tjenesten vokste utover i vårt land.

Hvorfor sier jeg dette? Jo, fordi det er den ideelle sektor som alltid har hatt kunnskap om og hatt omsorg for rusmisbrukeren, og som har hatt myndighet og fått myndighet fra det offentlige til å forvalte dette. Det offentlige selv var ikke tidlig nok på banen. Det var idealisme og omsorg for nettopp denne gruppen som gjorde at man gikk sammen om å lage et mangfoldig tilbud hvor man bygde på idealisme og kunnskap. Dette ligger fortsatt inne hos de ideelle aktørene i dag. For Kristelig Folkeparti er dette viktig.

De ideelle aktørene trenger langsiktighet og forutsigbarhet. Det trenger de for eierorganisasjonene sine, for de baserer mye av arbeidet sitt på ideelt grunnlag og gaver de har fått. De fokuserer på personalansvaret de har, de har et ansvar når de skal bygge nye bygg, og de har ansvar for de pasientene de har tatt ansvar for. De ønsker forutsigbarhet og mangfold, de ønsker å kunne gi god omsorg, og de

er helt sikre på at de vil gi kunnskap og kvalitet. Mange av akkurat disse i ideell sektor har fulgt rusmisbrukeren ikke bare én mil, men sju ganger sju mil – de som trenger det aller mest. Rusomsorgen er det offentliges ansvar, men man hadde aldri klart å ta ansvaret om man ikke hadde hatt ideell sektor med seg. Det er sant – som det har vært sagt fra talerstolen – at mange av døgnplassene ligger hos ideell sektor også i dag, og vi må vite å spille talentene våre gode, så vi ivaretar kapasiteten de faktisk har.

Jeg synes det er flott at det har kommet et representantforslag om å ta ansvar for ideell sektor. Samtidig ønsker jeg å si at vi som har vært ute i kommunene, har opplevd at den forrige regjeringen faktisk har lagt ned – etter anbudsprosesser – ideell sektor. Jeg kan nevne Basissenteret Blå Kors i Sandnes og Blå Kors-klinikkene i Hordaland. De måtte legge ned sine tilbud, og andre overtok. Det er ikke godt nok.

Det samme opplevde vi nå da vi ble klar over et EU-direktiv som burde vært gjort noe med av forrige regjering, og som vi nå sitter med som en utfordring: Hvordan gjør vi det etter 2016?

Kristelig Folkeparti ønsker også å gi honnør til den nye regjeringen, som har sagt at de ønsker å satse på rus og psykiatri, som har gitt 200 nye plasser, og som har gitt 343 mill. kr til lavterskeltilbud i kommunene. Det er kjempebra, men Kristelig Folkeparti er også opptatt av at man skal gjøre det man kan for ideell sektor.

Kristelig Folkeparti er også glad for det ministeren har gjort i Helse Vest. Vi har bedt om at ideelle aktører kan få seks år pluss to år i opsjonsavtaler. Det er vi glad for. Men de andre helseforetakene skal også ut på anbud, og vi ønsker å sikre at ideell sektor får den delen av kaken som de gjennom mange år har vært med og bygd opp og brukt mye av de frivillige gavene til.

Kristelig Folkeparti har alltid ment, og vil mene, at vi er avhengig av ideell sektor. Vi må gjøre alt vi kan for å ivareta den kompetansen og den idealismen de innehar for å ivareta nok rusomsorg og nok plasser til dem som trenger det aller, aller mest.

Ketil Kjenseth (V) [10:34:02]: For Venstre er det viktig å presisere at det er pasienten som kommer først, ikke leverandøren. Vi mener at for å utvikle tjenestetilbudet til rusavhengige er det viktig å ha et mangfold av aktører, tilstrekkelig kapasitet og økt evne til å drive forsknings- og utviklingsarbeid innen sektoren. Dette fordrer tilgang på kapital og risikovilje og mer samspill med aktører, både i Norge og faktisk i andre land.

Per i dag utgjør rent kommersielle aktører en svært liten andel av leverandørmarkedet innen rusomsorgen i Norge. Dersom det i framtida skulle bli en utfordring, er Venstre villig til å vurdere tiltak for å regulere det, som f.eks. et utbyttetak for slike leverandører – på samme vis som vi har i utdanningssektoren. Men per i dag er dette svært lite aktuelt.

For Venstre er de frivillige og ideelle aktørene en viktig ressurs i helse- og velferdstilbudet totalt sett. Vi ønsker å skape stabile rammevilkår og forutsigbarhet for leverandører som har tilhørighet i det vi kaller den tredje sektor,

og som vi mener gir viktige bidrag både til kapasitet, faglighet, innovasjon, service – ikke minst – effektivitet, organisering, og det gir en merverdi i form av idealisme og frivillighet, som representanten Bollestad var mye inne på i sitt innlegg.

Det er viktig for oss å ikke utelukke gode tilbud til pasientene på bakgrunn av leverandørers selskapsform. Bak flere aksjeselskaper innen rusomsorgen i Norge i dag står det både ideelle aktører og offentlige virksomheter som har funnet det mest hensiktsmessig å organisere seg i en aksjeselskapsform. Det er også verdt å merke seg at det finnes familieeide virksomheter med betydelig innslag av idealisme.

Hvis vi ser litt bakover, er det grunn til å gi den rød-grønne regjeringa honnør for arbeidet med å inngå en skriftlig avtale med frivillige og ideelle aktører for å sikre deres rammebetingelser. Det er en viktig anerkjennelse av denne sektoren, men i tillegg må det også til en økonomisk forutsigbarhet som bidrar til å styrke rammevilkårene for å drive et profesjonelt tjenestetilbud på det nivået vi forventer.

I de nye anskaffelsesdirektivene som er vedtatt i EU, åpnes det bl.a. for innovasjonspartnerskap som en ny anskaffelsesprosedyre. Dette vil gjøre det mulig for helseforetak – som Venstre vil – å gi fritt sykehusvalg og inngå langsiktige partnerskapsavtaler med den tredje sektor – eller enkeltaktører for den del.

Eksempler på innovasjonsavtale som kan være aktuell å bruke for den tredje sektor, er bl.a. innen brukermedvirkning, organisering eller ny teknologi. Både innovasjon og tredje sektors rolle i helsesektoren bør finne sin plass i den nye helse- og sykehusplanen som Stortinget skal diskutere i løpet av et års tid.

Vi ønsker å se framover og se nye muligheter. Hvis en ser litt bakover, kan en lure på om det forslaget vi diskuterer i dag, er et oppgjør med egen utilstrekkelighet. Representanten Bollestad var innom et anskaffelsesdirektiv som kom litt overraskende på oss alle, og at forrige regjering ikke hadde dyttet så mye på det som vi skulle ønske at de hadde gjort. Vi har diskutert pensjonsforpliktelser, som de ideelle aktørene sier er en av de store utfordringene for dem, og som de, hvis de hadde fått en avlastning for det, godt kan konkurrere med de private aktørene om.

I tillegg ser vi i de regionale helseforetakene at det er en veldig stor ulikhet i praksis. Det er også et signal om at det har vært lite politisk styring av de regionale helseforetakene og av helseforetakene innen denne sektoren. Et konkret eksempel å vise til er på mange vis Finnmarkskollektivet. I Finnmark er det store avstander, og det er få tilbydere. Dette ble i sin tid opprettet av Finnmark fylkeskommune og lokale kommuner. Det har med seg en pensjonsforpliktelse, men er i dag organisert som en stiftelse og møter alle disse utfordringene om løpende avtale- og rammebetingelser som vi bl.a. diskuterer i dag. Her hadde den rød-grønne regjeringa god mulighet til å styre og gripe inn hvis det hadde vært aktuelt. Men det har ikke skjedd, og det har blitt borte flere institusjoner à la Finnmarkskollektivet, som hadde sin opprinnelse i det offentlige, som i dag er stiftelse, og som ikke er

styrt. Vi har mistet mye kapasitet på veien de siste åtte årene.

Audun Lysbakken (SV) [10:39:33]: Det kanskje mest berikende jeg har gjort i mitt politiske liv, er de årene jeg som barneminister reiste rundt og møtte norske barnevernsbarn – fantastiske løvetannshistorier og mange tøffe skjebner, men også mange som trosset de utroligste odds og klarte seg. Jeg pleide å spørre dem: Om det var én ting de ville endret i det norske barnevernet, hva ville de da ha endret på? Jeg husker veldig godt en 16 år gammel jente fra Vestlandet et sted, som så rett på meg og sa: Da ville jeg avskaffet tilbudene. Det var et svar som overrasket meg litt, for det er ikke så mange 16-åringer som er opptatt av offentlige anskaffelsesregler. Men for henne var dette veldig alvor, for det handlet om at hun flere ganger hadde mistet hjemmet sitt fordi det hadde tapt anbudskonkurransen.

Derfor fjernet den rød-grønne regjeringen – med SV i Barnedepartementet – tilbudene i det statlige barnevernet. Akkurat det samme er begrunnelsen for å fjerne tilbudene i rusomsorgen. Det handler om å skape trygghet for at de tilbudene som folk med rusproblemer trenger, er der når de trenger det, og det handler om å skape trygghet for at ideelle organisasjoner får muligheten til å bygge opp fagmiljøer som kan vare over tid, og dermed gi det beste tilbudet til rusavhengige mennesker.

Vi vet at ideelle organisasjoner har gitt avgjørende bidrag til den norske velferdsstaten. De har stått for innovasjon, de har sørget for at penger uavkortet når fram til dem som trenger omsorgen – i stedet for slik man får i store kommersielle selskap, der en vesentlig del av de pengene vi bevilger til bedre omsorg, i stedet går til utbytte til aksjonærene – og de har sørget for ryddige arbeidsforhold, i tråd med det som det offentlige har.

Når Sigma Nord blir skjøvet fram av høyresiden i denne debatten, må jeg minne om at i høringen framgikk det jo tydelig at Sigma Nord nettopp var en institusjon som ikke opererer med utbytte til eksterne eiere, men som for alle praktiske formål driver som en ideell aktør. Utfordringen er at vi i dag står i en situasjon der vi kan få et stort innrykk av store kommersielle aktører i den norske velferden. Det vil de ideelle aktørene tape aller mest på.

Når høyrepartiene i denne salen sier at de er så opptatt av de ideelle, vil jeg si: Lytt til de ideelle, da! De sier jo med tyngde at det er dette som trengs, og er det én ting de ideelle organisasjonene har framhevet de siste årene som en årsak til at mange institusjoner har bukket under, er det jo nettopp tilbudene. Da synes jeg det er mye tomme ord fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, som i åtte år har snakket om hvor ille denne institusjonsdøden er. Jeg er hjertens enig i at den rød-grønne regjeringen burde gjort mer, og derfor presset SV igjennom anbudsstans i barnevernet, og derfor jobbet vi for å få til dette i rusomsorgen, og det skjedde i Helse Sør-Øst. Men nå, når høyresiden har sjansen til å gjøre noe, vil de ikke ta i bruk det viktigste virkemidlet – fordi konkurranseideologien er viktigere. Det eneste partiet fra den forrige opposisjonen som er konsekvent, er Kristelig Folkeparti, og det vil jeg gjerne få berømme dem for. Jeg er spesielt overrasket og skuffet over

Venstres posisjon, som alltid vært en forsvarer av de ideelle organisasjonene. Det må vekke stor undring blant alle ideelle aktører i norsk rusomsorg at nettopp Venstre – som er på vippen i Stortinget – er de som sørger for at de må fortsette å konkurrere mot kommersielle aktører. Jeg tror at mange merker seg det.

Så til forsøket på å skyve det nye EU-direktivet foran seg: Det vi har fått beskjed om fra regjeringen, er at det nye EU-direktivet utelukker muligheten for egne anbudsrunder for ideelle, men ikke for det som dette forslaget handler om, som er langvarige avtaler. Jeg fikk svar fra næringsministeren på spørsmål om dette den 25. februar. Der skriver næringsministeren at regjeringen ønsker at dette handlingsrommet utnyttes i størst mulig grad, slik at offentlige oppdragsgivere kan inngå langsiktige eller løpende avtaler der dette er relevant, for å sikre brukere og pasienter gode og stabile tjenester. Videre skriver næringsministeren at økt bruk av langvarige og løpende avtaler vil også bidra til mer stabile rammevilkår for ideelle organisasjoner som leverer helse- og sosialtjenester.

Jeg vil gjerne be helseministeren i sitt innlegg om å oppklare at det ikke er slik som det ble sagt i representanten Trøens innlegg, at det er umulig å gjennomføre dette forslaget. Jeg synes også det er underlig at regjeringspartiene stemmer mot det som næringsministeren i sitt svar til meg åpenbart syntes var en god idé. Det er faktisk slik at EU-direktivets bestemmelser styrker grunnlaget for vårt forslag, fordi et annet virkemiddel, nemlig egne anbudsrunder, ikke lenger kan tas i bruk.

Statsråd Bent Høie [10:44:58]: Innlegget fra representanten Audun Lysbakken skal jeg komme tilbake til avslutningsvis i mitt innlegg. Han går seg vill i sin egen retorikk, og han framstiller også den forrige regjeringens politikk på en feilaktig måte.

Denne saken opptar regjeringen. Vi har allerede satt i gang en kraftig satsing når det gjelder å styrke tilbudet til rusavhengige. Vi er også opptatt av å sikre et godt samarbeid mellom det offentlige og de ideelle som leverer helse- og omsorgstjenester.

Opptappingsplanen for rusfeltet ga ikke det løftet som sektoren hadde behov for, og derfor vil regjeringen etablere en ny opptappingsplan som skal bidra til mer helhetlige tjenester, kortere ventetid og bedre kvalitet. Vi vil treke inn fag, interesser og brukere fra organisasjonene, slik at vi sikrer en god prosess der alle er involvert. Arbeidet med planen er i gang, men for å få en god plan vil det selvfølgelig ta litt tid å utarbeide den. Derfor har vi allerede tatt noen grep for å styrke tilbudet til rusavhengige allerede fra 2014. Det legges opp til kjøp av 200 nye behandlingsplasser fra ideell virksomhet. Dette er omfattende avskaffelser, som utelukkende er rettet mot ideelle. På den anskaffelsen er det også en ny profil, nemlig at en sikter mot mer langsiktig behandling og slår fast at det skal være tilbud om terapeutiske samfunn i alle helseregioner. I tillegg skal en bruke ytterligere 255 mill. kr innenfor rusfeltet, psykisk helse og rehabilitering til kjøp fra private.

Jeg har i styringen av de regionale helseforetakene for innværende år bedt om at kapasiteten også i de eksiste-

rende avtalene utnyttes raskt og innenfor rammen av regelverket for offentlige anskaffelser. Samtidig er vi opptatt av at de private skal sikres forutsigbarhet og langsiktighet i de framtidige avtalene, og dette er også kommet klart fram i oppdragsdokumentet. Mitt inntrykk er at de regionale helseforetakene nå er godt i gang med dette. Alle regionene kunngjør nå i disse dager anskaffelser av nye tjenester, utover det de eksisterende avtalene har åpnet for. Dette betyr at vi i løpet av året vil stå bedre rustet til å møte behovet for behandling til personer med rusproblemer, og at ventetiden da forhåpentligvis går ned. Det er også grunn til å merke seg at Helse Vest – som den første region som gjør en ordinær anskaffelse på rusområdet etter regjeringsskiftet – nå går ut med en konkurranse som er forbeholdt ideell sektor.

Dette leder oss over til den andre problemstillingen, nemlig forholdet til ideell sektor. Mange ideelle organisasjoner har høy kompetanse og kan bidra til nye og bedre løsninger. Regjeringen ønsker å videreføre samarbeidsavtalen med ideell sektor om leveranser av helse- og omsorgstjenester og mener at avtalen både bør utvides og styrkes.

Flere ideelle organisasjoner har særlige utfordringer knyttet til høye pensjonskostnader. Stortinget har bedt regjeringen vurdere rammevilkårene for ideelle organisasjoner som leverer helsetjenester i henhold til avtalen med regionale helseforetak, herunder forhold knyttet til pensjon. Her viser jeg til statsministerens brev til Kristelig Folkeparti i mars, der hun bekrefter at regjeringen følger opp dette. Vi vil se nærmere på hvilke handlingsrom vi har til å kompensere for noen av disse kostnadene innenfor regelverket om offentlige anskaffelser og offentlig støtte.

Regjeringen arbeider med å avklare handlingsrommet for å inngå langvarige og løpende avtaler ved offentlige anskaffelser av helse- og omsorgstjenester. Handlingsrommet skal utnyttes i størst mulig grad, slik at offentlige oppdragsgivere kan unngå langvarige eller løpende avtaler der dette er relevant, for å sikre gode og stabile tjenester.

Jeg vil nevne at EUs forslag til reviderte direktiver om offentlige anskaffelser, som innfører nye regler for anskaffelser av helse- og omsorgstjenester, er vedtatt av rådet. Dette medfører at vi sannsynligvis ikke kan videreføre unntaket om å reservere konkurranse for ideelle organisasjoner ved innkjøp på over 750 000 euro fra 2016.

Regjeringen uttrykte sin bekymring overfor det greske formannskapet til EUs råd forut for vedtaket, men i realiteten har denne regjeringen ikke kunnet påvirke innholdet i direktivet fordi forhandlingene mellom EU-parlamentet, rådet og kommisjonen ble avsluttet før sommeren 2013. Regjeringen vil allikevel gjennomføre en ekstern juridisk vurdering av om unntaket for kjøp av helse- og sosialtjenester kan videreføres innenfor det nye anskaffelsesdirektivet.

Det er ikke korrekt at den forrige regjeringen avskaffet anbud for kjøp innenfor barnevernet. Det en gjorde, var at en reserverte anbudene for ideell sektor – akkurat det samme som Helse Vest nå gjør f.eks. for ideelle innenfor rusområdet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:50:19]: Helseministeren har i brev av 7. februar orientert helse- og omsorgskomiteen om EUs forslag til revidert direktiv for anskaffelser av helse- og sosialtjenester. Jeg forventer at helseministeren vil utnytte det handlingsrommet man her har for også å gi ideelle aktører gode rammebetingelser med langvarige avtaler i stedet for anbud, som direktivet retter seg mot.

Med utgangspunkt i dagens forslag om å prioritere ideelle vil jeg peke på at helseministeren for en tid siden selv var til stede da NOVA presenterte professor Charlene Harrington og hennes forskningsresultater som bygde på breie befolkningsundersøkelser. Professoren slo fast at ideelle aktører viser seg å levere langt bedre kvalitet på sikt til helse- og omsorgssektoren enn kommersielle tilbydere gjør.

Synes ikke statsråden at det som denne forskninga viser oss, alene er god nok grunn til å prioritere ideelle aktører foran kommersielle aktører i velferdsproduksjonen?

Statsråd Bent Høie [10:51:16]: I mitt innlegg argumenterte jeg veldig sterkt for å bruke ideell sektor innenfor helse- og omsorgsområdet, og det mener jeg det er gode grunner til. Den viktigste grunnen, etter min oppfatning, er at ideell sektor representerer et mangfold som verken offentlig sektor eller privat sektor kan erstatte.

Dessuten viser historien vår at det er ideell sektor som ofte har sett nye behov og nye muligheter tidligere enn både det offentlige og de private og dermed gått foran.

Jeg er derfor opptatt av at vi har en sterk ideell sektor på dette feltet, for jeg tror ikke utviklingen har stoppet opp eller nådd sitt endepunkt. Jeg tror at ideell sektor også i framtiden vil se både nye utfordringer og nye løsninger som verken offentlig eller privat sektor ser.

Når det gjelder det forslaget som vi skal stemme over i dag, oppfatter jeg at det er mer opptatt av å utelukke den delen av privat sektor som ikke er ideell, enn å ta vare på ideell sektor.

Laila Gustavsen (A) [10:52:29]: Vår posisjon i forbindelse med anskaffelsesdirektivet i 2011 var at helse- og sosialtjenester primært skulle unntas fra direktivet – subsidiært at terskelverdien skulle heves betraktelig, og at det skulle etableres et unntak for kjøp av tjenester til enkeltbrukere.

I tillegg mente vi at det skulle tas inn en bestemmelse som tillater at kontrakter kan reserveres for ideelle organisasjoner.

Alt dette jobbet vi aktivt for.

Vi ser nå en holdning hos den sittende regjeringen om å legge seg flat på nytt for Brussel – altså en passiv europapolitikk.

For det første finnes det muligheter i direktivet til å finne lokale tilpasninger.

For det andre sier til og med næringsministeren i svaret til Lysbakken at et slikt handlingsrom eksisterer.

Jeg har lyst til å spørre statsråd Høie: Hvis den eksterne juridiske vurderingen, som nå er satt i gang, slår fast at et slikt handlingsrom finnes, kan statsråden garantere at systemet for å prioritere ideelle rusinstitusjoner videreføres?

Statsråd Bent Høie [10:53:38]: For det første mener jeg at historieskrivningen i dette spørsmålet er feil. Jeg synes det er veldig rart at den forrige regjeringen ikke var tydeligere overfor Stortinget, f.eks. i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 29 for 2012–2013, om at dette var en utfordring som en stod overfor, men tvert imot skapte man et inntrykk av at dette var under kontroll.

I EU-sammenheng er det nå ikke minst viktig at en er aktivt inne tidlig i de politiske prosessene. Alle partiene på Stortinget har et aktivt samarbeid med sine søsterpartier i Europa. En har mulighet til å jobbe mye tidligere i de politiske prosessene enn det den forrige regjeringen gjorde. Det er nettopp det at vi jobber aktivt tidligere, som er endringen fra den forrige regjeringen til denne regjeringen når det gjelder å føre en aktiv europapolitikk.

Dessuten har vi i denne saken gitt klar beskjed til det greske formannskapet om hva som er Norges posisjon, men dessverre var disse beslutningene i realiteten allerede fattet før regjeringsskiftet.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:54:53]: Jeg hørte at ministeren sa at pensjonskostnadene for ideell sektor er store, og at han heldigvis, som vi sier i Rogaland, er i dialog med ideell sektor når det gjelder pensjonsforpliktelsene og den ryggsekken sektoren bærer med seg.

Jeg er litt opptatt av hvordan den veien blir videre, for det er nye helseforetak som skal ha anbudsrunder snart – både Helse Midt-Norge og Helse Nord. Hvor langt har en kommet, og hvordan kan en forsikre ideell sektor om at en vil se på dette, slik at en kan komme med i disse anbuds rundene på en god måte?

Statsråd Bent Høie [10:55:36]: Dette er et arbeid som konstitusjonelt ligger under Nærings- og handelsdepartementet, og derfor er det også de som jobber med dette. Det en jobber med, er å se på vårt samlede handlingsrom når det gjelder både de historiske pensjonskostnadene, og hvordan dette forholdet kan ivaretas i framtidige avtaler. Dette arbeidet er godt i gang i departementet, for vi er nødt til å finne ut hvilket handlingsrom vi har på dette området. Vi kan ikke gjøre som den forrige regjeringen, som bare avviste problemstillingen.

Kjersti Toppe (Sp) [10:56:22]: Eg hadde fleire rundar med statsråd Horne i samband med budsjettbehandlninga og etter jul, der ho ikkje kunne bekrefte at den nye regjeringa ville vidareføra samarbeidsavtalen mellom staten og ideell sektor.

Statsråd Høie er den første som bekreftar at regjeringa vil gjera det, og det er litt pussig at statsrådene talar med forskjellige tunger. Statsråd Høie sa i innlegget at han no er i dialog om pensjonskostnadar, men i samarbeidsavtalen ligg det jo til grunn at det skal vera halvårlege møte, der ein kan diskutera bl.a. pensjon og andre ting.

Spørsmålet mitt er: Kva er grunnen til at ein ikkje berre vidarefører samarbeidsavtalen? Han er jo ikkje noko statisk. Han skal vidareutviklast. Har det vore eit møte, som det står i samarbeidsavtalen at det skal vera? Viss det ikkje har vore eit møte – kvifor ikkje?

Statsråd Bent Høie [10:57:26]: Jeg tror kanskje at representanten Toppe er klar over at det i regjeringer er beslutningsprosesser, og når jeg i dag – og i brev til komiteen – kan være så tydelig på at samarbeidsavtalen videreføres, er det fordi det nå er tatt beslutninger om det, men i desember var en ikke kommet like langt i beslutningsprosessen. Det handler ikke om å snakke med to tunger, men at en snakker på ulike tidspunkter. Det bør også representanten Toppe være kjent med.

Når det gjelder pensjonskostnadene og samarbeidsavtalen, er det helt riktig at det er et punkt i avtalen om at en skal snakke om det, men vi synes det er viktig ikke bare å snakke om det, men faktisk også utforske hvilke muligheter det er til å finne løsninger. Det er det regjeringen nå jobber med. Jeg tror også at ideell sektor vil ha større interesse av å snakke med en regjering som faktisk nå utforsker hva som er handlingsrommet på dette området, enn bare å ha et møte for å snakke om det.

Audun Lysbakken (SV) [10:58:32]: Det siste statsråden sa i sitt innlegg om Bufetat, er feil. Jeg kan bare be ham lese brevet som gikk fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i fjor, som ga beskjed om nettopp å erstatte anbud med langsiktige avtaler. Det er en annen ting at denne regjeringen gir motsatt signal.

Jeg synes det er litt eiendommelig med denne og veldig mange andre debatter at de borgerlige partiene og regjeringen nå er veldig opptatt av å skylde på den rød-grønne regjeringen for ikke å ha villet gjøre ting som denne regjeringen ikke vil gjøre. Det er på tide at regjeringen i stedet tar ansvar og forteller oss hva som skal skje. Jeg har ett enkelt spørsmål:

Når statsråden hyller Helse Vest for å gjennomføre en egen anbudsrunder for ideelle, og vi vet at det ikke vil bli tillatt i framtiden, hvorfor vil han ikke anbefale Helse Vest å gå over til løpende avtaler for de samme institusjonene som nå skal være involvert i en egen anbudskonkurranse?

Statsråd Bent Høie [10:59:32]: Jeg er veldig glad for den replikken, for det gir meg muligheten til å utdype mine poenger. For det første er ordet «anbud» i denne sammenheng brukt bevisst retorisk av Audun Lysbakken. Det det er snakk om, er i realiteten å bruke det offentlige innkjøpsregelverket. Barne- og likestillingsdepartementet under den forrige regjeringen gikk selvfølgelig ikke vekk fra å bruke det offentlige innkjøpsreglementet. Det den gjorde, var at den reserverte disse innkjøpene for ideell sektor. Det er nøyaktig det samme som nå skjer i Helse Vest, og som tidligere har skjedd i Helse Sør-Øst.

For det andre går Lysbakken inn på det som heter langsiktige avtaler. Men langsiktige avtaler er ikke evigvarende avtaler. Det betyr at det med visse mellomrom må være nye innkjøp – eller anbud, som noen kaller det – på de områdene, både innenfor barnevernet og innenfor helse- og omsorgssektoren. At de anbudene nå kan være skjermet for ideell sektor, er helt greit, men den varigheten som Helse Vest har valgt, er tilsvarende det som normalt sett må være det som kalles for løpende avtaler.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [11:00:59]: Regjeringen har fra dag én vært klar på at den vil styrke tilbudet til rusavhengige, noe som allerede vises i årets statsbudsjett.

Regjeringens utgangspunkt vil alltid være det som gir de beste løsningene for brukerne. Målet er å tilrettelegge for et mangfold av behandlingstilbud av høy kvalitet innenfor offentlige, private og ideelle institusjoner. Med godt samarbeid når vi større mål og et bedre tilbud til brukerne.

Det var med stor bekymring vi registrerte at flere behandlingstilbud ble lagt ned i årene under rød-grønt styre. Å være vitne til at de rød-grønne fjernet instruksene i oppdragsbrevene til helseforetakene og med det foretok en bevisst nedprioritering av tilgjengelighet, behandlingsmangfold og dermed også kvaliteten i rusbehandlingen, var ganske tøft, all den tid vi visste at flere med behov for hjelp ikke fikk den hjelpen de trengte.

Rusomsorgen er et offentlig ansvar. Samtidig har ideell og privat sektor vist seg å være en svært viktig bidragsyter og utgjør i dag 58 pst. av den samlede døgnkapasiteten for tverrfaglig, spesialisert behandling. Dagens regjering ønsker å bedre samspillet mellom offentlige, private og ideelle – dette fordi vi mener det vil gi bedre løsninger for brukerne.

For det første bidrar private og ideelle med nye måter å gjøre ting på. Det gir økt innovasjon. For det andre bidrar de til et større mangfold, som gir større valgfrihet og tilbud til flere. Et mangfold av brukere krever et mangfold av tilbud. Mangfold er å respektere at mennesker er ulike. For det tredje bidrar Offentlig Privat Samarbeid til større kapasitet. Det gir kortere ventetider og mindre kø. Sist, men ikke minst, bidrar særlig frivillige til å knytte bånd mellom mennesker på andre måter enn det det offentlige er i stand til. Det styrker samholdet i vårt samfunn. Det er derfor viktig med en anskaffelsespraksis som bidrar til å sikre mangfold, valgfrihet, kvalitet, nærhet til tjenestene og forutsigbarhet for aktørene.

Det er mulig at det er bred enighet i denne sal om å prioritere rus og psykisk helsevern, men det er dagens regjering som faktisk gjør noe konkret med det.

Laila Gustavsen (A) [11:04:08]: Ruspasienter som er motivert og som har behov for behandling, møter i dag altfor lang ventetid. Det er behov både for å trappe opp innsatsen på rusfeltet og for å sikre bedre overganger mellom ulike stadier i behandlingen. Det er vi alle enige om.

Likevel er det retningsforskjeller i ruspolitikken. Et av de områdene hvor dette ses best, er akkurat det vi diskuterer nå: holdninger til kommersialisering av behandlingstilbudet. For mens de rød-grønne, altså oss, ønsket å ta i bruk handlingsrommet i lov om offentlige anskaffelser til å unnta fra kommersialisering, gjør Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen det motsatte.

Arbeiderpartiet mener at rusfeltet ikke egner seg for markedstenkning. For når er det lønnsomt å behandle, og når er det lønnsomt å gi opp? Allerede i dag må rusavhengige kjempe for å få behandling for tredje, fjerde, kanskje femte gang etter mislykkede forsøk. Hvor mener Høyre

grensen går mellom å tenke profitt og å tenke menneskeverd innen rusfeltet?

Arbeiderpartiet er dypt bekymret for Høyre–Fremskrittsparti-regjeringens syn på produksjon av velferdstjenester. I regjeringsplattformen sies det rett ut at velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester, og at det er helt nødvendig at konkurranse blir et gjennomgående element i offentlig virksomhet. Fri etableringsrett, lovfestede rettigheter og stykkprisfinansiering skal sikre markedsutviklingen. Heller ikke i dag vil Høyre og Fremskrittspartiet være med på et forslag som gir ideelle og ikke-kommersielle rusinstitusjoner et fortrinn. Her i dag sier regjeringspartiene rett ut at de støtter at helseforetakene fritt skal kunne avgjøre dette selv, altså ingen styring. Det nytter ikke med fagre ord og skryt av ideelle tilbydere hvis man ikke gjør noe i praksis.

Min påstand er at om man skal bygge kvalitet i tilbudene, holder det ikke med korte kontrakter og at den med lavest mulig pris, vinner. Skal vi lykkes med å gi folk med behov for langvarig, tverrfaglig behandling et tilbud, kan vi ikke gjøre prisen til det viktigste, spesielt ikke når en har frihet til å velge. Både EUs anskaffelsesdirektiver og norsk lov om offentlige anskaffelser åpner for unntak fra hovedregelen ved kjøp av helse- og omsorgstjenester.

Mens vi altså brukte vår valgfrihet til å inngå langsiktige kontrakter med ideelle, bruker Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen – med støtte fra Venstre – sin valgfrihet til å velge de kommersielle. Jeg ønsker Kristelig Folkeparti lykke til med å temme markedsiveren på velferdsområdet, og jeg er veldig glad for støtten fra Kristelig Folkeparti i dag.

Jeg jobbet med folk som har rusproblemer, da jeg jobbet i sosialtjenesten – senere Nav. Det er fortvilende å se hvordan folk sprekker gang etter gang fordi de ikke får gode nok botilbud eller en fornuftig aktivitet. Ofte kommer planlegging av tiltak sent i gang. Da jeg besøkte Kirkens Bymisjon på Lillestrøm, var det en som sa det så fint. Han var med i arbeidslaget og holdt gatene i Lillestrøm rene. Han sa:

«Før var jeg en alle var redd for og gikk omveier rundt. Nå kommer jo gamle damer bort, veit du, og klapper meg på skuldra og sier: Så flink du er som rydder i gatene!»

Jeg sier ikke mer. Det er verdighet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:07:29]: Det er en spesiell historieskriving vi i dag hører fra de rød-grønne partiene. Jeg mener det faktisk framstår som ganske merkelig at flertallet ber regjeringen pålegge helseforetakene å prioritere ideelle tilbydere ved kjøp av private institusjonsplasser, all den tid vi vet at det største arbeidet knyttet til dette direktivet ble gjort da de rød-grønne satt på vakt. Representanten Kjenseth kalte det kanskje et oppgjør med egen politikk. Jeg tenkte jeg kunne bruke helsetermen og si at man har sovet på vakt.

Som helseministeren redegjorde for i stad, var alle forhandlinger gjennomført – både med EU-parlamentet, rådet og kommisjonen – og allikevel har altså vår regjering rettet en siste henvendelse for å forsøke å få en forståelse for

dette før direktivet ble vedtatt. Bakgrunnen er jo at vi deler synet på det viktige bidraget fra de ideelle organisasjonene i helsetjenesten. Man forsøker i salen i dag å konstruere en stor forskjell. Den eksisterer ikke. Dersom representantene Lysbakken og Gustavsen hadde lyttet til innleggene tidligere i dag, ville de ha hørt at i hvert fall jeg redegjorde for en betraktelig styrking i budsjettet for 2014 for rusavhengige pasienter innenfor ideell sektor, men også en styrking for å øke antallet behandlingsplasser. Det er det som er trygg rusomsorg. Trygg rusomsorg er at det er aktører som er i drift, og som kan levere kompetent behandling når noen trenger det.

Det kan være at den rød-grønne regjeringen forsøkte å snu alle steiner i møter og forhandlinger med EU, men at de ikke lyktes. Men de holdt ikke Stortinget godt nok oppdatert om dette. Som helseministeren var inne på: Man hadde en gylden anledning til å drøfte denne problemstillingen i Meld. St. 29 for 2012–2013, Morgendagens omsorg. Av det jeg har lest i referatene, er ikke dette nevnt i debatten i det hele tatt her i Stortinget. For meg blir det et spill for galleriet når man nå skylder på en ny regjering når man selv ikke gjorde det man skulle da man var på vakt.

Det er en annen bekymring som også bør nevnes, som ikke er knyttet til det vi reelt debatterer i dag. På høringen kom det fram at man etterlyste større kompetanse og mer faglighet på dette feltet. Dette gjelder de svakeste og sykeste pasientene i vårt samfunn. Vi trenger en betydelig opptrapping av kompetanse på dette feltet.

Tove Karoline Knutsen (A) [11:10:46]: Spørsmålet har blitt stilt her i dag: Er det vanskelig for ideelle å konkurrere med kommersielle? Svaret er selvfølgelig ja, til tross for at komiteens leder sa noe annet tidligere her. Jeg har selv hørt det fra aktørene, både da jeg satt i familie- og kulturkomiteen og som helsepolitiker. Det er jo et faktum at kommersielle bedrifter, spesielt de store helsekonsernene, som jo overtar mer og mer av dette markedet, har dårligere lønns- og pensjonsvilkår for de ansatte, selv om det finnes unntak, som Sigma Nord, som er nevnt her, som opererer som en ideell aktør. Vi ser at når de store konsernene kommer inn, går presset på de ansatte opp og kvaliteten blir dårligere. Det viser forskningen som er gjort i veldig mange land.

Noen har nevnt at institusjoner er lagt ned. Det er riktig. Jeg synes vi skal være så ærlige og si at det ikke er alle institusjoner, heller ikke alle ideelle, som innfrir kravet om kvalitet og tilgjengelighet. Dette er ideell sektor selv veldig tydelig på. Derfor har vi i vårt forslag satt kvalitet som et veldig viktig krav for å prioritere de ideelle.

Ikke alle ruspasienter kan eller skal behandles i institusjon eller i institusjon alene. Mange ruspasienter har flere diagnoser – rusproblemer, psykiske problemer og somatiske plager. Det krever ofte større tverrfaglighet og behandling på tvers – tilbud som man kanskje har mer av i den offentlige helsetjenesten. Ruspasienter trenger også behandling og oppfølging i sine kommuner, og er avhengig av samspill mellom den spesialiserte rusbehandlingen og behandlingen som gis i kommunene. Den samhandlingen er som regel mye bedre i den offentlige helsetjenesten.

Så er det noen som har sagt at man ikke er opptatt av behandlere, men pasienter. Jeg mener at dette forslaget adresserer det pasientene har behov for og bruk for. Jeg vil minne de blå-blå om at da de øremerket økning av penger til rusbehandling, var det ikke øremerking av penger til pasienter, men til private behandlere. Det skulle vel si det meste.

Kjetil Kjenseth (V) [11:13:51]: Flere har nevnt at dette er en litt konstruert debatt. Jeg vil tilbake til Venstres utgangspunkt: Det er pasienten som står i sentrum, og det er kapasitet og mangfold som er viktig å bygge. Representanten Gustavsen var inne på elementer av det. Kapasitet og mangfold er veldig viktig. I tillegg er det et politisk spørsmål. Det handler om hva vi bruker det offentlige til. I dag er det en stor utfordring at vi har et for dårlig ettervern, og at samhandlingen offentlige aktører imellom, stat og kommune, ikke er god nok. Vi bruker i dag for mye penger på døgnbehandling i et års tid og for lite på ettervernbehandling. Det er også en del av den viktige debatten vi skal ha.

Vi var på komitéreise på Modum Bad, som riktignok aller mest behandler pasienter innen psykisk helse, og der sa de at de har en døgnpris på 3 500 kr. De private har en døgnpris på 7 000 kr, og det offentlige har en døgnpris på 12 000 kr. Da må vi diskutere hva som ligger i leveransen som innebærer 12 000 kr. Derfor må vi også diskutere hva det offentlige skal bidra med og stille krav til når vi bestiller fra oss selv. Selvfølgelig har vi et ekstra ansvar for å bidra til forskning og utvikling, men i dag er innkjøpsregulverket slik at det offentlige er lite tilgjengelig, og man har lite tilgang til det offentlige virkemiddelapparatet. Det er også en del av det vi må utvikle. Derfor er innovasjonspartnerskap, stadig leting etter nye muligheter for at det offentlige kan strekke seg for å delta i, skape og bidra til innovasjon, særlig innenfor denne sektoren, veldig viktig. Derfor må vi også se på samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene, som tross alt er en viktig del av dette. Her har vi en unik mulighet i Norge, med så stor ideell sektor, som er såpass frampå tross alt, som kan bidra i denne utviklingen. Men svaret er ikke nødvendigvis det som mindretallet etterlyser i dag.

Jeg synes at vi skal se framover i denne debatten og ikke se så mye på anbudspraksis og dagens anskaffelsesregulverk. Her er vi nødt til å gå en vei sammen med mange aktører for å få til et bedre tilbud, mer kapasitet, flere plasser for stadig flere som trenger at vi er der for dem. Vi er også nødt til å bruke mer penger.

Audun Lysbakken (SV) [11:16:46]: Denne debatten bærer preg av noe vi har sett mye av det siste halvåret. Det er at dagens regjeringspartier er mer opptatt av å snakke om forrige regjering enn av å snakke om seg selv. Det forstår jeg godt når man har så lite handling å komme med – gjennomføringskraft var et ord man brukte i fjor. Nå er det ikke lenger i bruk.

Jeg la merke til at helseministeren innimellom alle de store ordene om hvor ille den forrige regjeringen var, hadde tre tiltak å vise til. Det ene er at man vil kjøpe

flere private plasser. Det tror jeg hele Stortinget er for. Det skjedde en opptrapping under den forrige regjeringen. Det er nødvendig med videre opptrapping. Det er ikke kontroversielt. Det andre er at helseministeren ønsker konkurranser forbeholdt ideell sektor. Det skjedde under den forrige regjeringen. Det tredje er at han vil videreføre den samarbeidsavtalen med ideell sektor som den forrige regjeringen inngikk. Det er vanskelig å se hva slags tiltak denne regjeringen vil gjennomføre, som den forrige regjeringen ikke holdt på med. Da er det litt spesielt å komme med de store ordene om hvor håpløs forrige regjering var.

Jeg merker meg at man er mer opptatt av å argumentere for hvorfor det ikke er mulig å gjøre noe med konkurranse enn av å fortelle hvorfor man ikke vil gjøre noe med det. Det som har skjedd, både i Helse Sør-Øst og i Bufetat, er at man har fått overgang fra tidsavgrensede kontrakter til langsiktige avtaler. Langsiktige avtaler kan være flere ting. Det kan være avtaler med mye lengre tidshorison, f.eks. ti år, eller det kan være avtaler som løper til de sies opp av en av partene. Det regjeringspartiene må svare på, som de ikke har brukt tid på i det hele tatt, er hvorfor de ikke vil ha sånt som er mulig å gjennomføre. Det som kan vise seg å bli umulig å gjennomføre, er egne anbudsrunder for ideelle. Det betyr jo at hvis de egne anbudsrundene faller bort i de delene av velferdsstaten der man bruker det, vil de ideelle bli verre stilt enn før, med mindre flertallet i Stortinget setter i verk nye tiltak. Jeg skulle gjerne likt å høre Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre forklare hvorfor de ikke vil innføre lengre avtaler for ideelle, ikke hvorfor det er så vanskelig å gjøre noe. For det er jo det som er kjernen: De ideelle ber om lengre avtaler – Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre sier nei. Det har man brukt veldig lite tid på å begrunne i dag. Man har vært mer opptatt av å fortelle hva man synes om forrige regjering. Vi vet veldig godt hva flertallet synes om forrige regjering – det er ikke så interessant å høre mer om det. Det hadde vært veldig interessant å høre noe mer om hva flertallet har tenkt å bruke makten sin til.

Olaug V. Bollestad (KrF) [11:19:43]: Etter et langt arbeidsliv i norsk helsevesen har vi lært at det alltid er viktig å evaluere for å gå framover, så det å se litt i bakvinduet er av og til litt bra, men ikke for mye. Så er det av og til også litt lurt å ta litt selvkritikk på det som ikke fungerte, og jeg har lyst til å si: Jeg var en av dem som sa at det var lagt ned ideelle plasser under forrige regjering. Det var ikke plasser som manglet kompetanse, det var faktisk plasser som var så høykompetente at det gjerne bare var dem som hadde det. Jeg kan nevne Blå Kors-klinikken, eller Basissenteret, i Sandnes, som hadde behandlingsplasser for rus og spilleavhengighet – de drev kjempegodt og ble lagt ned – eller Blå Kors-klinikken i Hordaland, hvor Helse Vest og det offentlige overtok bygningene og drev videre. De hadde kjempegod kompetanse. Det er det Kristelig Folkeparti er opptatt av: Det må ikke være sånn at de må legge ned, og at kompetente, flinke folk med mye erfaring, og som har gjort mye forskning, må finne seg andre jobber å gjøre, og at de pasientene som har gått til dem, må finne seg andre behandlere. Det er ingen tjent med, og aller minst pasientene.

Så er jeg enig i at vi må også se framover. Derfor tenker jeg at vi alle har et ansvar for å sikre at vi gjør det vi har bestemt oss for: å gi ruspasientene et godt tilbud, et mangfoldig tilbud. Vi har et ansvar for å sikre at det offentlige er i stand til det, at kommunene er i stand til det, og aller mest for at også de ideelle organisasjonene vi nå snakker om, er i stand til å gjøre den jobben de er kompetente til å gjøre. Det er helt klart at inkompetent personell har vi ikke bruk for verken i offentlig sektor eller i ideell sektor.

Kjersti Toppe (Sp) [11:22:01]: Eg synest dette er ein litt spesiell debatt, der Stortinget debatterer mest det som ikkje ligg i saka. Saka handlar om om vi skal instruera føretaka om å prioritera ideelle framfor kommersielle, og om ein skal seia at ein skal inngå langsiktige avtalar i staden for anbod. Så vert det ein heftig debatt om eit EU-direktiv, slik at EU-direktivet på ein måte kjem som eit lagleg argument.

Eg etterlyser, slik som representanten Audun Lysbakken gjer: Kva vil eigentleg regjeringspartia? Kva vil dei, kva meiner dei, kva vil dei kjempa for? Det kjem ikkje fram i denne saka – eller det er bevisst at det ikkje kjem fram.

Det vart sagt at EU-direktivet kom overraskande. Det kom altså lagleg for dei som ikkje stemmer for dette forslaget i dag. Komiteens leiar, Kari Kjønås Kjos, sa i sitt innlegg at anbodssystemet ikkje er årsaka til at institusjonar vart lagde ned, men stram økonomi og overgang til poliklinisk behandling. I regjeringsplattforma står det, som det vart referert her, at produksjon av velferdstenester vert sett på som produksjon av alle slags andre varer og tenester. Det er her politikken ligg i dag. Det som vert sagt, er at regjeringa har gjort mykje – auka budsjett, gjennomført den gylne regel. Igjen tar ein fokus vekk frå det som saka handlar om: Er anbodssystemet årsaka til at institusjonar vert lagde ned?

Senterpartiet er heilt sikker på at anbodssystemet er årsak til at frivillige, ideelle organisasjonar vert lagde ned. I høyringa var Frivillighet Norge, som eg meiner må representera dei frivillige på ein god måte. Dei seier at når ein kjøper velferdstenester på kortvarige kontraktar gjennom anbodskonkurranse, favoriserer ein dei kommersielle aktørane på grunn av val av forretningsmodell, mens dei ideelle skvisast ut. Frivillighet Norge kartla at det var lagt ned helse- og omsorgstilbod, men dei seier at hovudårsaka var at offentlege tenester vart kjøpte av kommersielle aktørar, som hadde lågare prisar enn dei ideelle, som historisk sett har hatt store pensjonskostnader.

Eg synest det er rart at verken helse- og omsorgsministeren eller Høyre, Venstre eller Framstegspartiet høyrer på Frivillighet Norge viss dei er så opptatt av at ideelle tilbydarar ikkje skal bli lagde ned – som vi får kritikk for at skjedde i førre periode. Her er regjeringspartia veldig opptatt av å kritisera oss for noko som dei ikkje vil ordne opp i sjølve.

Statsråd Bent Høie [11:25:10]: Jeg redegjorde i mitt innlegg for hva som er regjeringens politikk på dette området, og for vårt sterke ønske om å gi gode, forutsigbare

rammevilkår for ideell sektor, la ideell sektor fortsatt være sterk og ha muligheten til å vokse i Norge. Representanten Lysbakken holdt et innlegg mot en politikk som regjeringen ikke fører, men mot en politikk som han hadde ønsket at regjeringen førte, for det hadde passet med hans skremmebilde av regjeringen. Men det er ikke basert på den politikken som føres. Denne regjeringen arbeider nå hardt for å se på alle muligheter for å gi ideell sektor på flere områder gode rammebetingelser, og bedre enn det en hadde tidligere. Det er det som er vårt oppdrag, og det følger vi opp.

Begrepet «anbud» brukes bevisst retorisk i denne debatten for å skape et inntrykk av at noen partier i denne salen er imot anbud. Men anbud er ikke noe annet enn å følge det offentlige regelverket for innkjøp, og jeg har ikke registrert at noen partier i denne salen har tatt til orde for å avskaffe reglene for offentlige innkjøp. Spørsmålet er da om en skal ha egne innkjøp reservert for ideell sektor. Det synes jeg er en god idé, derfor gjennomføres det nå bl.a. i Helse Vest når det gjelder rusinstitusjoner, som vi konkret vurderer her. EU-direktivet som har vært mye oppe i debatten, vil dessverre sannsynligvis hindre den muligheten i framtiden, men regjeringen jobber med å finne ut hvilke muligheter vi har for å ivareta ideell sektor innenfor det regelverket. Det er det som denne debatten i realiteten handler om. Det å skape et inntrykk av at noen partier er for anbud og andre partier er mot anbud, er i realiteten å drive med retorikk for å prøve å overskygge det som er de faktiske forhold.

Så bruker en også begrepet «tidsavgrensede avtaler». Ja, det er også et retorisk grep, for langsiktige avtaler, som jeg også har gitt i oppdrag til helseforetakene å ha – langsiktige og forutsigbare avtaler – vil uansett måtte innebære nye innkjøp i løpet av en tidsperiode som sannsynligvis er rundt det som Helse Vest har lagt seg på, dvs. seks pluss to år, altså åtte år. Da er det mer forutsigbart for de ideelle aktørene, tror jeg, å vite at det er seks pluss to år enn å forholde seg til det veldig diffuse begrepet «langsiktige avtaler», som i realiteten vil innebære akkurat det samme. Og som Audun Lysbakken utmerket godt vet: Tidsuavhengige avtaler finnes ikke, en må gjøre nye innkjøp, hvis ikke bryter en det offentlige innkjøpsregelverket, og det har jeg ikke sett at noen partier har tatt til orde for.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ketil Kjenseth (V) [11:28:26]: Representanten Kjers-ti Toppe prøver å si hva dette handler om. Det handler om pasienter. Og så handler det faktisk om at vi har hatt en regjering som i åtte år har prøvd å få til dette, men ikke fått det til. Det kan ikke en ny regjering eller Venstre som et vippeparti i Stortinget, ta noe ansvar for.

Vi er opptatt av framtida, og vi vil ha mer kapasitet, vi vil ha mer utvikling, vi vil ha flere aktører, og vi lytter til det frivillige Norge: Vi vil følge opp avtalen som den rød-grønne regjeringa inngikk, vi vil legge mer penger i potten, vi vil avlaste dem med pensjonsforpliktelsene, og vi vil ha bedre rammevilkår. Det sier det frivillige Norge ja til.

Så handler det om 2016, som antakelig ikke gir oss den muligheten til å prioritere ideelle aktører framfor andre aktører. Da er spørsmålet om vi skal bruke det mulighetsrommet fram til 2016, og bruke mye energi på det – eller på en framtid som uansett er der, og det kan vi starte med allerede nå. Her er det uansett god plass til mange aktører, for hvem er de kommersielle aktørene som bare dukker opp? De finnes jo ikke.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [11:29:51]: Statsråden er snublende nær å feilinformere Stortinget om hva som er det offentlige innkjøpsregelverket. Å avslutte bruken av tidsavgrensede kontrakter – det er det språket som var brukt i oppdragsbrevet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet til Bufetat i fjor. I det svaret jeg fikk fra næringsministeren 25. februar, står det:

«Regjeringen jobber også aktivt med å avklare handlingsrommet for å inngå langvarige og løpende avtaler ved offentlige anskaffelser av helse- og sosialtjenester.»

Og «løpende avtaler» – jeg synes det er svært spesielt om næringsministeren jobber aktivt for å avklare handlingsrommet rundt noe som helseministeren står her og sier er ulovlig. Det kan umulig stemme. Det er viktig at regjeringen får avklart hva den oppfatter at innkjøpsregelverket faktisk er, for det er åpenbart at næringsministeren og helseministeren her sier to helt forskjellige ting.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tove Karoline Knutsen (A) [11:30:53]: Jeg synes det blir litt merkelig at denne debatten blir om EU-direktivet. Det er en viktig debatt å ta – og den ligger som grunnlag for det vi skal gjøre på dette feltet i framtida – men denne debatten handler egentlig, dypst sett, om noe helt annet.

Som noen har vært inne på her, handler det om hvorvidt regjeringa står ved det de sier i regjeringserklæringa, nemlig at det ikke er forskjell på de tjenestene vi nå diskuterer, og kjøp av smør og sko. Jeg mener – og vi mener – at det er det. Jeg er sterkt bekymret ikke over EU-direktivet, men over den sterke viljen til kommersialisering, kjøp og salg, og det å se på pasienter og sårbare mennesker som kunder.

Det dette dypst sett handler om, er om vi skal løfte de ideelle, som ikke har profitt som sitt mål, inn i et samspill med det offentlige, eller om vi skal ha full butikk. Det er det dette handler om.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:32:03]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 159/2013 av 8. oktober 2013 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2011/62/EU om innføring av et fellesskapsregelverk for legemidler for mennesker, når det gjelder å hindre at forfalskede legemidler kommer inn i den lovlige forsyningskjeden (Innst. 157 S (2013–2014), jf. Prop. 37 S (2013–2014))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 4 [11:32:48]

Interpellasjon fra representanten Freddy de Ruiter til helse- og omsorgsministeren:

«Mennesker med behov for ressurskrevende tjenester opplever tjenestetilbud som varierer sterkt fra kommune til kommune, og som ofte ikke er tilstrekkelig. Noen ser seg tvunget til å flytte til en annen kommune hvor tilbudet er bedre. For mange pårørende opplever å måtte kjempe mot byråkratiet for å sikre sine nærmeste et godt og verdig tilbud. Dette blir en stor og unødvendig tilleggsbelastning.

Hvordan kan statsråden bidra til at mennesker med behov for ressurskrevende tjenester får den hjelpen de trenger fra sin kommune, Nav og andre aktuelle instanser?»

Freddy de Ruiter (A) [11:33:47]: I en kjent, norsk sang spør Jan Eggum:

«Kor e alle helter hen?»

Jeg har funnet dem. Heltene jeg har funnet, er ikke hvem som helst. De er blant samfunnets tøffeste. De står på døgnnet rundt for sine nærmeste.

En av disse heltene var den utløsende årsak til at jeg fremmet denne interpellasjonen. Hun heter Siw Brauter. Takk, Siw, for at du sto fram i Aftenposten og fortalte om din kamp, en kamp for et verdig tilbud til dine to barn, som har autisme, en daglig kamp som burde være helt unødvendig, men som du og mange andre opplever. Dette er en stygg ripe i vårt velferdssamfunn og kan ikke tolereres.

For oss i Arbeiderpartiet er det ingenting som er viktigere enn å gi like muligheter og å ha et samfunn som tar godt vare på alle. Når vi ser på hvordan tilbudet til mennesker med behov for ressurskrevende tjenester, og hvordan deres pårørende og familier blir ivaretatt i vårt samfunn, f.eks. i kommunene, av Nav og av andre aktuelle instanser, ser vi at det er altfor mange som ikke blir godt nok ivaretatt. Vi har rett og slett ikke klart å finne gode nok løsninger. Jeg håper derfor at vi på tvers av partigrensene kan klare å gi mennesker med hjelpebehov og deres familier trygghet i hverdagen.

Noen synes sikkert at vi i Arbeiderpartiet burde ha løst dette da vi satt med regjeringsmakt. Den kritikken har jeg forståelse for. Vi klarte ikke å knekke den koden godt nok, men det betyr ikke at vi skal la være å engasjere oss. For at vi skal nå verdien «alle skal med» i et samfunn basert på

likeverd, er det helt nødvendig at vi går grundig igjennom dagens system, finner svakheter og utbedrer disse.

Det er fortvilende at en skal leve som en nomade i sitt eget land, i jakten på en kommune som gir et tilfredsstillende tilbud til ens nærmeste. Det er helt meningsløst at en må bruke tid og krefter på å kjempe mot kommunen og andre offentlige instanser. Det er forkastelig at en som pårørende eksempelvis blir truet med sanksjoner, barnevernet m.m. hvis en kjemper for at ens nærmeste skal få et godt tilbud. Dette er et lederansvar og må ikke skje. Vi forventer folkeskikk, varme og velvilje hos ansatte som møter engasjerte pårørende.

Jeg har i tida før denne interpellasjonen fått mange henvendelser fra mennesker som har en viktig historie å fortelle, og jeg vil takke hver og en spesielt. Det er nyttig og helt nødvendig for oss politikere å møte virkeligheten uten filter.

Jeg har også spurt bl.a. FFO og Norsk Pasientforening om hvordan dagens ordninger er – hvordan de fungerer, ikke minst fra kommune til kommune og mellom f.eks. spesialisthelsetjenesten og kommunene – og, ikke minst, hvordan det bør være og om forslag til forbedringer. Jeg har også spurt Stortingets utredningsseksjon om det er noen sammenheng mellom kommunestørrelse og tilbudet til brukere med omfattende hjelpebehov. Svarene fra organisasjonene er grundige og peker på at dagens situasjon er varierende og til dels uoversiktlig. Den enkelte må selv i stor grad finne fram i paragrafjungelen. Selv om en tilsynelatende har mange rettigheter på papiret, oppfylles de ikke alltid i praksis.

En av de største utfordringene er at i kommunene blir tjenestetilbudet løst svært ulikt, avhengig av økonomi, kompetanse og prioriteringer lokalt. Selv mellom bydelene i Oslo er det dokumentert store forskjeller. Altfor ofte neglisjeres spesialisthelsetjenestens råd og anbefalinger med hensyn til den enkelte brukers behov. Kommunenes muligheter til å overprøve faglige råd fra spesialisthelsetjenesten er relativt store. Fylkesmannen som klageinstans for å overprøve kommunens eventuelle vedtak er begrenset, i og med at man i slike saker skal legge stor vekt på det lokale selvstyret. Ikke nok med det, selv om en skulle få medhold av Fylkesmannen, er det kommuner som trenerer og ikke følger opp pålegg.

Det er all mulig grunn til å spørre seg om ikke dette svekker tjenestetilbudet til mennesker med store hjelpebehov betraktelig i mange kommuner. Det er også grunn til å spørre seg hvilken kompetanse enkelte kommuner har som ikke spesialisthelsetjenesten har når det gjelder disse menneskenes behov for et godt tjenestetilbud, når de overprøver spesialisthelsetjenestens råd og anbefalinger. Ikke minst må en spørre seg om ikke faglige vurderinger fra kommunene må kunne kvalitetssikres, prøves og følges opp på en helt annen måte enn i dag.

Noen hevder at tjenestetilbudet til mennesker med omfattende hjelpebehov gjennomgående er bedre i store kommuner enn i mindre. Stortingets utredningsseksjon har sett på dette og konkluderer med at kommunestørrelse ikke kan forklare ulikt nivå og ulik kvalitet på tjenestene.

Det kan se ut som om en som brukere av og pårørende

i det offentlige hjelpeapparatet er utsatt for tilfældighetsnes spill. Hvilken kommune en bor i, kan være avgjørende. Hvem en får som saksbehandler når en søker om en tjeneste, kan være avgjørende. Hvordan koordinatoren fungerer, kan være avgjørende. Hvordan den individuelle planen følges opp, er viktig. Hvordan sykehustilbudet fungerer, kan være viktig, osv.

Dessuten er det trolig mange som synes det er vanskelig å klage på hjelpeapparatet som en selv og de nærmeste er helt avhengige av. Når en blir vitne til at f.eks. pårørende som klager, blir utsatt for alvorlige trusler, eksempelvis om barnevernet, bidrar dette naturligvis til at færre tør å si fra. Jeg er også redd for at mange ansatte heller ikke tør å melde fra om kritikkverdige forhold.

Det er selvfølgelig ikke sånn at alt er elendig, men et dypdykk i dette forteller oss at her er det en del å ta tak i. Dette er en krevende materie, men det er viktig å finne løsninger som kan hjelpe den enkelte og deres pårørende, og som kan være et velferdssamfunn verdig. Jeg tenker bl.a. at disse fire punktene kan være et utgangspunkt:

1. Spesialisthelsetjenestens råd og anbefalinger må i mye større grad enn i dag forplikte kommunene.
2. Det må være større klarhet i hva man definerer som et forsvarlig og godt tilbud.
3. Man må forenkle og avbyråkratisere hverdagen til brukerne og deres nærmeste.
4. Man må se på hvordan finanseringen av tjenestene fungerer og komme med forslag til forbedringer.

Jeg gleder meg til denne debatten og varsler også nå at jeg vil vurdere å følge dette opp med et eget representantforslag.

Statsråd Bent Høie [11:41:54]: Historien bak denne interpellasjonen har berørt oss alle, historien om Siw Brauter og hennes to sønner. Det er vondt å lese om enkeltmennesker som har store utfordringer med å få dagliglivet til å gå rundt samtidig som de opplever at de må kjempe mot det systemet som vi har etablert, for at de egentlig skulle fått hjelp. Pårørende som tar vare på sine nærmeste, gjør en avgjørende innsats og fortjener å bli møtt med et offentlig hjelpeapparat som jobber sammen med dem og avlaster.

Denne regjeringens mål er å skape pasientens helse-tjeneste, en bedre og tryggere helsetjeneste der pasienten står i sentrum. Det betyr at pasienter, brukere og pårørende skal medvirke aktivt i å forbedre tjenestene, og at kvaliteten på tjenestene skal vurderes sett fra deres perspektiv. Jeg mener at pasienter, brukere og pårørende er de viktigste endringsagentene vi har i arbeidet med å forbedre helse- og omsorgstjenestene. Noe av det som har gjort sterkest inntrykk på meg som politiker, har vært møter med pasienter, brukere og pårørende som har delt sine frustrasjoner. Selvsagt er mange fornøyde – det vet vi, og det skal vi glede oss over og ta med oss – men jeg har også møtt veldig mange som forteller om det som ikke fungerer, og vi skal også lære av de dårlige opplevelsene.

Folketrygden har flere stønadordninger som skal sikre økonomisk trygghet og kompetanse for særlige utgifter under sykdom. Hjelpestønaden er en ytelse til personer med varige lidelser som har særskilt behov for tilsyn og pleie,

og hvor det foreligger et privat pleieforhold. Det kan også ytes forhøyet hjelpestønaden til barn og unge under 18 år dersom de har pleie- og tilsynsbehov som er vesentlig større enn det som dekkes av den ordinære hjelpestønaden. Forutsetningen er at stønaden øker barnets mulighet til å bli boende hjemme. Forhøyet hjelpestønaden ytes etter tre satter avhengig av hvor stort pleiebehovet er i forhold til friske barns behov. Hvor stort merbehovet er, vil kunne endre seg over tid. Det er derfor viktig at sakene også vurderes jevnlig. Kommunene har ansvar for å utrede behovet for hjelpemidler. Dersom det foreligger varige behov, skal Folketrygden dekke hjelpemidler til et bedre funksjonsnivå i dagliglivet. Det kan gis stønad til bil hvis det foreligger en varig funksjonsnedsettelse som gjør at man ikke kan bruke offentlige transportmidler, eller hvis bruk av offentlig transport fører til urimelige belastninger.

Regjeringen har nå varslet en full gjennomgang av arbeids- og velferdsordningene. Arbeids- og sosialministeren har orientert meg om at han vil arbeide for at Nav skal gi gode brukeropplevelser, få flere i arbeid og gi et godt tilbud til dem som ikke kan være i arbeid. Regjeringen vil også gjennomgå pleiepengeordningen, som er en ytelse til foreldre med barn med forbigående og til dels svært alvorlige sykdommer. Arbeids- og sosialdepartementet og mitt departement skal samarbeide om dette sånn at de kommunale tjenestene kan sees i sammenheng med ytelses som pleiepenger, hjelpestønaden og kommunal omsorgslønn. Dette er viktig, særlig for brukere med sammensatte behov og ikke minst for foreldre til barn med alvorlige sykdommer eller funksjonsnedsettelser.

Ved behandlingen av Meld. St. 45 for 2012–2013, Frihet og likeverd – Om mennesker med utviklingshemming, fattet Stortinget i februar i år et enstemmig vedtak om å be regjeringen nedsette et bredt sammensatt utvalg som skal foreslå egnede og konkrete tiltak som styrker grunnleggende rettigheter til personer med utviklingshemming. Denne regjeringen vil følge opp dette og nedsette et sånt utvalg. For at vi skal lykkes med å gi nødvendig og forsvarlig hjelp, er det avgjørende at de som har ansvaret for å yte tjenestene, samarbeider tett med brukere som skal motta tjenesten, og deres pårørende. Loven gir pasienter, brukere og pårørende en klar rett til medvirkning. Brukermedvirkning er også grunnleggende viktig for faglig gode tjenester. Dersom vi lærer oss å lytte bedre til pasientene og pårørendes erfaringer og bruker dem i forbedringsarbeidet, vil også tjenestene bli bedre. Dette er også noe av bakgrunnen for at jeg om kort tid vil fremme et forslag overfor Stortinget om en rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse. I motsetning til den forrige regjeringen finner jeg det naturlig og viktig at støttekontakt og avlastning til hjemmeboende barn inkluderes i denne rettigheten. På den måten vil denne rettigheten faktisk bety en forskjell for pårørende til barn med behov for ressurskrevende tjenester.

Lov og forskrift pålegger virksomhetene – altså kommunene og helseforetakene – plikt til å føre internkontroll med at lovpålagte plikter etterleves, og at tjenestene som ytes til enhver tid, er forsvarlige. Dersom det avdekkes svikt eller svakheter, er de pålagt å rette opp disse umiddel-

bart. I tillegg fører fylkesmennene og Helsetilsynet tilsyn med at tjenestene er forsvarlige.

Min oppgave som helse- og omsorgsminister er først og fremst å bidra til å sette kommunene i stand til å kunne tilby gode tjenester. Da var det ikke riktig å gjøre det den forrige regjeringen foreslo, nemlig å redusere kompensasjonsandelen til toppfinansieringsordning for ressurskrevende tjenester. Videre er det behov for å styrke og modernisere helse- og omsorgstjenesten i kommunene og sikre en bedre samordning av det totale helsetilbudet. Det er helt sentralt at kommunene har fagpersonell med god kompetanse til å tilby omsorgstjenester av god kvalitet og til mennesker med behov for ressurskrevende tjenester. Da må vi legge til rette for at de etter- og videreutdanner seg, og vi må sikre at nye generasjoner sykepleiere, fysioterapeuter, vernepleiere, sosionomer og ergoterapeuter ønsker å jobbe i kommunene.

Det handler om å gjøre den kommunale helse- og omsorgstjenesten til en attraktiv arbeidsplass med mulighet for faglig utvikling og karriere. Det er bakgrunnen for at regjeringen ønsker å gjennomføre en kommunereform som skaper mer kompetente og robuste kommuner. Vi må sikre oss at kommunene har en størrelse og robusthet til å kunne håndtere oppgavene de er pålagt. Det vil også bidra til mer likeverdighet i tjenestetilbudet. Vi vil gjennomføre et kompetanseløft for å styrke kvaliteten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og det er vi allerede i gang med. I tilleggsbudsjettet la vi inn 50 mill. kr ekstra til flere kompetansehevende tiltak i omsorgstjenesten. Midlene legger til rette for mer voksenopplæring og desentralisert høgskoleutdanning. Framover skal vi også styrke kvaliteten i tjenestene gjennom å utvikle kvalitetsindikatorer for omsorgsfeltet. Gode og faglig forankrede indikatorer skal støtte lokal læring og kompetanse og gi verdifull informasjon til publikum og forvaltning. Jeg vil legge vekt på å vurdere hvordan bruker- og pårørendeerfaringen kan inkluderes på en likeverdig måte i dette arbeidet.

Det ble under den forrige regjeringen innført en helse- og omsorgstjenestelov som er profesjonsnøytral uten konkrete kompetansekrav. Jeg mener det er en klar mangel ved loven – det mente jeg i 2011, og det mener jeg fortsatt. Jeg vil derfor utrede spørsmålet om bruk av normer eller veileder for bemanning og kvalitet i omsorgssektoren, og jeg vil se på hvordan vi også kan lovforankre kompetansekrav igjen i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. Jeg er opptatt av at alle brukere skal være trygge på at de får tjenester fra kvalifisert personell når de har behov for det. Det vil også kunne bidra til å redusere forskjellen i omsorgstilbudet.

Det er møtet mellom mennesker som er det viktigste for brukere når de vurderer kvaliteten på tjenestene. Ofte får en bare én sjans til at dette møtet skal være positivt. Slik er det også i de tjenestene som vi har ansvaret for. Møter mellom mennesker er den viktigste felles opplevelsen av kvalitet. Det er det møtet som jeg liker å kalle for sannhetens øyeblikk. Vi må i helse- og omsorgstjenestene bli mye mer oppmerksom på sannhetens øyeblikk og betydningen av dette møtet mellom helsetjenesten og de som er brukere.

Interpellanten tok opp fire områder, som også jeg synes

er viktig. Det handler om bedre samarbeid med spesialisthelsetjenesten. Det handler om å definere bedre kravene vi ønsker for tjenestene. Det snakket jeg også mye om i mitt innlegg. Det handler om finansieringen av tjenestene, og ikke minst å opprettholde en god finansiering av de ressurskrevende tjenestene.

Jeg vil legge til et femte punkt, nemlig kompetanse. Jeg mener det er helt avgjørende at vi jobber mye mer målbevisst med å sikre at vi har en god nok kompetanse i de kommunale pleie- og omsorgstjenestene. På samme måte som lærernes kompetanse er avgjørende for barnas læring i skolen, er kompetansen til de ansatte i pleie- og omsorgssektoren det som er mest avgjørende for kvaliteten på tjenestene. Det krever en sterkere innsats for å heve kompetansen, og det krever et tydeligere lovverk når det gjelder kompetanse, men jeg mener også at det krever at vi får større og mer robuste kommuner som tilbyr bedre og mer robuste kompetansemiljøer for dem som skal jobbe i tjenesten.

Freddy de Ruiter (A) [11:52:20]: Takk for et grundig svar.

Jeg tror vi fort kan bli enige om det meste, og det er det som er min og Arbeiderpartiets motivasjon for å ta opp dette spørsmålet. Vi ser hvor langt vi kan nå sammen for å gi mennesker med denne typen behov en bedre hverdag – og ikke minst de pårørende, slik at de ikke sliter seg totalt ut.

Så kan en godt si at vi har sikkert feilet i fortida. Vi burde ha vært enda dyktigere, men nå skal vi prøve å være med på å pushe og jobbe sammen med den nye regjeringa, og få lagd et best mulig tilbud til denne brukergruppa og deres pårørende.

Jeg tenker litt på det som gjelder kortsiktige tiltak. Jeg tror det er viktig at det også iverksettes relativt kortsiktige tiltak, så dette ikke tar for lang tid. Dette gjelder særlig faglighet ute i kommunene og ikke minst tilsynsoppgavene til fylkesmennene. Vi opplever at det er veldig ulik praksis fra fylkesmann til fylkesmann når det gjelder hva en anser som faglig forsvarlig og faglig godt nok i de ulike fylkene. Det er for stor variasjon i tilbud ute i kommunene, så der bør det gjøres noe relativt raskt.

Jeg vil nevne en helt fersk sak fra Aftenposten i dag. Det er ikke bare mellom kommunene det er svært store forskjeller, men faktisk også mellom bydelene her i Oslo. Det viser og illustrerer bare utfordringene. Det gjelder en gutt på 12 år med cerebral parese. Da familien bodde på Grorud, fikk familien 70 timer med brukerstyrt personlig assistent. Da de flyttet til Søndre Nordstrand, ble antall timer redusert til 40. De fikk omsorgslønn i Grorud på 60 timer, men da de flyttet til Søndre Nordstrand, ble den satt ned til 20 timer. Koordinatoren som familien hadde på Grorud, hjalp til mye og var uavhengig, mens de fikk ny koordinator på Søndre Nordstrand som tilfeldigvis var den samme personen som behandlet saka. Saksbehandler og koordinator var én og samme person. Da kommer det selvfølgelig et hjertesukk fra familien, som spør om det ikke er meningen at koordinator skal hjelpe til overfor saksbehandler og være uavhengig. Dette viser at forskjellene også mellom

bydelene her i byen er stor, og at det er ikke noen ensartet praksis. Så spørsmålet er hva kan en gjøre på kort sikt for å få en mer ensartet praksis, slik at mennesker slipper å være velferdsflyktninger i sitt eget land og slik at ikke kommuner som bygger opp gode tilbud, behøver å være redde for at de får en mengde velferdsflyktninger. Hvordan kan vi utjevne dette, slik at vi får et rimelig godt og likt tilbud på kort sikt?

Statsråd Bent Høie (H) [11:55:35]: Jeg er veldig glad for det interpellanten sier om at dette er et område som krever felles innsats, at vi skal jobbe sammen, og at vi ser framover i stedet for å være opptatt av hva som har skjedd før. Det er jeg helt enig i.

Det er en stor utfordring knyttet til at så lenge dette er et kommunalt ansvar – og det oppfatter jeg det er bred enighet om at pleie- og omsorgstjenester bør være – vil det kunne bli variasjoner. Jeg mener at de virkemidler vi har i dag for å få det mest mulig likt, selvfølgelig er de tilsynsorganer vi har som skal vurdere dette. Der er det utfordringer. Det er bl.a. en av årsakene til at jeg har utvidet det såkalte Syse-utvalgets mandat til bl.a. å se på om vi skal ha tilsvarende meldeordninger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten som vi har i spesialisthelsetjenesten, nettopp for at de ansatte også lettere kan melde fra hvis de opplever at det er utfordringer med tjenesten som det bør gripes fatt i.

Vi har også bedt Syse-utvalget om å utrede etableringen av en egen undersøkelsesenhet, som vil kunne rykke ut i de veldig alvorlige sakene.

Så tror jeg veldig sterkt på både kvalitetsmålinger, normgivning og indikatorer som virkemidler for å tilstrebe at tjenestene, der ansvaret er delt, blir mer likt. Det jobber vi videre med. Det jobbes videre med utvikling av indikatorer innenfor omsorgssektoren bl.a. når det gjelder ernæring, legemidler, personell, kompetanse, demens, rehabilitering, habilitering, fall, trykksår, psykisk helse og helsefremmende arbeid. Målet er å få et helhetlig sett med indikatorer som er tilrettelagt, slik at de kan brukes sammen med annen styringsinformasjon. Dette vil være veldig relevant for både brukere og pasienter, men også for tjenesteytere, beslutningstakere og befolkning. Jeg har tro på at hvis en får mer kunnskap om kvaliteten på tjenestene, vil også kvaliteten på tjenestene øke – rett og slett fordi de som er ansvarlige, de lokale politiske myndighetene og lokale lederne, i mye større grad vil ha muligheten til å sammenlikne seg med andre og hele veien tilstrebe å bli bedre på de områdene en har utfordringer på. Det tror jeg er en veldig riktig måte å jobbe med kvalitet på. Det har vi sett også av pasientsikkerhetskampanjen, som nå har blitt et pasientsikkerhetsprogram, at den har hatt god effekt, spesielt i spesialisthelsetjenesten, men nå ser vi også at dette går over i den kommunale pleie- og omsorgstjenesten. Så det vil, sammen med en betydelig satsing på kompetanse og en forenkling av en del av regelverket, etter min oppfatning være viktige virkemidler å bruke.

Laila Gustavsen (A) [11:58:54]: Freddy de Ruiter brukte begrepet «tilfeldighetenes spill» om brukernes og

pårørendes tilbud fra det offentlige hjelpeapparatet. Interpellanten viste til at det er avgjørende hvilken kommune man bor i, hvilken saksbehandler man får og hvordan koordineringen fungerer, og om den individuelle planen følges opp som viktige faktorer. Dette synliggjør for så vidt det jeg synes er det store dilemmaet i helse- og sosialtjenestene.

Til tross for styrkede rettigheter, til tross for en styrket kommuneøkonomi og til tross for en iherdig jobbing de siste årene med kvalitet i tjenestene, er det mange i Norge som fortsatt ikke får det tilbudet de skal ha.

Vi hører og leser historier om mange foreldre og nære pårørende som sliter seg ut. Kanskje synliggjør det paradokset jeg var inne på. Vi burde satse enda mer på opplæring og holdningsskapende arbeid, og at beste praksis faktisk er det som legges til grunn i tjenestene.

Jeg tror det er veldig viktig å innse at et tjenestetilbud aldri kan bli helt likt kommunene imellom. Her er jeg helt enig med helseministeren. Jeg tror heller ingen ønsker det. Men – og det er et stort men – folk skal ha den hjelpen de trenger, når de trenger den, og på den måten som passer brukeren av tilbudet.

For noen år tilbake mener jeg FFO hadde en kampanje som het «Ingen hindring». Der ble behovet for koordinerte tjenester i praksis effektivt synliggjort. For de har jo helt rett. Skal vi lykkes, må bistanden til personer og familien komme på rett måte til rett tid når en trenger det.

Begrepet «velferdsflyktninger» er et forholdsvis nytt begrep, og i denne sammenhengen har det en veldig negativ klang. Men på en måte har vi jo bestandig hatt «velferdsflyktninger», og egentlig er det livskraften vi ser. Det er ønsket om å skape seg et liv som er så godt som overhodet mulig, for seg selv og sin familie. I dag er muligheten for å flytte stor. Det er bra. Men det som ikke er bra, er at grunnen til at brukere flytter rundt, er at det tilbudet de får der de bor, kanskje ikke er godt nok, det de har krav på eller fortjener.

Jeg synes det er et viktig innspill å si noe om tall, for jeg har prøvd å se om vi har tall for hvor mange det her er snakk om. Jeg skulle ønske – når vi diskuterer denne typen spørsmål – at vi fikk tall på bordet for å vite hvor stort problemet er. Samtidig trenger vi ikke å vite alt for å kunne gjøre noe.

Jeg ser at det er noen som mener at man ville fått færre såkalte «velferdsflyktninger» hvis staten hadde styrt litt mer. Jeg er ikke så sikker. Jeg er også veldig skeptisk til å gjøre dette til en debatt om kommune versus stat. Jeg mener det er en debatt om mennesker, om verdier, om holdninger og om at folks rettigheter skal fungere i praksis.

Jeg tror at svarene på dette finnes i flere tiltak, slik interpellanten Freddy de Ruiter er inne på. Men jeg tror også at svarene finnes i en kombinasjon av sterke rettigheter, ledelse, organisering, kompetanse, økonomiske ressurser og tilsyn med kommunene. For Freddy de Ruiter har rett. Det er veldig mange som synes det er vanskelig å klage på hjelpeapparatet når de selv er avhengig av det samme hjelpeapparatet.

Så har jeg lyst til å kommentere litt rundt statsråd Høies innlegg knyttet til BPA-ordningen og lovfesting av rettig-

heten BPA. Jeg kan jo oppfordre Bent Høie til å legge fram den saken i statsråd i morgen, sånn at man kunne rekke å behandle det i Stortinget før sommeren. Den forrige regjeringen sendte et forslag på høring. For Arbeiderpartiets del er vi klare til å behandle rettighetsfestingen når regjeringen legger fram et lovforslag for Stortinget.

Det er 100 000 mennesker som i dag yter familieomsorg. Samfunnet er helt avhengig av dem for å kunne klare å tilby et godt liv for mennesker som trenger koordinert hjelp. Én person som flytter rundt i Norge fordi man ikke får den hjelpen i form av de rettighetene man har krav på, er én person for mye.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [12:04:04]: Interpellanten tar opp en kjent og svært viktig sak som har vist seg å være vanskelig og utfordrende for mange brukere av velferdstjenestene våre over altfor lang tid.

Det handler om personer som er avhengig av hjelp fra det offentlige for å kunne leve et fritt og sjølstendig liv på tross av sin funksjonsnedsettelse. Og det handler om familier med behov for pleiepenge for stell og pass av sine alvorlig syke barn.

Regjeringens klare mål er å skape pasientens helsetjeneste, der pasienten og kvaliteten på tjenesten skal stå i sentrum: Bedre og tryggere helsetjenester der pasientene sammen med pårørende kan bidra aktivt til å forbedre tjenestene, og der kvaliteten på tjenestene skal vurderes sett fra brukers og pårørendes perspektiv.

Pårørende til en bruker skriver det slik til meg:

«Vi har prøvd å jobbe for at kommunen vår skal forstå hva vi mener med å være på plass, men vi opplever at kommunen forholder seg kun til det som de definerer som en lovpålagt oppgave. Står der ikke noe i loven, så tilbys det heller ikke.»

Statsråden informerte grundig i sitt svar om stønadsordninger som finnes for å sikre økonomisk trygghet og kompetanse for særlige utgifter under sykdom. Han informerte også grundig om hvilke hjelpestønader som finnes til personer med varige lidelser og særskilt behov for tilsyn og pleie. Vi vet at noen av disse ordningene har fungert dårlig for en del brukere, og at lovverket ofte blir tolket og praktisert forskjellig av de enkelte kommuner og Nav-distrikt. Vi opplever dessverre at når loven sier for lite, gir kommunen eller Nav ofte ingen ting. Jeg er derfor glad for at dagens regjering har varslet full gjennomgang av arbeids- og velferdsforvaltningen, og at arbeids- og sosialministeren har vært så klar på at han vil arbeide for at Nav skal gi gode brukeropplevelser.

I 2002 ba Stortinget Bondevik II-regjeringen om å fremme et lovforslag om rett til brukerstyrt personlig assistent, BPA. Bondevik II-regjeringen fulgte opp forslaget i forbindelse med budsjettet for 2006. Gjennom åtte år har den rød-grønne regjeringen forsøkt å trenere rettighetsfesting av BPA. Etter stort press fra Stortinget og brukerorganisasjonene sendte endelig de rød-grønne, i mars 2013, et forslag til rettighetsfesting ut på høring. Det viste seg fort at høringsutkastet fra den rød-grønne regjeringen gikk for langt i å begrense tilgangen til brukerstyrt personlig assistent. Forslaget var ganske enkelt ikke godt nok.

Jeg er derfor glad for at statsråden nå har varslet at Stortinget vil få til behandling et lovforslag om rettighetsfesting av BPA, og at lovforslaget som kommer, vil rette opp viktige svakheter i de rød-grønnes forslag. Det betyr at hjelp til avlastning og støttekontakt nå vil være en del av det nye lovforslaget.

Jeg er også glad for at regjeringen vil ta tak i pleiepengeordningen som har vært forsømt og etterlyst i altfor mange år – også det en sak som har vært trenert kraftig av de rød-grønne.

Jeg håper at resultatet av regjeringens viktige arbeid i disse sakene nå vil bidra til at både kommune og Nav vil sørge for at det ikke skal bli nødvendig for personer med nedsatt funksjonsevne å flytte fra sine hjem og sine nærmeste for å få de tjenestene som kommunene og Nav er pålagt å gi dem.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [12:08:36]: Jeg ser at dagens interpellasjon er sendt til arbeids- og sosialministeren av interpellanten selv, og at den deretter har blitt sendt til helse- og omsorgsministeren som rette vedkommende.

Strengt tatt burde kanskje begge disse statsrådene svart i dag, for mange av tjenestene som etterspørres av enkelte, ligger fordelt under hver av disse ansvarsområder. Likevel skjønner jeg at interpellanten sendte denne til arbeids- og sosialministeren. Det er tross alt en lettere vei å gå dersom man trenger hjelp og behandling når det gjelder sykdom, framfor det å få hjelp og bistand til det å leve mest mulig selvhjulpent og mest mulig normalt. Jeg vil anta at interpellasjonen er sendt til helseministeren fordi BPA av en eller annen grunn ligger under hans ansvarsområde.

Det må også være lov å kommentere til interpellanten at jeg gjennom mine fire år i arbeids- og sosialkomiteen og mine fire år i helse- og omsorgskomiteen har debattert dette mange, mange ganger, uten at det har kommet noe som helst ny politikk og ny praksis ut av det. Det er derfor hyggelig at Arbeiderpartiet nå er blitt opptatt av samarbeid på tvers av partigrensene og derfor søker støtte hos den nye regjeringen for å få på plass helt nødvendige forbedringer og endringer.

Gjennom alle disse årene dette har vært debattert, har det ikke manglet på enighet om at vi skal ha rettigheter og gode velferdsordninger. Det har vært bred støtte rundt viktigheten av pleiepenge, omsorgslønn, støttekontakter, avlastning, BPA og hjelpemidler.

Det har også vært bred enighet i denne sal om at altfor mange må slite for å få innvilget disse tiltakene. Likevel har det ikke vært mulig å få til forbedringer. Gjennom åtte rød-grønne år fikk vi til svar at de skulle ha en helhetlig gjennomgang av alle ordningene og komme tilbake til Stortinget med forslag til forbedringer. Disse kom ikke.

I tillegg har det vært et problem at et flertall i denne sal har vært motstandere av nasjonale retningslinjer, statlig finansiering og øremerkede midler. Argumentene har vært lokalt selvstyre og nærhet til brukeren. Et flertall i denne sal har altså ønsket å opprettholde et system som vi egentlig ikke er fornøyd med. Vi får for store forskjeller mellom kommunene.

I mellomtiden blir vi gang på gang minnet om et system

som taper familier for krefter og skaper motløshet og ensomhet. Noen ganger sitter jeg igjen med en følelse av at vi liker å skryte av alle velferdsgodene vi kan tilby, men vi vil helst ikke gi dem.

Arbeids- og sosialminister Robert Eriksson inviterte nylig inn til seg 80 erfarne Nav-brukere som fikk muligheten til å peke på sine personlige erfaringer med det å måtte forholde seg til et Nav-kontor. Stormøtet endte med at statsråden nedsatte et utvalg som skulle komme med forslag til forbedringer av problemstillingene som disse 80 framførte.

Jeg er veldig glad for at regjeringen tar et så alvorlig grep rundt dette, nettopp fordi altfor mange enkeltmennesker har måttet brette ut sine liv i det offentlige rom for å bli sett og hørt. Og slik skal vi ikke ha det.

Siw Brauter, som jeg tidligere har møtt, er en av dem som har gått den tunge veien til media for å få synliggjort hvor krevende det er å få oppbakking og hjelp til sine barn. Hun er en av dem som har flyttet til en annen kommune for å få hjelp til sine barn. Og hun er dessverre ikke alene.

Jeg har hørt det flere ganger, og har også opplevd foreldre som har tatt kontakt med meg og spurt om jeg vet om en kommune som er god til å gi forskjellige tjenester og oppfølging.

Etter oppslaget om Siw Brauter, mottok jeg flere henvendelser fra folk som kjente seg veldig godt igjen i hennes beskrivelse. Én kunne fortelle om at hun hadde brukt tre år fra hun søkte om avlastning, til hun fikk det innvilget. Da hadde saken vært innom alle mulige instanser og ankemuligheter.

Samtidig kan dette gi enkelte kommuner særskilte utfordringer. I min egen kommune har jeg opplevd at rådmannen har advart lokalpolitikere mot å bli for flinke på å gi tilbud og oppfølging, nettopp fordi det tiltrekker seg familier som leter etter de gode kommunene. Slik tror jeg vi alle er enig om at vi ikke skal ha det.

Uansett er regjeringen godt i gang med å rydde opp. Et av de store og viktige grepene som tas, er rettighetsfesting av BPA. Denne har mange ventet på i årevis, og den er kanskje et av de viktigste grepene vi kan ta for å gi folk eierskap til sitt eget eller sitt barns liv.

Jeg er også svært lettet, glad og stolt over at rettighetsfestingen blir gjort uten den rød-grønne regjeringens krav om at en rettighetsfesting måtte skje innenfor dagens rammer. Det betyr at ordningen kan utvides, og det blir en ordning slik den var ment å være. Det blir veldig spennende å følge dette når systemet rulles ut i det ganske land.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:13:56]: Jeg har lyst til å takke interpellanten for en ufattelig viktig debatt. Det er greit at det har vært debatter før, men de viser at vi ikke er i mål, og da må vi holde dette varmt til vi klarer å komme i mål.

Jeg og Kristelig Folkeparti tenker at det å få et familie-medlem som har så store og ressurskrevende behov, i seg selv er en utfordring for familien. I tillegg skal de måtte kjempe mot systemet for først å finne ut av hva de har rett på, og så kjempe for å få det. Når man først har fått en utfordring i familien, er det en utfordring i seg selv å føle at

man har en vegg foran seg av utfordringer, kriterier, kontorer og skjema – en utfordring som bør være helt unødvendig. Det som i alle fall bør være unødvendig, tenker jeg, er å måtte gå til media før noen av oss hører på dem. Det er en måte å måtte utlevere seg selv på som jeg håper alle slipper.

Det å ha ressurskrevende tjenester i en kommune, koster mye penger. Ofte kan penger bli satt opp mot mennesker som har en ufattelig utfordring i utgangspunktet. Jeg er glad for at Venstre og Kristelig Folkeparti sikret at 214 mill. kr kom inn i budsjettet som var, som veldig mange ville skjære ned på. For det koster penger for kommunene å legge til rette for et faglig, kvalitativt godt tilbud.

Etter å ha vært ordfører i mange år i en kommune med en av landets yngste befolkninger, vet jeg hva skatteinntekter er, jeg vet hva prioriteringer er, og jeg vet hva det koster å få unger, spesielt, men også ungdom og voksne, med kjempeutfordrende ressurskrevende tjenester. Jeg vet også at kommunepolitikere inderlig ønsker å gi gode tjenester, det må vi også si, men pengetaska rekker ikke til.

Interpellanten la fram fire punkter som jeg synes var gode. Det ene var om spesialisthelsetjenesten og å oppfylle krav fra dem. Der utfordrer jeg ministeren litt, for det er sånn at spesialisthelsetjenesten og kommunene må være likeverdige med tanke på å kunne diskutere og legge til rette for et godt tilbud, sånn at det ikke er spesialisthelsetjenesten eller spesialistene ute som setter et krav, og så er det for kommunene å betale uten å kunne si noe om hva de har muligheter for.

Så har jeg lyst til å utfordre spesialisthelsetjenesten til å hjelpe til når det gjelder kompetanse, som vi har snakket om. De kan lage fagteam, som vi vet at barnevernet også har gjort, som kan bistå kommunene i å få den kompetansen de faktisk trenger, og som de sitter med på akkurat det fagfeltet de er gode på. Der tror jeg vi har mye å lære, mye kunnskap å hente, og mange muligheter til å lage et bedre tilbud. Så må en diskutere hva faglig gode nok tilbud er, for vi sier at vi ønsker like tilbud, men folk er ulike. Uansett hvor likt vi ønsker å få det, er folk ulike, og nettopp fordi folk og brukere er ulike, klarer vi aldri å lage helt like tilbud.

Så tror jeg vi skal tørre å gjøre en forenkling og gi disse kommunene som har en utfordring, penger til å kunne ha en koordinator, sånn at foreldre eller foresatte til ressurskrevende brukere slipper å springe fra kontor til kontor, men har én å forholde seg til som kan hjelpe dem å finne fram i alt det som ligger foran dem. Da tror jeg vi kan avlaste pårørende på en helt annen måte enn det vi gjør i dag.

Ketil Kjenseth (V) [12:19:02]: Aller først takk til interpellanten for en viktig interpellasjon, og for å reise en viktig debatt. Som folkevalgt er dette av de anledninger jeg føler meg aller minst og litt maktesløs og hjelpeløs. Jeg har vært folkevalgt i en kommune i mange år, og dette har alltid vært noe vi har sett, og noe vi har ønsket å gjøre noe med, men der vi ser at systemets iboende treghet er vanskelig å vende på.

Det finnes mange politiske tiltak for å bedre situasjonen for dem som har et stort hjelpebehov, og for de pårørende her. For Venstres del peker vi gjerne på omsorgslønn, og at det må bli økt tilgang på det og mer fleksible ordninger.

Det er i mange tilfeller den beste løsningen for familien å få en omsorgslønsordning. Borgerstyrt eller brukerstyrt personlig assistent har vært nevnt her tidligere. Det er også et tiltak vi ønsker. Å lovfeste det er viktig i seg selv. Samtidig er det også viktig å gjøre ordningen enda mer tilgjengelig og styrke opplæringen både for arbeidsgiver og for arbeidstaker. Individuell plan har også vært nevnt, og det er viktig.

Et annet virkemiddel er de pengene vi diskuterer. Vi tror kanskje det er tilstrekkelig med penger i systemet. Utfordringen er gjerne at disse ressursene ikke finner hverandre, noe vi altfor ofte diskuterer, og at pengene derfor i større grad må følge brukeren – særlig i disse tilfellene. Da ville vi unngått slike tilfeller som de Ruiter peker på, i dagens Aftenposten, at når man flytter mellom to bydeler i Oslo, opplever man ulikheter mellom bydelene.

Jeg tror nok kanskje en av de største utfordringene både for dem som har behovet, og for dem som er pårørende, er at de må løpe etter ordninger. Den svindøra er vi nødt til å gjøre noe med og sikre at det er vi i det offentlige som skal koordinere ressursene og løpe etter brukerne og de pårørende for å hjelpe til med å sy tjenestene rundt den enkelte. Der har vi en betydelig jobb å gjøre.

Flere har vært inne på den samhandlingsutfordringen vi står overfor. Representanten Bollestad var inne på det i sitt innlegg: Forenkling vil være nødvendig, både regelverksforenkling og samordning. Også i byråkratiet tror vi det er behov for en forenkling.

Så tror jeg også jeg hørte fra representanten Bollestad at vi i større grad må ha tillit til særlig de pårørendes og brukernes behov og ønsker, og at vi kanskje også som politikere må ha større tillit til fagfolkens anledning til å fatte gode beslutninger lokalt.

Så skal vi ikke unndra oss fra at dette også handler om prioriteringer lokalt, i lokalpolitikken. Det er forskjellige prioriteringer der, ikke bare mellom små og store kommuner, som de Ruiter var inne på, men faktisk er det forskjeller innad i partier, som styrer i nabokommuner, og det er også litt krevende å forstå hvorfor vi opererer med slike ulike prioriteringer partier imellom. Det er en debatt vi er nødt til å ta i partiene, også for å bidra til å utvikle politikken.

Det siste jeg vil si, er at forutsigbarhet er noe av det vi må legge mer til rette for, og at vi tenker – aller viktigst – det gode liv, men også et trygt og langt liv. Da må det være en forutsigbarhet tilgjengelig her. Jeg tror også at hvis vi kobler det med tillit, er det mulig å bruke ressursene sånn at både brukere og pårørende får et bedre liv.

Kjersti Toppe (Sp) [12:23:58]: Først takk til representanten Freddy de Ruiter for å ta opp ein viktig debatt.

Korleis vi tar vare på menneske med behov for ressurskrevjande tenester, fortel mykje om samfunnet og velferdsstaten. Interpellanten skriv at mange pårørende opp-

lever å måtta kjempa mot byråkratiet for å sikra sine nærmaste eit godt og verdig tilbod.

Hagen-utvalet lanserte ideen om «den andre samhandlingsreformen» – mellom det offentlege og folket. Det er vel det som er litt av kjernen i denne saka.

Målet må vera eit mest mogleg likeverdig tilbod – om ikkje alt er heilt likt – uansett kvar du bur. Spørsmålet om ein skal rettsfesta det for å få det til, er ein større debatt. Eg er ikkje alltid einig i det.

Kommunestorleik er dratt inn, men det er òg påpeikt at det er store variasjonar innanfor ein kommune, og også mellom bydelar i dei større byane, så dette er ikkje heilt enkelt.

Ein del av årsaka til at vi opplever dette, vil eg påpeika, er det som vi alle har eit ansvar for, at vi er flinke til å prioritera spesialisthelsetenesta, mens kommunehelsetenesta ofte har tapt kampen om både pengar og kompetanse. Vi har vore flinke til å prioritera og ha fokus på dei akutte sjukdommane, mens dei som slit med kroniske sjukdommar, ikkje har fått den same merksemda.

I Meld. St. 29 for 2012–2013, Morgendagens omsorg, vart det lagt fram eit program for ein aktiv og framtidseretta pårørandepolitikk. Eg trudde kanskje helseministeren hadde peikt på dette i sitt innlegg, for det vart vedteke og fekk tilslutning av Stortinget. Ny pårørandepolitikk, som var ei oppfølging av Kaasa-utvalet og Hagen-utvalet, skulle synleggjera, anerkjenja og støtta pårørande som står i krevjande omsorgsoppgåver. Ein skulle sikra betre samspel mellom den offentlige og den uformelle omsorga og styrkja kvaliteten på det samla tenestetilbodet. Ein sa òg ein skulle gjera det enklare å kombinera yrkesaktivitet med omsorg for barn og unge, vaksne og eldre med alvorleg sjukdom, funksjonsnedsetjing eller psykiske og sosiale problem.

Den første fasen av dette pårørandeprogrammet skulle leggja vekt på tiltak som støtta pårørande og styrkte samspelet mellom helse- og omsorgstenester og pårørande. Det vart nemnt fleksible avlastingsordningar, pårørandestøtte, informasjon, opplæring og rettleiing, samspel og samarbeid, betring av omsorgslønsordninga og forskning og utvikling. I neste fase skulle dei økonomiske ordningane verta sett på og vurderte.

Når det gjeld barn, er det ofte mangel på samhandling mellom skule, den kommunale helse- og omsorgstenesta og spesialisthelsetenesta som slit mest på familiar med barn og unge med omfattande funksjonsnedsetjing, og at pårørande opplever at dei sjølve må koordinera kvardagen for sitt barn. Dette er òg formidla i ein rapport frå Helse- og omsorgsdepartementet. Verktøyet – noko som òg vert påpeikt i stortingsmeldinga Morgendagens omsorg – er at ein må strukturera og systematisera samarbeidet mellom det offentlege og brukaren og deira pårørande, med bl.a. koordinator og individuell plan.

Eg ser fram til at den nye regjeringa følgjer opp dette programmet for ein ny pårørandepolitikk. Det trur eg òg kan verta bra for familiar som har barn som er ressurskrevjande og treng støtte.

Til slutt nokre ord om pleiepengeordninga, som òg vert dratt fram. Det er ei veldig viktig ordning for familiar med

funksjonshemma barn, og ho treng å verta styrkt og utvikla. Vi vart kritiserte for å ha trenert. Eg synest «trenert» er eit sterkt ord. I stortingsmeldinga Morgendagens omsorg vart det slått fast at ein skulle starta opp dette arbeidet. Samtidig, i fjor, stemte både Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre for eit forslag frå Framstegspartiet om at regjeringa måtte leggja fram eit forslag om å utvida pleiepengeordninga. Framstegspartiet meinte at dette kunne gjerast i løpet av fire månader – for eitt år sidan. No merkar eg meg at dette kjem til å ta litt lengre tid, og det har eg faktisk forståing for.

Eg ser fram til at den saka kjem, og at ein følgjer opp det pårørandeprogrammet som eg har snakka om.

Torgeir Micaelsen (A) [12:29:10]: Jeg har bare noen korte kommentarer.

Først takk til interpellanten for en veldig viktig debatt, og takk for en interessant debatt, i all hovedsak lavmælt og samtalepreget, om veldig kompliserte temaer.

Jeg vil ta opp tråden der Kjersti Toppe avsluttet. Jeg hører at komiteens leder sier at regjeringen er godt i gang med å rydde opp, og viser da tilbake til vår regjeringstid. Høyres Røbekk Nørve sier at den forrige regjeringen «trenerte» arbeidet med disse spørsmålene. Jeg har ikke noe behov for å kommentere det, annet enn å si at jeg tror den nye regjeringen og den nye regjeringens parlamentariske grunnlag fort vil oppdage når man jobber med disse temaene også fra ansvarsfulle posisjoner, at dette ikke er lett. Dette er ikke veldig enkle spørsmål, for det er snakk om folk som er veldig ulike, det er snakk om folk som trenger forskjellige ting, det er ulike kommuner, og det er mange ordninger.

Jeg kjenner at det gjør veldig inntrykk på sanne som meg, som har jobbet med andre politiske spørsmål før, å komme inn i dette feltet og oppdage at selv om vi har bygd kanskje verdens mest rause, ordentlige velferdsstat, som er noe av det mest sofistikerte verden har sett, opplever allikevel veldig mange mennesker at de ikke blir sett på den måten de fortjener, ikke blir tatt på alvor og ikke får den hjelpen de trenger, i det landet som historisk sett faktisk har klart å bygge opp et voldsomt apparat. Kanskje har det blitt for komplisert – hva vet jeg? Jeg mener at alle forslag til forbedringer, forenklinger og fornyelse som den nye regjeringen kan komme med og foreslå til Stortinget, skal jeg nesten på autopilot si at vi vil støtte.

Men jeg tror at hunden er begravet flere steder. Helseministeren snakker om pasientens helsevesen. La oss overføre det til folk som trenger kommunens hjelp. Jeg tror at noe av løsningen ligger i møte mellom den som jobber for å ivareta folks behov, og den som har behov – det er jeg er helt overbevist om – at det handler om hva slags holdninger vedkommende har, hva slags kultur som er etablert i hjelpeapparatet eller kommunen, hva slags ledelse vi har, og hva inngangen til de møtene som flere har beskrevet her, er. Jeg tenker at det må handle om at ledere har et spesielt ansvar for å legge til rette for en kultur for å møte folk. Vi er faktisk folkevalgt for å ivareta det – det er det som er jobben vår. Jeg har inntrykk av at det av og til er et par andre elementer som også kommer inn i disse møtene – det kan

være økonomi, det kan være ting på arbeidsplassen, det kan være at det er andre forhold – som gjør at disse møtene blir veldig gode.

Men så mener jeg også at det ikke skal være sånn at man skal legge seg flat, og det vet jeg ikke skjer i dag. Enkelte har urealistiske forventninger til hva man kan forvente av folk som skal hjelpe en. Så det er viktig å kommunisere på en tillitsfull måte – hva er det vi sammen kan få til her, hva er det jeg som pårørende kan bidra med, hva er det samfunnet faktisk kan bidra med. Man må etablere et tillitsforhold som fungerer annerledes enn det – dessverre, vil jeg si – gjør i mange sammenhenger i dag.

Men igjen: Jeg tror jeg, hvis jeg var fra Fremskrittspartiet eller Høyre, ville vært forsiktig med å være veldig bombastisk rundt disse spørsmålene om hva som er den endelige løsningen på et veldig komplisert og sammensatt tema. Men igjen: Kom med forslag – de vil få varm støtte fra oss.

Freddy de Ruiten (A) [12:33:10]: Tusen takk for en god debatt og mange gode innspill. Det er litt forskjellige innfallsvinkler, men jeg tror vi er enige om målet. Så må vi sammen prøve å få dette til på et eller annet vis.

Jeg skal tåle litt kritikk. Jeg tror enhver regjering har gjort sine feil, og jeg tror nok dette er et av de områdene hvor den forrige regjeringa kunne ha gjort mer. Vi gjorde noe, men vi kunne helt sikkert ha gjort mer.

Tusen takk til dem som sitter på galleriet. Jeg jukset litt i dag. Jeg hadde et møte med FFO, Norsk Pasientforening, Autismeforeningen og en del pårørende. Det er veldig nyttig. Jeg fikk mange gode innspill som jeg har tenkt å ta med meg videre i denne saken, som er komplisert, som er vanskelig.

Jeg tror at dette handler om tidlig innsats. Jeg tror at dette handler om å lage en pakke for hver enkelt. Jeg tror ikke en skal gi like tilbud – for dette er ulike mennesker, og deres pårørende, som en må designe litt forskjellige løsninger for – men en må komme inn i sanne prosesser og lage gode tilbud. I dag brukes ordene faglig forsvarlig. Jeg tror det er en felle – jeg tror virkelig det er en felle. Jeg tror det må være faglig godt. Og hva er faglig godt? Det tror jeg vi må ha noen bedre svar på enn det vi har i dag. Det er et likeverdig, faglig godt tilbud som rammer inn, og som gir en god pakkedesign for den enkelte bruker og pårørende.

Så har jeg lyst til å utfordre ministeren. Jeg syntes det var veldig fint at han pratet med arbeidsministeren. Jeg tror kanskje han også skal ta en liten prat med kommunalministeren og kunnskapsministeren, for det som skjer ute i kommunene, og f.eks. hvordan skoler og barnehager er designet for å ta imot nettopp disse barna, er kjempeviktig – og ikke minst det med tidlig innsats.

Til slutt litt om BPA: Vi følger med, og vi skal være bidragsyttere til å lage en BPA-ordning som blir best mulig. Jeg kjenner meg ikke helt igjen i historien, men vi skal i hvert fall bidra i så måte.

Jeg håper at denne debatten er starten på noe større og bedre for hver enkelt bruker, og at vi lager systemer som gjør det lett å designe gode løsninger for hver enkelt bru-

ker, sånn at det ikke blir grunnlag for et for stort kommunalskjønn. Jeg tror det er viktig at kommunene får lov til å ha en viss selvbestemmelsesrett, men det må rammes inn på en helt annen måte enn i dag. I dag er faktisk, etter min mening, kommunenes selvvråderett på dette området for stor, for skjønnspreget, for lite rammet inn og for lite konkret.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Bent Høie [12:36:19]: Jeg vil takke interpellanten for å ha tatt opp et viktig tema og takke for en, etter min oppfatning, god og bred debatt om et stort og vanskelig tema.

Jeg er helt enig i at veldig mye av det som er inngangen til dagens problemstilling, nemlig at mange opplever at tilbudene er for ulike, og at de endres og kan forbedres ved at en enten flytter frivillig eller må flytte, er uttrykk for at det er for stor variasjon i kvaliteten på tjenestene, og at det som her i debatten er blitt betegnet som «tilfeldighetenes spill», er for stort. Det er jo det mange av de tiltakene som jeg redegjorde for i mitt innlegg, handler om, nemlig å redusere muligheten for «tilfeldighetenes spill», og dermed skape større sikkerhet rundt at kvaliteten på tilbudene er god.

Det har vært oppe en diskusjon knyttet spesielt til både pårørende og brukernes rolle. Jeg er veldig opptatt av at vi klarer å skape en helsetjeneste og et hjelpetilbud som tar utgangspunkt i pasientenes og brukernes behov. Jeg mener at det ikke skal tas beslutninger i helsetjenesten om meg uten meg – at en skal involveres og være med og styre tilbudet til en selv. Dette krever kompetanse, og det krever en holdning og kultur i tjenesten som kontinuerlig må forbedres. Det er nettopp dette som er det som vi kaller for sannhetens øyeblikk – møtet mellom de som jobber i helsetjenesten, og brukerne og deres pårørende.

Det som representanten Micaelsen var inne på med en god ledelse, er da helt avgjørende. Jeg mener at en hovedoppgave for ledelsen nettopp er å legge til rette for at disse møtene blir best mulig, gjennom de rammebetingelsene som en gir for de ansatte, den kompetansen som en har i egen organisasjon, men også den kulturen og de holdningene som ledere i tjenesten forankrer i egen organisasjon.

Det er et stort og krevende arbeid, men vi vil komme med en rekke forslag. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet nærmest gir oss blankofullmakt til det. Det skal bli spennende å se. Vi kommer med en egen stortingsmelding om primærhelsetjenestene, som omfatter en veldig stor del av disse tjenestene. Fra Arbeids- og sosialdepartementet kommer vi til å følge opp en god del av disse endringene i de ulike økonomiske støtteordningene, og vi gjør også et stort arbeid for å få bedre kompetanse. Vi følger opp det. Så det kommer mye fra regjeringen i årene framover.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 4 avsluttet.

Sak nr. 5 [12:39:31]

Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren:

«Det er en global trend med økt forekomst og for tidlig død av hjerte- og karsykdommer, diabetes, kroniske lungesykdommer og kreft, definert av Verdens helseorganisasjon som NCD-sykdommer (Noncommunicable Chronic Diseases). I 2009 døde nær 8 000 personer i Norge før de fylte 75 år av disse sykdommene. Det er godt dokumentert at sentrale risikofaktorer for denne type sykdommer er tobakk, usunt kosthold, fysisk inaktivitet og skadelig bruk av alkohol. I mai 2012 vedtok Verdens helseforsamling (WHA) målet om å redusere for tidlig død av NCD-sykdommer med 25 pst. innen 2025. Norge har stilt seg bak denne målsettingen. Den rød-grønne regjeringen fremmet høsten 2013 en felles strategi for forebygging, diagnostisering, behandling og rehabilitering av NCD-sykdommer.

Hva er regjeringens folkehelsepolitikk, og hvordan skal 25 pst. reduksjon i NCD-sykdommer innen 2025 oppnås her i Norge?»

Kjersti Toppe (Sp) [12:40:53]: Folkehelsemeldinga vart behandla av Stortinget våren 2013. Ein samla komité stilte seg bak dei nasjonale måla for folkehelsepolitikken:

Noreg skal vera blant dei tre landa i verda som har høgast levealder.

Befolkninga skal oppleva fleire leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale helseforskjellar.

Vi skal skapa eit samfunn som fremmar helse i heile befolkninga.

Som oppfølging av folkehelsemeldinga la dåverande helseminister Jonas Gahr Støre fram NCD-strategien for 2013–2017 i september 2013. Dette er ein strategi for forebygging, diagnostisering, behandling og rehabilitering av dei fire store folkesjukdommane: hjerte- og karsjukdommar, diabetes, kroniske lungesjukdommar og kreft. Desse fire folkesjukdommane vert definerte av Verdas helseorganisasjon som NCD-sjukdommar – på norsk: ikkje-smittsame, kroniske sjukdommar. Desse fire sjukdommane har mykje til felles og har alle eit stort potensial for forebygging. Det er godt dokumentert at sentrale risikofaktorar for alle sjukdommane er tobakk, usunt kosthald, fysisk inaktivitet og skadeleg bruk av alkohol. Sjukdommane har også mange felles utfordringar når det gjeld diagnostisering, behandling og rehabilitering.

I mai 2012 vedtok Verdas helseforsamling målet om å redusera for tidleg død av NCD-sjukdommane med 25 pst. innan 2025. Noreg har stilt seg bak den globale målsettinga.

I budsjettdebatten i desember i fjor hadde statsråd Høie eit 10 minutt langt innlegg utan å seia eitt ord om folkehelse eller forebygging. Det syntest eg var ganske spesielt og stod i sterk kontrast til den store fokuseringa som tidlegare helseminister Jonas Gahr Støre hadde på dette området. Statsråd Høie bekrefta likevel i replikkrunnen at den nye regjeringa står bak NCD-strategien og målet om at desse sjukdommane skal reduserast med 25 pst. innan

2025 òg i Noreg, og at regjeringa legg denne strategien til grunn for sitt arbeid. Samtidig sa statsråd Høie at regjeringa er imot nokre av tiltaka i strategien. Statsråden understreka at folkehelse ikkje berre er eit offentleg ansvar, men at det er behov for å spela på lag med frivillige lag og organisasjonar.

Eg synest det er stor usikkerheit rundt kva som er den nye regjeringa sin folkehelsepolitikk – derfor denne interpellasjonen.

Senterpartiet er heilt einig med statsråden i at folkehelse ikkje berre er eit offentleg ansvar, men òg eit personleg ansvar. Vi er heilt einige om at det er behov for å spela på lag med frivillige lag og organisasjonar for å lyfta fram dette området. Men Senterpartiet er tydeleg på at regjering og storting har eit stort ansvar for å skapa eit samfunn som fremmar helse i heile befolkninga og reduserer sosiale helseforskjellar. Då må vi prioritera helsekroner fornuftig, bruka helseressursane på ein folkehelsepolitikk for vår tid og styrkja det førebyggjande arbeidet i helse- og omsorgstenesta. Ei regjering har ikkje ein truverdig helsepolitikk om ein ikkje fører ein truverdig folkehelsepolitikk.

«Ett vet vi – vi må løfte i flokk. Gjør vi det, er seieren sikker!» Dette sitatet står i forordet til NCD-strategien, og bodskapen kom frå Klaus Hanssen, som var formann i Nasjonalforeninga mot tuberkulose for omtrent hundre år sidan.

Folkehelsearbeidet og dei frivillige organisasjonane sin innsats for hundre år sidan var avgjerande for å stagga dei smittsame sjukdommane. Dagens folkehelsearbeid er avgjerande for å stagga dei ikkje-smittsame folkesjukdommane og livsstilsjukdommane.

Vi veit at vi står overfor ein global trend med auka førekomst og for tidleg død av hjarte- og karsjukdommar, diabetes, kroniske lungesykdommar og kreft. Skal vi i Noreg klara å nå målet om 25 pst. reduksjon i for tidleg død av dei fire folkesjukdommane innan 2025, trengst det konkrete tiltak, og det trengst at NCD-strategien vert følgt opp og etterlevd. NCD-strategien inneheld konkrete mål og konkrete tiltak for alle dei fire risikofaktorane tobakk, kosthald, fysisk aktivitet og alkohol, og eg skal nemna nokre av dei.

For tobakk er målet at barn og unge som er fødte etter 2000, ikkje skal begynna å snusa og røyka. Prosentdelen unge mellom 16 og 24 år som røyker dagleg, skal vera under 6. Auken i dagleg snusbruk blant barn og unge skal stansast. Prosentdelen dagleg røykarar i befolkninga skal vera under 8. Ingen barn skal utsetjast for passiv røyking. Prosentdelen gravide som røyker ved slutten av svangerskapet, skal vera under 4.

Tiltaka er å oppretthalda eit høgt avgiftsnivå på tobakk, å utvikla lovverket med å innføra ei bevillingsordning, forbod mot sjølvbetjening, å gjera fleire arenaer tobakksfrie, å styrkja vernet mot passiv røyking, å vidareføra nasjonale tobakkskampanjar, særleg tiltak retta mot barn og unge, og å utvikla gode faglege tilbod som hjelp til tobakksavvenning. Så langt har eg merka meg at den nye regjeringa har gått vekk frå kravet om ei bevillingsordning, og at e-sigarettar kanskje vert lovlege.

Når det gjeld kosthald, er målet å auka den delen i befolkninga som kjenner til og følgjer dei nasjonale kost-

haldsråda, oppretthalda den høge kjennskapen til nøkkelholmerket og gjera det enklare for alle å velja sunne matvarer. Tiltaka er å vidareføra kampanjen «Små grep, stor forskjell», vidareføra ordninga med Nøkkelholet, gjennomføra tiltaka i saltstrategien, leggja til rette for sunne måltid i barnehage og skule og ha som ambisjon å utvida ordninga med gratis frukt og grønt til alle elevar i grunnskulen.

Men til hausten får ikkje ungdomsskuleelevane lenger gratis frukt og grønt. Tilbodet vert ikkje utvida, slik målet er i strategien, men tvert imot redusert. For fysisk aktivitet er målet å auka den delen unge, vaksne og eldre som følgjer dei nasjonale anbefalingane om fysisk aktivitet, og auka kunnskapen i befolkninga om fysisk aktivitet sin betydning for livskvalitet og helse. Tiltak er å gjennomføra ein informasjonskampanje om fysisk aktivitet i 2014, gjennomføra friluftsstrategien, vurdere korleis skuledagen kan organiserast slik at elevane sikrast minst ein time fysisk aktivitet kvar dag, gjennomføra nasjonal gåstrategi og nasjonal sykkelstrategi, osv.

I regjeringsplattforma har ein svekt Stortinget sin ambisjon om å sikra elevane minst éin time fysisk aktivitet kvar dag. I regjeringsplattforma står det berre at regjeringa vil leggja til rette for at skulane sikrar dagleg fysisk aktivitet for elevane – igjen: mindre forpliktande mål enn det Stortinget har vedtatt i samband folkehelsemeldinga og altså i strid med NCD-strategien.

Senterpartiet har i Stortinget i dag lagt fram forslag der vi ber regjeringa fremma forslag til ei ordning som sikrar alle elevar på 1.–10. trinn minst éin time fysisk aktivitet i skulen kvar dag. Eg registrerer at både regjeringsparti og støtteparti er einige med oss i dette. Senterpartiet var faktisk det første partiet som fremma forslag om dette i 2003, men den gongen fekk det berre våre egne røyster. No håpar eg at vi kan koma lenger. Dette er ei viktig helsesak. Det er gjort ei rekkje berekningar på samfunnsgevinsten ved auka fysisk aktivitet. Ifølgje Helsedirektoratet kan ein årleg få ein velferdsgevinst på 239 mrd. kr dersom heile befolkninga som ikkje oppfyller anbefalingane om auka fysisk aktivitetsnivå, frå å vera inaktiv til å vera delvis aktiv eller aktiv. Det tilsvarar to sjukehusbudsjett i året. Gevinsten er i størrelse 27 gonger tiltakskostnadene.

I går var eg på Sylling skule i Lier. Der har dei innført éin time fysisk aktivitet innanfor dagens rammer, utan å utvida skuledagen. Det går an. Men i dag skjer dette meir på tross av systemet enn på grunn av det. Dei nasjonale krava for fysisk aktivitet i skulen er svekt med ny regjering, og det synst eg er bekymringsfullt.

Folkehelsa i Noreg har vorte betre, men ulikeheitene i dødelegheit og levealder, spesielt etter utdanning, har auka. Betrestilte nordmenn har forbeta helsa si raskare enn dårlegare stilte. Det kjem fram i ein fersk kunnskaps gjennomgang om sosial ulikeheit i helse i Noreg, utført ved Høgskulen i Oslo og Akershus. Rapporten diskuterer også tiltak som kan bidra til å utjamna sosiale helseforskjellar. Mange tiltak er heilt overordna, som omfordeling gjennom skatte- og overføringssystemet, styrking av innsatsen mot sosial dumping og reduksjon av fattigdom i barnefamilier ved å betra dei økonomiske støtteordningane. Men

også her vert konkrete tiltak som éin time fysisk aktivitet i skulen og gratis frukt og grønt dratt fram.

Eg har stilt følgjande spørsmål i denne interpellasjonen: Kva er regjeringa sin folkehelsepolitikk, og korleis meiner statsråden at 25 pst. reduksjon i NCD-sjukdommar i Noreg innan 2025 skal oppnåast, når regjeringa kuttar i effektive, generelle folkehelseiltak i staden for å styrkja dei?

Eg ser fram til svaret frå statsråden.

Statsråd Bent Høie [12:50:22]: Vi har som uttalt mål å styrke det forebyggende helsearbeidet. God helse er en av våre viktigste ressurser, både for samfunnet og for enkeltindividene. Men god helse er ikke bare fravær av sykdom. Det handler også om hvordan vi mestrer livene våre med sykdom. Folkehelsearbeid handler om å fremme livskvalitet og trivsel gjennom deltakelse i sosiale fellesskap som gir tilhørighet og opplevelse av mestring. Det handler om å inngå i meningsfulle sammenhenger og få mulighet til å bruke og utvikle de ressursene vi har.

Det er tverrpolitisk enighet om de overordnede målene og de lange linjene i folkehelsepolitikken. En bred forankring er nødvendig fordi dette angår hele befolkningen og har betydning for helsetilstanden i befolkningen 10, 20 og 30 år fram i tid. Det er avgjørende at folkehelseiltakene som berører forholdet mellom den enkeltes helse og frihet og fellesskapet, f.eks. røykeloven og alkoholloven, har en god forankring og oppslutning i samfunnet.

I tiår etter tiår har levealderen i Norge som i resten av verden økt. Økning i levealder er en god indikator på en samfunnsutvikling som skaper bedre rammer for den enkelte til å leve gode liv. Økning i levealder henger sammen med bedre helsetjenester, men i enda større grad med andre endringer i samfunnet, som bedre hygiene, boforhold, ernæring, trygge arbeidsplasser, regulert arbeidstid, trygg økonomi og utdanning til alle.

Jeg deler likevel representanten Kjersti Toppes bekymring. Inntaket av frukt og grønt ligger langt under anbefalingene. Norske 11- og 15-åringer ligger godt under OECD-gjennomsnittet for fysisk aktivitet, og også lavere enn i de andre nordiske landene. Den globale sykdomsbyrdestudien fra 2010 viser at økende levealder nå i større grad er forbundet med flere år med nedsatt helse og sykdomsbyrde fra ikke-dødelige tilstander. Livsstilssykdommer utgjør en større del av sykdomsbildet, og bidrar til at kvaliteten på leveårene som vi har vunnet, går ned. Det betyr også at en betydelig andel av pasientbehandlingen som foregår på sykehusene i årene som kommer, vil være relatert til livsstilssykdommer. Befolkningens helse-tilstand er derfor en avgjørende del av en helhetlig helsepolitikk. Ifølge Verdens helseorganisasjon kan sunt kosthold, regelmessig fysisk aktivitet og røykfrihet redusere risikoen for hjerte- og karsykdommer med 80 pst., type 2-diabetes med 90 pst. og kreft med 50 pst. Å investere litt mer i gode samfunn er en billig forsikringspremie for å unngå unødvendige helseutgifter senere.

De nasjonale folkehelsemålene ligger fast:

- Norge skal være blant de tre landene i verden som har høyest levealder.

- Befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale helseforskjeller.
- Vi skal skape et samfunn som fremmer helse i hele befolkningen.

Norge har sluttet seg til Verdens helseorganisasjons mål om 25 pst. reduksjon i tidlig død som følge av kroniske ikke-smittsomme sykdommer innen 2025. Disse globale målene inngår i de nasjonale folkehelsemålene ved at økning i forventet levealder først og fremst skal nås ved å forebygge for tidlig død, dvs. før 75 år. Videre vil vi ved å forebygge tidlig død bidra til å utjevne de sosiale helseforskjellene.

De kommunale myndighetene spiller en viktig rolle og har et selvstendig ansvar for å fremme innbyggernes helse. Nasjonale myndigheter må legge til rette slik at kommunene får best mulige forutsetninger for å ivareta sitt ansvar for innbyggernes helse.

I arbeidet med kommuneplanene etter neste kommunevalg bør også de nasjonale innsatsområdene og prioriteringene være veldig tydelige. Derfor ønsker jeg nå å sette i gang arbeidet med en ny folkehelsemelding som klargjør denne regjeringens folkehelsepolitikk. Meldingen skal presentere ny politikk på områder som enten ikke har vært tilstrekkelig prioritert, eller som regjeringen mener krever nye løsninger. Psykisk helse skal få større plass i folkehelsearbeidet, og vi skal satse sterkere på barn og unge og på aktiv aldring, og vi vil ha en ny retning på arbeidet med livsstilsendring.

Psykiske helseproblemer rammer en stor del av befolkningen i løpet av livet. 15–20 pst. av barn og unge har psykiske vansker som går ut over trivsel, læring, daglige gjøremål og samvær med andre. Nær 300 000 barn har foreldre med alvorlige psykiske lidelser eller alkoholproblemer som går ut over deres daglige fungering.

Et folkehelseperspektiv på psykisk helse og trivsel handler om å rette oppmerksomheten mot forhold som påvirker helsen i befolkningen. Barn og unge som opplever sykdom, livsproblemer eller psykiske utfordringer, må få hjelp tidlig. Derfor er det bl.a. viktig å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten og se på hvordan disse tjenestene kan utvikles videre.

I den nye folkehelsepolitikken skal vi også styrke seniorperspektivet. Vi blir flere eldre. Jeg mener at vi ikke i tilstrekkelig grad har reflektert over hva dette betyr for samfunnet. Det er vel så stor forskjell mellom mennesker mellom 60 og 90 år som det er mellom dem som er mellom 30 og 60 år. Vi kan ikke parkere de eldre i gyngestolen – de ønsker en aktiv deltakelse både i arbeidslivet og i resten av samfunnet. Å bekjempe aldersdiskriminering i samfunnet er derfor også en viktig del av folkehelsearbeidet.

Vi skal sette aktiv aldring på dagsordenen, spre kunnskap og integrere senior- og aldringsperspektivet på tvers av politikkområdene. Vi må få fram kunnskap om sammenhengen mellom arbeid og helse og synliggjøre betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid for en sunn og aktiv aldring. Noe av det viktigste er å snu holdningen til eldre i arbeidslivet. Jeg har utfordret det nye Statens seniorråd til å ta tak i dette. Andre viktige områder er aldersdiskriminering, boliger og samferdsel, deltakelse og meningsfulle hverdager. Å være god på senior-

politikk er å være god på å forvalte våre ressurser til neste generasjon.

Jeg mener at politikken må dreie seg om å skape muligheter, skape forutsetninger for at hver enkelt av oss kan ta ansvar i eget liv. Mestring gir livsglede, mening og overskudd, også når vi rammes av sykdom. At samfunnet legger til rette for gode helsevalg, er en viktig forutsetning for at den enkelte kan og må ta mer ansvar for egen helse. Tiltrettelegging for fysisk aktivitet kan i liten grad gjøres gjennom lover og forskrifter eller ved bare å bruke pris- og avgiftsvirkemidler.

Verdens helseorganisasjon peker på behovet for et paradigmeskifte med en bred samfunnsmessig tilnærming. Tiltrettelegging for fysisk aktivitet og friluftsliv må skje på alle sektorer. Det blir et premiss for samfunnsutviklingen. Det handler om å planlegge nye boligfelt slik at barna som vokser opp der, har et nærområde der de kan spille fotball og lære å sykle. Det handler om at det blir laget gangveier utenfor eldresentrene som gjør det mulig å ta med rullatoren ut på tur. Sammenhengende gang- og sykkelveier gjør det mulig å gå eller sykle til jobb, skole og fritidsaktiviteter. Vi trenger en godt utbygd kollektivtransport og servicetilbud og butikker i nærheten av hjem og arbeidsplass. Omgivelsene må innby til lek og fysisk utfoldelse, enten det er i skolegården, i barnehagen eller i nærmiljøet, og vi må ha god tilgang til parker, natur og rekreasjonsområder. Skolen er også viktig. Den er en viktig arena for utjevning av sosiale helseforskjeller. Regjeringsplattformen er veldig tydelig på dette området – vi vil legge til rette for økt fysisk aktivitet i skolen.

Kosthold og ernæring omfatter alt fra bredt folkehelsearbeid med tiltrettelegging for sunne matvalg til forebygging, behandling og rehabilitering i helse- og omsorgstjenesten. Matvarebransjen er en viktig premissleverandør i folkehelsearbeidet. Bransjen har et stort ansvar for å utvikle, tilgjengeliggjøre og markedsføre sunne produkter og måltidsløsninger i butikker, kantiner, utsalg og serveringssteder. Jeg vil derfor styrke samarbeidet med matvarebransjen.

Samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og myndighetene er viktig i folkehelsearbeidet. De frivillige organisasjonene når mange vi ikke når gjennom offentlige tjenester. Jeg vil bygge opp under frivillig engasjement i folkehelsearbeidet, bl.a. gjennom samarbeid med friluftsråd og frivillige organisasjoner om økt fysisk aktivitet og friluftsliv for alle. Frivillighet Norge og Helse- og omsorgsdepartementet har også nylig gått sammen om å lage en ny nasjonal møteplass for folkehelse som skal styrke samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og myndighetene. Denne regjeringen vil legge til rette for et sterkere samarbeid med frivillige organisasjoner på flere samfunnsområder, f.eks. i arbeidet med forebygging overfor barn og unge, i aktivisering av eldre, i kriminalomsorg, idrett, friluftsliv, tiltak på kostholdsområdet og fysisk aktivitet.

I tillegg til en effektiv folkehelsepolitikk er bedre helse-tjenester, tidlig innsats og en videre utbygging av forebyggende helsetjenester avgjørende for å fremme befolkningens helse. Tjenestene må bygge på tillit til og den styrken

det ligger i å mobilisere og støtte opp om de ressursene hver enkelt av oss har.

Vi må skape en helsetjeneste med utgangspunkt i pasientenes behov og oppdatert kunnskap. Vi må skape en helsetjeneste som legger til rette for at folk holder seg friske, og ikke minst bidrar til at mennesker mestrer sitt eget liv.

Jeg mener at helse er det samme som mestring. Veldig mange skal leve store deler av livet sitt med en diagnose. Men mestrer vi livet, har vi også en god helse.

Kjersti Toppe (Sp) [13:00:44]: Eg vil takka statsråden for svaret. Det er veldig mykje ein er einige om når det gjeld folkehelse. Det er veldig lett å prata om folkehelse frå Stortinget sin talarstol, og vi har òg gode stortingsmeldingar og lover som er fatta her. Det som eg ønskjer å ta opp, er at når vi ganske nyleg har vedtatt ei folkehelselov, og ganske nyleg har slutta oss til ei folkehelsemelding – den førre regjeringa la fram ein heilt konkret strategi – må den første jobben no vera å få dette ut i livet. Mi bekymring er at eg på ein del område opplever at regjeringa heller går i revers. Eg hørde heller ikkje så mykje i innlegget frå statsråden om kva regjeringa gjer for å implementera NCD-strategien og dei konkrete tiltaka i den.

Eg vil gi statsråden ros for å påpeika at psykisk helse og trivsel òg er ein del av folkehelseperspektivet, at helse ikkje berre er fråvær av sjukdom, men at det handlar mykje om meistring. Eg vil dra fram dette med einsemd, særleg kanskje i seniorperspektivet – vi veit at einsemd tar vel kanskje like mange leveår som andre risikofaktorar. Det er òg ein del av ein heilskapleg folkehelsepolitikk. Alt med omsyn til bustadutvikling, samferdselstiltak og arbeidsliv er vi heilt einige om. Dette var òg breitt beskrive i folkehelsemeldinga som overordna mål og ei retning for folkehelsepolitikken – det skal vera helse i alt vi gjer.

Men eg vil tilbake til NCD-strategien. Dette handlar om fire konkrete sjukdomar. Det handlar om hjerte- og karsjukdomar, kols, kreft og diabetes. Når det gjeld dei fire hovudsjukdomane, er det fire tydelege risikofaktorar. Det er kosthald, fysisk inaktivitet, tobakk og alkohol – så enkelt. Då må vi kraftsamla inn mot dei fire risikofaktorane og vera einige herifrå òg. Det er eigentleg det eg spør statsråden om: Desse fire risikofaktorane, vil den nye regjeringa vera aktiv inn mot desse? Eg trur at dersom vi ikkje set inn litt tøffe tiltak mot dei, vil vi ikkje nå målet om 25 pst. reduksjon av desse sjukdomane. Det er ein ganske stor reduksjon, og vi er i motvind. Så eg ser igjen fram til svaret frå statsråden.

Statsråd Bent Høie [13:03:58]: Denne regjeringen følger opp stortingsmeldingen om folkehelse, som det var bred politisk enighet om i Stortinget. Vi har vært opptatt av å følge opp strategien for å redusere samfunnsbelastningen med hensyn til livsstilssykdommer. Men det betyr ikke at en er enig i alle de enkelttiltakene som den forrige regjeringen sto for – en har også andre prioriteringer. Det kommer til uttrykk i regjeringens politikk, men det vil også komme fram i den nye stortingsmeldingen om folkehelsepolitikken.

Vi kommer til å være opptatt av i større grad å mobilisere frivillig og sivil sektor og den enkeltes ansvar også i folkehelsepolitikken. Men Norge skal også fortsatt bruke ganske sterke virkemidler for å redusere samfunnsbelastningen på disse områdene. Folkehelse er den enkeltes ansvar, men det er også samfunnets ansvar. Derfor har vi høye tobakksavgifter – det står også denne regjeringen for. Derfor har vi både høye alkoholavgifter og en streng regulering av alkoholsalg – det står også denne regjeringen for. Derfor bidrar vi på mange områder for økt fysisk aktivitet både i skolen og utenfor skoletiden. Derfor økte denne regjeringen bevilgningen til friluftslivets organisasjoner, for å legge til rette for mer friluftsliv. Jeg tror at det å gå på tur i sitt nærområde er noe av det viktigste en kan bidra til for bedre folkehelse. Det fører til økt fysisk aktivitet. Det er bra for den psykiske helsen – ofte går en på tur sammen med andre, og det er også viktig. Vi jobber også sammen med næringen for å se på innholdet av sukker og salt i matproduktene.

Jeg skal trekke fram et godt eksempel på at en kan slå tre ting sammen og oppnå svært mye. I forrige uke var jeg og besøkte Seniordans i Mjøstraktene. Det var en fantastisk opplevelse. Det er faktisk 12 000 mennesker i Norge som er aktive i Seniordans Norge. Hva er det en gjør der? Jo, en danser sammen, selvfølgelig, men innenfor en ganske regulert form, som alle kan være med på. Selv statsråden med begrenset rytme og sans klarte å bevege seg litt. Men hva er det som ligger i det? Jo, det svarer akkurat til hovedutfordringene til seniorerne i samfunnet vårt. De trener balanse – fysisk aktivitet – de trener den kognitive delen, fordi en må danse i et spesielt, regelbundet mønster, og så bidrar det til sosialt fellesskap. En møter altså alle de tre store folkehelseutfordringene for den aldrende befolkningen med et eneste tiltak. En trener balanse, unngår kognitiv svikt og skaper sosiale fellesskap og unngår ensomheten. Det er et godt eksempel på hvordan vi jobber sterkere sammen med frivilligheten for å oppnå våre målsettinger.

Torgeir Micaelsen (A) [13:07:15]: Helse i alt vi gjør, bør være stikkordet for oss, og det er det langt på vei også når jeg hører debatten så langt her i dag. Takk til interpellanten for en viktig debatt. Det er helse i rent vann, det er helse i røykfrie restauranter, det er helse i sikkerhetsseiler og midtdeler på veiene våre, det er helse i hvordan vi organiserer arbeidslivet, eller hvordan vi bygger hus, det er helse i sykkelstier eller sykkelmotorveier, som jeg liker spesielt godt, som jeg nå hører at det planlegges enkelte steder. Det er helse i hvordan vi snakker sammen, og ikke minst i hvordan vi har det. Det er helse i hvordan vi ordner samfunnet vårt, i gratis skole, i barnehage, det er helse i hva vi spiser og drikker – kort sagt, helse i alt vi gjør.

Dette viser vel at utfordringene til helseministeren og til oss som er helsepolitikere, er at folkehelse langt på vei handler om det som skjer utenfor sykehusene, utenfor legekantoret. Det er der mesteparten av hvordan helsa og livskvaliteten til hver enkelt av oss blir, avgjøres, og presset mot de nevnte institusjonene. Helse virker inn på oss, hverandre – hvilke helsetjenester vi trenger, og når vi trenger dem. Vår viktigste oppgave som politikere blir da å satse

på det vi vet kan forhindre at folk blir syke, før de trenger behandling. Det dreier seg om å legge til rette for at folk kan mestre livet sitt på en god måte, og da må vi også legge til rette for at folk kan gjøre sunne og trygge valg.

Jeg er enig med helseministeren som sier at vi alle har ansvar for vår egen helse. Egne valg avgjør mye – langt mer enn vi skulle tro, og langt mer enn enkelte av oss liker. Det gjelder hva vi spiser, hvordan vi rører på oss – enten i dans eller andre aktiviteter – og graden av kontakt med andre sosialt, interaksjon. Men ansvaret kan ikke stoppe der. Din helse er også mitt ansvar – vi har felles ansvar for alles helse.

Det som jeg nå sier, kunne sikkert også helseministeren, Bent Høie, sagt. Han sier langt på vei mye av det samme. Men Kjersti Toppe som interpellant har et poeng når hun sier at det er mange som kan prate om folkehelse, det er når ulike samfunnsinteresser, ulike politiske mål, står mot hverandre, at vi må bli målt på om vi får ting til eller ikke. Det er helt riktig som helseministeren sier, vi har høye tobakksavgifter, vi har røykfrie restauranter – vi har ganske omfattende virkemidler mot skader og sykdommer som er i den kategorien vi diskuterer i Norge i dag. Men saken er at hvis vi skal få folkehelsen opp og de sykdommene vi snakker om, ned med opp mot 25 pst., tror jeg vi må erkjenne at vi trenger flere virkemidler enn i dag.

Da synes jeg kanskje det er litt rart at vi i løpet av de månedene den nye regjeringen har styrt, har sett en rekke eksempler på konkrete forslag til folkehelseiltak som enten er utsatt eller avlyst. Jeg kan f.eks. nevne at regjeringen har satt på vent viktige deler av den nye reguleringen for solarium for å hindre føflekkreft, den har gjort endringer som etter mitt syn gjør det lettere å selge tobakk sammenlignet med den bevillingsordningen som var vedtatt, og de har avvirket frukt og grønt i skolen. Og de har i det hele tatt kommet med svært få nye tiltak.

Folkehelse handler etter mitt syn om en bred tilnærming. Da må man også tenke bredt, og man må tørre å ta valg som – som jeg sier – ofte står opp mot andre valg, og der vi synes, i hvert fall jeg synes, at vi i større grad også må ta ansvar for hverandre som samfunn, og at ikke alt kan tillegges egne personlige valg også i denne sammenhengen. Hvis vi skal nå de samfunnsmålene vi har satt oss, må vi også tørre å gjøre ting som smerter, f.eks. å innføre 18-års aldersgrense ved solarium og sikre at folk er til stede for å kontrollere at ikke barn legger seg i solarium. Jeg skjønner at det ikke alltid er veldig populært, det er til og med sikkert også litt byråkratisk, men at det fungerer og vil få ned andelen som soler seg uforsvarlig mye blant unger under 18 år, er jeg helt overbevist om. Men vi må da gjøre oss det valget: Skal vi gjøre det, eller skal vi ikke gjøre det? Vi valgte å gjøre det. Den nye regjeringen har valgt å utsette det.

Jeg ser fram til mange viktige diskusjoner rundt folkehelse i årene som kommer. Arbeiderpartiet kan love at vi kommer til å være utålmodige med den nye regjeringen. Og om ikke den nye regjeringen kommer med nye konkrete forslag, skal jeg sørge for at vi kan fremme dem her fra Stortingets talerstol. Så langt har det vært mye prat og lite action i folkehelsearbeidet til den nye regjeringen.

Sveinung Stensland (H) [13:12:25]: «Mye prat» – det er stort sett det vi driver med her i huset.

Det partiet jeg representerer, vil bygge samfunnet på til-lit til enkeltmennesket. Hver enkelt skal ha størst mulig fri-het til og ansvar for å forme sitt eget liv og sin egen frem-tid basert på respekt for andre og for fellesskapet. Dersom det skal være statens ansvar hvordan vi velger å føre vårt liv, kan det fort bære av sted i feil retning. Statens rolle må være å legge til rette for sunne valg og bedre livsstil.

Det er jo sånn at noen ganger er vi lykkelige – kan-skje på vårt mest lykkelige – når vi gjør noe som vi vet kanskje ikke er så sunt. Å unne seg noe ekstra er vanlig når man skal feire små og store begivenheter eller hygge seg sammen med venner og familie. Det må fortsatt være lov, selv om det må gå an å kose seg uten å innta friterterte potetprodukter.

Befolkningen sitter mer i ro enn noen gang. En slik stillesittende livsstil antas å være like helseskadelig som å røyke. Barns lek er radikalt endret på bare én generasjon.

En av dagens utfordringer er at tilgangen på mat, både sunn og usunn, aldri har vært større. Flertallet av det nors-ke folk lever sammenlignet med andre kulturer et liv i overflod.

Samtidig som tilgangen på mat, snacks og andre nær-ings- og nytelsesmidler aldri har vært større, ser vi at det er mer og mer oppmerksomhet rundt trening og helsestu-dio og økende kroppsfokusering. Vi ser en økende polari-sering: Noen er svært opptatt av kropp, helse og kosthold, andre forholder seg likegyldig, da de uansett ikke klarer å leve opp til stadig høyere idealer og dagens mønster for det perfekte liv.

Midt i denne problemstillingen mener jeg forbud og formynderi fratar oss både frihet og ansvar. Statens pisk er unødvendig for dem som allerede er kjernesunne, og biter dårlig på dem som uansett ikke bryr seg.

Før var smittsomme sykdommer den store fare for be-folkningens helse. I dag seiler livsstilssykdommer opp som helseutfordring nr. én. Målene for folkehelsepolitik-ken er derfor klare: Folk bør spise sunnere, trene mer, røyke mindre og begrense alkoholforbruket.

Som de sier i Ryfylke: «Viss du ikkje sluttar med uva-nane, gjer dei det slutt på deg.» Nøkkelen til bedre folke-helse og bekjempelse av ikke smittsomme sykdommer er at hver og en av oss tar større ansvar for egen helse.

Skal vi lykkes, må likevel politikken spille en rolle. Spørsmålet er hvilken og hvordan. I debatten om virke-midler har vi sett tilløp til overformynderi. Gjennom tvang, snarere enn tilrettelegging og råd, har man i flere saker forsøkt å få folk inn på den «sunne» vei.

Vi er enige om målet. Likevel er dette en uheldig ut-vikling som skyldes en kombinasjon av målorienterte fag-folk og reguleringsivrige politikere som ikke setter gren-ser for politikk. I verste fall virker det hele mot sin hensikt. Vi har nå debatter i Norge om det offentliges ansvar når folk er overvektige. Debatten burde heller dreie seg om den enkeltes ansvar for egen helse.

Vi må få hele folket til å drive med mer fysisk aktivi-tet og friluftsliv. Det hjelper ikke at eliten går Birken når resten av landet sitter i sofaen og ser på.

Når vi planlegger samfunnet, må det være med tanke på nettopp dette. Nærhet til natur og gode gang- og sykkel-veier stimulerer til økt aktivitet. Vi må sørge for at det lønner seg å gå og sykle til jobb.

Næringsforeningen i Stavanger har satt i gang Syk-kelløftet, både for å få mindre kø i trafikken og – ikke minst – for å få flere til å holde seg i form. Flere bedrifter, som Aker Solutions i Jåttåvågen, har en egen sykkelkoo-rdinatør som arbeider for at flere skal sykle til jobben. Slikt må vi få mer av.

Vi må også legge enda bedre til rette for breddeidrett og andre aktive miljøer som speider, hjelpekorps og turlag. Vi må legge til rette for økt fysisk aktivitet i skolen, noe regjeringen har forpliktet seg til i regjeringserklæringen.

Tidsånden har kastet mange gamle kostvaner på dynga. Kjappe løsninger og mange tomme kalorier har tatt over for den nøysomme kosten som preget vår kultur for et par generasjoner siden.

Kombinasjonen av mer næringstett kost og mindre hverdagsmosjon bidrar kraftig til oppblomstringen av ikke smittsomme sykdommer. Jeg vil oppfordre helseministe-ren til å øke presset mot næringsmiddelindustrien, slik at de kjappe måltidene også blir sunne måltider. Forbudet mot det svært helseskadelige transfettet som ble startet av den forrige regjeringen, er nå innført. Det er veldig bra.

Industrien har tatt en del skritt i riktig retning selv, men det er fortsatt et stykke igjen før vi kan si at kiosk- og fer-digmat er gjennomgående sunne valg. For det er det det handler om: å legge til rette for sunne valg.

Høyre vil i lys av dette se velvillig og med et åpent sinn på dagens forslag fra Venstre om bedre merking av palmeoljeholdige produkter. Så får vi komme tilbake til den saken når den kommer i komiteen.

Når alt kommer til alt, er det den enkelte borger som bestemmer over eget liv, som tar egne valg for sin egen helse. Jeg sier som Sebastian Kneipp: «Den som ikke hver dag gjør noe for helsen sin, må en dag ofre mye tid for sykdommen.»

Tone Heimdal Brataas (FrP) [13:17:35]: Folkehelse er langt mer enn fem om dagen og et par spaserturer i uken.

Folkehelse er å sørge for trygge barn som blir gitt en god barndom uten mobbing og omsorgssvikt.

Folkehelse er å gi riktig informasjon om livsstil og kost-hold og gjøre det lettere å ta fornuftige valg. Det skal alltid være lønnsomt å velge sunt.

Folkehelse er å legge til rette for økt fysisk aktivi-tet, som sykkelstier og mer fysisk aktivitet i skolen hver dag.

Folkehelse er god seniorpolitikk, med aktiv aldring på dagsordenen. Vi må bekjempe aldersdiskriminering og søke mer kunnskap om sammenhengen mellom arbeid og helse.

Folkehelse er frivillig engasjement i helsearbeid, som samarbeid mellom organisasjoner og myndigheter. Vi må tilrettelegge for og støtte opp om frivillige organisasjoner som friluftsråd, idrettsforeninger osv.

Folkehelse er også arealplanlegging i kommunene: gang- og sykkelveier, nærhet til uteområder for lek og

trening, mulighet for å gå eller sykle til jobben eller til nærmeste offentlige kommunikasjonsmiddel.

Folkehelse er at matvarebransjen tar det store ansvaret de tross alt har, på stort alvor, og utvikler og markedsfører sunne produkter til butikker, kantiner osv.

Vi bor alle i en kommune, og hver av landets kommuner har et veldig stort ansvar. Kommunene skal se helse- og omsorgssektoren i sammenheng med de andre samfunnsområdene de har ansvar for, og de har et selvstendig ansvar for å fremme innbyggernes helse.

Regjeringens og Stortingets oppgave er å legge til rette for at kommunene er godt rustet til å ivareta det ansvaret de har. Nasjonale mål og prioriteringer er bl.a. mer forpliktende samarbeid mellom fastlege og kommune. Pasienter og brukere skal få en tydeligere rolle i helse- og omsorgssektoren. Videreutvikling av helhetlige IT-systemer for helse- og omsorgssektoren er helt avgjørende for bedre behandling og kvaliteten på den, pasientsikkerhet og ressursbruk.

Vi skal ha et særlig fokus på psykisk helse og rusarbeid, spesielt innsatsen overfor barn og unge, med vekt på samarbeid mellom de forskjellige sektorene. Vi må jobbe for reduksjon av helsekøene, bl.a. ved økt bruk av private og ideelle selskaper og organisasjoner.

Hesledirektoratet har i rundskriv bedt kommunene om å styrke kompetansen på helsemessige forhold ved skolene og i skolemiljøer, som helsestasjon og skolehelsetjeneste samt frisklivs- og mestringsarbeid.

Så litt om barn. De vanligste årsakene til barns overvekt er uheldige kostholdsvaner, inaktivitet og lang tid daglig til TV, iPad-er og spill. Økt skjermtid kan bidra til utvikling av overvekt gjennom redusert aktivitet, økt inntak av mat og påvirkning fra næringsmiddelreklame. Norge ligger høyt på statistikken i Europa hva gjelder stillesittende adferd for barn. Det er dokumentert at inntak av sukkerholdig mat og drikke har direkte sammenheng med vekttoppgang og fedme hos barn og unge. Det viktigste vi kan gjøre, er å sette inn en stor innsats for barn og unge. Her må vi gjøre noe aktivt alle sammen, både som enkeltpersoner, stat eller kommune, for denne livsstilen hos barna kan være starten på et usunt liv med påfølgende NCD-sykdommer i voksen alder.

Jeg vil gjerne understreke at hver og en av oss selvfolgelig har et selvstendig ansvar for vår egen helse. De fleste av oss er tross alt klar over risikofaktorene – som tobakk, usunt kosthold, fet og sukret mat, for lite fysisk aktivitet og skadelig bruk av alkohol. Så lever vi jo forskjellige liv, og livet har forskjellige faser – vi bor alene, med barn, uten barn, er bosatt på landet eller i byen. Men de fleste av oss har, uansett livssituasjon – i hvert fall de som er friske og kan gå – muligheten til å ta seg en tur. En halv times rask gange hver dag tilsvarer ca. 110 mil i året. Det er langt å gå, men det kan være viktige mil, og det er helt gratis. Her har vi et ansvar selv. Noen ganger kan det være de små tingene vi gjør, som blir avgjørende viktig for vår helse og vårt liv.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:22:34]: Jeg har lyst til å takke Kjersti Toppe for en god interpellasjon. En NCD-strategi er jo en strategi for sykdommer som ikke er smittsomme, men som vi faktisk kan forebygge.

Det er de fire store sekkene vi her snakker om: hjerte- og karsykdommer, diabetes, kols og kreft. Skal vi klare å forebygge, må vi begynne tidlig, sånn som vi gjør med alt annet. Med tidlig innsats snakker vi om i skole og barnehage – her må vi begynne tidlig. Det skrev Vårt Land noe om i denne uken – om barn som sitter for mye foran PC-en og iPad-en, og beveger seg for lite.

Derfor tenker jeg og Kristelig Folkeparti at folkehelse faktisk skulle vært et eget kapittel i hver eneste kommuneplan og i hver eneste fylkesplan, for det er der ansvaret for folkehelsen egentlig ligger. Når vi planlegger nye boområder, må vi spørre barna om hvor de pleier å leke – ikke om hvor vi tror de leker, men om hvor de pleier å leke – sånn at vi lager områder som er tilrettelagt for dem, hvor de synes det er greit å leke, og ikke la utbyggerne ta ansvaret for hvor lekeplassen skal være. Vi må spørre barna: Hvor er deres barnetråkk? Å legge til rette for tur- og sykkelstier og legge til rette for barnetråkk tror jeg er en begynnende del når vi planlegger. Vi må planlegge hvor og hvordan veiene skal gå, og sørge for at det er tilrettelagt for gang- og sykkelstier, sånn at vi faktisk ikke trenger å bruke bilen, men kan bruke føttene.

Det handler også om røyk og om hvor vi skal røyke, og hvor vi skal snuse. Det har vært en diskusjon om snus og bruk av det i videregående skole, f.eks. Skal vi tørre å ta en upopulær avgjørelse, eller skal vi la være?

Det handler om et stresset liv. Det handler om krav, om målinger og hvordan vi er både på innsiden og utsiden. Det handler også om folkehelse, som skaper et stress hos folk, som igjen kan utvikle hjerte- og karsykdommer. Men det handler også om å høre til i flokken. Hører vi ikke til i flokken, blir vi utenfor, og det gjør at en faktisk får en psykisk lidelse som går ut over den fysiske biten, enten ved at vi lar være å være aktive, eller at vi faktisk isolerer oss – og som igjen kan gjøre at vi får et feil kosthold.

Derfor blir frivillighet en kjempeviktig oppgave. Jeg er glad for at regjeringen har sagt at den ønsker å satse på frivillighet, for det å høre til i et fellesskap tror jeg er noe av det mest forebyggende vi kan være med på.

Så er alle enige om at det handler om alkohol og rus, det handler om kosthold, og det handler faktisk også om at vi har sosiale forskjeller i vårt land. Det viser seg nå at vi har aldri hatt så mange barn som lever under fattigdomsgrensen. Det er forebyggende å ta tak i det også for disse sykdommene, for vi vet hvor risikoen ligger.

Men til sjuende og sist utfordrer interpellanten oss på fire ting: røyk, alkohol, kost og aktivitet. Vi vet at røykeloven har fungert. Vi vet at de fleste – om ikke alle – er glad for den. Og du så upopulær den var da den kom! Kan hende vi må tørre å ta noen andre grep med hensyn til stengetider og alkoholtilgang. Kan hende må vi også gjøre det når det gjelder snus eller andre ting, for det er det som viser seg å nytte.

Ketil Kjenseth (V) [13:26:49]: Takk til representanten Kjersti Toppe for en god og viktig interpellasjon og også til statsråden for mange gode innspill til fortsettelsen framover, for dette er jo et langsiktig arbeid.

Sosial ulikhet i helse er også noe av det vi har med oss

inn i folkehelsearbeidet. Noen fødes med større utfordringer enn andre, og noen fødes med en kropp som egner seg bedre for aktivitet enn andre.

Jeg vil peke på en gruppe nye innbyggere som vi får stadig flere av – innvandrerbefolkninga – som har med seg en annen kultur, har med seg ulike matvaner, og der det er et stort informasjonsbehov og kanskje også et opplæringsbehov. Det er viktig å endre en del matvaner, bl.a. sukkerinntaket. Vi ser dessverre en økende pågang på dialyse i innvandrerbefolkninga. Det er noe vi må jobbe med for å få ned. Vi må se på både sukkerinntaket og hvilken mat en spiser, for å unngå at det fortsetter å øke.

Det er særlig dette med informasjon. Det er også et tiltak som er viktig for å bidra til aktivitet og også til hva vi spiser, og som kan gjøre noe med den sosiale ulikheten over tid, at den sosiale ulikheten er litt forskjellig.

Så vil jeg vise til at helse- og omsorgskomiteen var på komitéreise i Skottland. Der har de satt seg som mål å være røykfrie innen 2040. For oss som politikere er også det en måte å jobbe på at vi setter oss langsiktige og store mål. Det er også en debatt jeg kunne ønske at vi tok tak i i Norge: Når skal vi bli røykfrie i Norge – helt røykfrie?

Vi har også andre politiske virkemidler. For eksempel har Venstre i sine alternative statsbudsjettforslag de siste årene satt momsen til null på frukt og grønt. Vi mener at det vil være med på å bidra til å spise mer frukt og grønt – som er bra på alle måter – og at det også kan fortrenge noe annet kosthold som er mindre sunt.

Statsråden var inne på dette med barn og unge og psykisk helse. Jeg er veldig glad for at det blir prioritert og skal prioriteres framover. Det er også en viktig del av folkehelsa.

Så er det også viktig å snakke på politikerspråket om denne oppgavefordelinga, for i dag er folkehelse på en måte litt lovregulert – lovfestet til fylkeskommunen, men som har svært få virkemidler å bidra med i folkehelsearbeidet. I praksis er det, som representanten Bollestad var inne på, kommunene som jobber mest med folkehelsa. I hvert fall har vi nå i min kommune, Gjøvik, innarbeidet folkehelse i kommuneplanleggingen. Det var en krevende øvelse. Samtidig ser vi at vi mangler både litt økonomi og virkemidler lokalt for å gjennomføre alt vi ønsker.

På kommunalt nivå er det en annen utfordring i folkehelseperspektivet, det er drikkevannet vårt. I dag er fornyingstakten på ledningsnett slik at det vil ta 200 år å fornye det. Det er litt for lang tid. Vi ser av nedbørsmønsteret og klimaendringene vi har, at det utfordrer drikkevannsforsyningen vår. Den legger faktisk press på det forebyggende arbeidet og folkehelsa vår.

En annen bekymring når det gjelder drikkevannet, er rekrutteringen til dette faget, som kommunen i dag i hovedsak forvalter. For det første lekker de mange ingeniører og fagarbeidere til sektorene olje, gass, vei, bane og annen infrastruktur. For det andre er det altfor få som i dag søker seg til utdanning innenfor denne sektoren. Staten er skoleeier for høgskolesektoren, og det er i dag veldig få høgskoler som tilbyr ingeniørutdanning innen vann- og avløpsfaget. Det er naturlig nok ikke så mange som søker seg til det faget. Det er i ferd med å bli en utfordring fram-

over. Dette handler ikke bare om penger, men også om viktig fagkompetanse. Vi er nødt til å gjøre kommunene mer attraktive som arbeidsgivere og vise dette fram for stadig flere unge som er nødt til å bidra og hjelpe oss i dugnaden med å opprettholde folkehelsa vår framover.

Kjersti Toppe (Sp) [13:32:02]: Takk til dei som har tatt ordet.

Eg har eit par kommentarar til dette med at folkehelse må inn i kommuneplanen. Dette at folkehelse skal inn i det kommunale planarbeidet, har Stortinget vedtatt i folkehelselova. Eg får håpa at alle kommunar no gjer akkurat det. Eg meiner òg at kommunar bør ha ein årleg debatt om folkehelse. Det er vel ikkje pålagt, eg meiner det er noko vi må kunna vurdere.

Når det gjeld ny stortingsmelding, som statsråden viser til, går eg ut frå at det er oppfølging av det som Stortinget vedtok i folkehelsemeldinga, at det kvart fjerde år skal leggast fram ei folkehelsemelding for Stortinget. Eg er bekymra for at alt no igjen vert sett på vent, for no skal den nye regjeringa få ein ny folkehelsepolitikk, og alt arbeidet vi har gjort – alle dei gode tiltaka som ligg der, og som alle faglege instansar støttar og anbefaler oss politikarar å gjera – vert det ikkje snakk om, og vi vegrar oss for å gjennomføra det. Eller det aller verste: at vi kuttar i tiltaka.

Eg har nokre spørsmål:

Trur regjeringa og helseministeren at kutt i frukt og grønt i ungdomsskulen fører til eit betre eller verre kosthold for 14-åringen? Fører det til mindre eller meir sjukdom i framtida?

Trur helseministeren at å redusera målsetjinga om ein time fysisk aktivitet i skulen – som ligg i folkehelsemeldinga – til meir uforpliktande å skulla styrka fysisk aktivitet, er eit vedtak som vil føra til meir fysisk aktivitet eller mindre fysisk aktivitet, meir sjukdom eller mindre sjukdom?

Det å fjerna bemanningskravet for tobakkssal, vil det ta færre eller fleire av dei som sel til mindreårige? Det var jo derfor dette vart innført.

Det å fjerna bemanningskravet for solarium, vil det føra til meir eller mindre stråleskade?

Vil regjeringa følgja opp tobakkslova, som regjeringspartiet Framstegspartiet er imot? Vil ein følgja opp tobakksstrategien, der ein har dei klare målsetjingane som Venstre etterlyste? Dette er veldig tøffe målsetjingar.

Vi høyrer no at alkoholforbruket har auka, mens den politiske debatten handlar om liberalisering. Kva vil regjeringa gjera med det?

Trur helseministeren at når ein kuttar 50 mill. kr i det som vi føreslo for å betra drikkevannet, vil føra til tryggare vatn og sikrare folkehelse – eller det motsette?

Eg er opptatt av at tiltaka i NCD-strategien vert følgde opp, og eg håpar – det er det eg kan gjera no – at regjeringa gjer det. Eg ser fram til det siste svaret frå statsråden.

Statsråd Bent Høie [13:35:18]: For å være veldig tydelig på dette: Det er nå et krav i folkehelseloven at kommunene i forbindelse med sitt kommuneplanarbeid skal tenke folkehelse i alt de gjør. Helsetilsynet vil i år for

første gang føre tilsyn med kommunenes folkehelsearbeid, altså et nasjonalt tilsyn. Det vil gi oss en førstehåndskunnskap om på hvilken måte kommunen følger opp den nye folkehelseloven.

En hovdebegrunnelse for meg for å komme med en ny folkehelsemelding allerede neste år, som en oppfølging av Stortingets vedtak om en folkehelsemelding hvert fjerde år, er nettopp å komme i takt med kommunevalget, sånn at vi unngår at Stortinget behandler folkehelsemeldingen rett etter at kommunene er ferdig med sitt kommuneplanarbeid. Stortinget får da mulighet til å diskutere folkehelsemeldingen rett i forkant av et kommunevalg, og dermed et kommuneplanarbeid. Dermed kommer man i takt. Det gir også anledning for en ny regjering til å endre eller gjøre justeringer i folkehelsepolitikken, i tråd med det som er den nye regjeringens politikk.

Det viktigste er å komme i takt med det lokale folkehelsearbeidet, for, som flere har vært inne på, folkehelsearbeidet foregår i størst mulig grad på de andre sektorene – under de andre statsrådene – og ikke minst i kommunene.

Derfor er det litt interessant å høre at når vi diskuterer skolens rolle i folkehelsedebatten i dag, handler det om de områdene der en mener skolen f.eks. skal kompensere for barnas manglende fysiske aktivitet på fritiden gjennom mer fysisk aktivitet i skolen, eller der skolen skal kompensere for et ikke godt nok kosthold hjemme med kosthold i skolen.

Det viktigste folkehelsearbeidet i skolen er skolens kjerneoppgave. Det er ingenting som har større betydning for folkehelsen enn at vi har en skole som gir utdanning til mennesker som gjør at alle som starter på skolen, har mulighet til å få en bra utdanning. Kjerneoppgavene i skolen er å formidle kunnskap og ikke minst å sørge for at de som ikke har forutsetninger hjemmefra gjennom at foreldrene kompenserer der skolen svikter, får en god oppfølging i skolen. Det er det mest avgjørende for skolen i folkehelsearbeidet.

Da er regjeringens politikk å satse på kunnskap i skolen og på lærernes mulighet til etter- og videreutdanning. Det er noe av det viktigste vi kan gjøre når det gjelder folkehelsen – og ikke minst sosial ulikhet i helse. Det vi ser som en hovedforklaring på sosial ulikhet i helse, er ulikhet i utdanning og arbeidsdeltakelse. Derfor er det et paradoks at når helsekomiteen og Stortinget diskuterer folkehelse og skole, snakker man om frukt og grønt og fysisk aktivitet. Det man egentlig skulle snakket om, var betydningen av kompetanse i folkehelsearbeid hos lærerne.

Presidenten: Debatten i sak. nr. 5 er avsluttet.

Sak nr. 6 [13:38:31]

Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til kulturministeren:

«Kulturministeren har varsla ei «fridomsreform» i kulturlivet. Ho har tidlegare lista opp «fridom, mangfald og kvalitet» som dei tre føresetnadane for eit vel fungerande

kulturliv, og sa i budsjettdebatten før jul dette i Stortinget: «Jeg mener at et ensidig fokus på tilskuddsnivået gjennom mange år har fjernet oppmerksomheten fra innhold og kvalitet i den offentlige kulturdebatten.» Sosialistisk Venstreparti deler Høgre sitt ønske om eit fritt og autonomt kulturliv, som får brukt kreftene sine på å skape kunst av høg kvalitet og eit mangfald av kulturopplevingar for publikum. Men vi trur ikkje at god offentleg finansiering står i vege for eit slikt mål, snarare tvert imot.

Kva skal ei slik «fridomsreform» innehalde, som heilt konkret kan gje auka fridom for kunstnarar, kulturarbeidarar og publikum, og meiner statsråden at auka løyvingar til kunst og kultur kan vere negativt for innhald og kvalitet i kulturen?»

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:39:42]: Ei meining eg har høyrte mange, mange gonger – òg her frå Stortingets talarstol – er at kultur er viktig. Eg trur kanskje ikkje det finst ein einaste politikar som aldri har ytra dei orda, sjølv om dei jo djupast sett er meningslause. Alle kan seie at kultur er viktig. Det er verdas mest kjedelege setning, fordi ho rommar alt og ingenting – «alt» fordi kultur jo er alt det vi menneske bevisst eller ikkje bevisst gjer saman, og «ingenting» fordi kulturen først blir viktig i politikken når han faktisk blir prioritert gjennom våre handlingar.

Ingen politikar ville stått på ein talarstol og sagt at «helse er viktig» eller at «skule er viktig». Det ville ha høyrte ut som om vedkommande ikkje hadde noko å kome med. Kunst og kultur er ikkje viktig – det er der. Kunsten er ikkje krydder i livet – den er ein del av sjølv hovudretten. Det må òg vere utgangspunktet for politikken. Kulturpolitikken må vere kjernen i nasjonalpolitikken. Ingen politikar som vil byggje eit betre samfunn for folk flest, skal kunne gløyme kulturpolitikken. Til det er den for viktig for demokrati, for fridom og for samfunnsbygging.

Mitt mål er at kulturpolitikken skal få den same plassen i politikken som kunst og kultur har i liva våre. Altfor lenge har det ikkje vore slik, men Kulturløftet gjorde etter mi oppfatning noko med det. Gjennom åtte raud-grøne år har kulturbudsjettet nesten dobla seg. Kulturløftet gjorde òg kulturpolitikk til realpolitikk. Støtte til kultur gjekk føre støtte til andre viktige samfunnsføremål, den vant mange budsjettkampar. Og ikkje minst: Kultur vart løfta opp i politikken eliteserie på ein annan måte enn tidlegare.

Kulturløftet var ei nødvendig vitamininnsprøyting i norsk kunst- og kulturliv. Det var ingen mirakelkur. Eg meiner sjølv at den kulturelle grunnmuren – bibliotek og kulturskular – ikkje i tilstrekkeleg grad vart styrkt. Det er sjølv sagt eit stykke igjen før profesjonelle kunstnarar er i nærleiken av den tryggleiken dei fleste andre yrkesgrupper har i sin kvardag. Ja, sjølv sagt finst det ei rekkje viktige og uløyste oppgåver på kulturfeltet òg etter åtte år med eit viktig kulturløft.

Kulturlivet er avhengig av sterke institusjonar, men kulturlivet kan òg bli for institusjonalisert. Kulturlivet er best når dei store vert utfordra av dei små, når eit mangfald av stemmer og ytringar engasjerer og provoserer, og når kunstnarar med ulik bakgrunn og ulike idear har moglegheita til å bli høyrde. Derfor kan det at framtidens kultur-

løft i endå større grad får eit løft frå botnen, i tillegg til frå toppen, vere viktig.

Derfor syntes eg òg at statsråden trefte ganske godt då ho i ein stor tale til Kulturrådet i Bergen nemnde «frihet, mangfold og kvalitet» som tre sentrale stikkord, eller føresetnader, for eit velfungerande kulturliv – og då ho varsla ei fridomsreform for kulturlivet. Ei slik reform skal gje «auka maktspreiing, høgare kvalitet og breiare finansiering av kulturlivet». Sitatet er omsett til nynorsk, må eg medgje. Det er m.a. antyda at Kulturrådet vil få vidare rammer til å omprioritere. Høgre har varsla at dei vil ha færre politiske føringar på institusjonane – utan at det er heilt klart kva for føringar det gjeld.

Det er på denne bakgrunnen eg har fremma interpellasjonen som vi diskuterer her i dag. Vi i SV er sjølvsgt einige i at auka fridom og auka mangfald er bra for norsk kunst og norsk kulturliv. Samtidig er vi usikre på kva regjeringa og statsråden eigentleg vil. Det har ho sjansen til å fortelje meir om her i dag.

Så er vi òg – med bakgrunn i enkelte signal – litt bekymra for om auka fridom i verkelegheita betyr noka anna. I budsjettdebatten i Stortinget formulerte Thorhild Widvey seg slik:

«Jeg mener at et ensidig fokus på tilskuddsnivået gjennom mange år har fjernet oppmerksomheten fra innhold og kvalitet i den offentlige kulturdebatten.» – og denne gangen ikkje omsett til nynorsk.

Eg må medgje at eg då tenkte: Ville en helseminister, eller ein samferdselsminister, formulert seg slik? Eg har iallfall ikkje sett at samferdselsministeren f.eks. har sagt at femdoblinga av investeringar til tog, som vi fekk under den raud-grøne regjeringa, har fjerna merksemda på kvaliteten i den norske togdebatten. Tvert imot, så trur eg det vert teke for gitt på dei fleste andre felt at kvantitet – økonomiske ressursar – er ein føresetnad. Eg trur vi kan verte einige om at pengar er ein nødvendig – men ikkje tilstrekkeleg – føresetnad for kvalitet. Vegar, lærarlønningar og kreftbehandling kostar pengar, men det gjer òg teaterscener, skodespelarlønningar og musikkinstrument. Om ideen om ei fridomsreform byggjer på føresetnaden om at for stor offentleg støtte til kultursektoren er eit problem for kvaliteten, då er eg bekymra, men om den byggjer på eit reelt ønske om å gjere kvardagen enklare og meir fri for kunstnarar, om å styrkje det frie feltet i kulturlivet og om å inkludere fleire grupper i kunst- og kulturtilbodet, då er eg meir enn klar til å samarbeide om eit slikt løft, for fridom treng vi meir av i norsk kulturliv. For det første treng kulturlivet fridom til å setje kunst føre kommers. Teater, museum, forlag, film og plateselskap med økonomi har fridom og uavhengighet til å våge å satse på dyr kvalitet og ikkje berre på billige kopiar.

For det andre treng vi eit fritt kunstfelt – kunstnarar utanfor dei store institusjonane, som tør å satse fritt. Eit viktig verkemiddel for dette er kunstnarstipenda. Ei rekkje framståande kunstnarar har fått og får dei – frå Per Petterson til Mari Boine. Statsråden starta sin karriere med å kutte dei, før ho vart redda av Stortinget. Eg er spent på å høyre om ho vil freiste å kutte dei igjen, for eg er overtydd om at det vil gje mindre

fridom for kunstnarane og mindre mangfald for publikum.

Viss vi vil finansiere kvalitet, må vi òg vere villige til å finansiere vegen til kvalitet, og den vegen går gjennom kulturskule, bibliotek, kunstnarstipend, utdanningar – alt det som skal til for at nokon til slutt vert store suksesshistorier.

For det tredje må vi sikre publikum sin valfridom. Mynndighetene må ta ansvar for å sikre tilbod òg der marknaden er liten, dersom fridomen skal gjelde for alle. Ikkje minst er eg oppteken av fridomen til barna. Tenk for ein fridomsreform det ville ha vore om barn ikkje måtte stå i årelang kø for ein kulturskuleplass, eller møte eit minimumsbibliotek med skrantande hyller.

Kanskje kan òg Høgre og SV finne kvarandre i noko – i eit oppgjær med instrumentalisme i kulturpolitikken og i eit forsvar for kunsten i seg sjølv. Eg og SV er òg opptekne av at støtteordningar kan organiserast annleis og mindre byråkratisk, og eg høyrer gjerne meir om kva statsråden tenkjer om det i dag.

Mitt spørsmål til statsråden er altså: Kva skal ei fridomsreform innehalde, som heilt konkret kan gje auka fridom til kunstnarar, kulturarbeidarar og publikum? Eg ser fram til debatten om det her i dag.

M a r i t N y b a c k k hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Thorhild Widvey [13:47:58]: Først og fremst vil jeg si takk til representanten Bård Vegar Solhjell for å reise denne interpellasjonen. Jeg er glad for enhver anledning jeg har til å gjøre rede for de viktigste linjene i regjeringens kulturpolitikk. Og jeg registrerer at det skjer en revitalisering av den kulturpolitiske debatten akkurat nå – for første gang kanskje på noen år – og det trenger vi, både i form av en ordentlig diskusjon om retning, men også om prioriteringer. Det er sunt og produktivt for både kulturlivet, offentligheten og for oss politikere, og som kulturminister vil jeg gjerne invitere enda flere til å delta i den. Vi ønsker motstand, kritikk og direkte tale. Kunsten og kulturen er nemlig noen av våre viktigste redskaper for tolkning av verden og vår stadig mer sammensatte virkelighet. Derfor må det være takhøyde i diskusjonene, og de må være ærlige og kritiske. Vi ønsker en sunn og fri ytringskultur i norsk kulturliv for at kunsten skal være fri og kritisk.

Jeg treffer veldig mange personer, organisasjoner og institusjoner i norsk kulturliv hver uke. Overalt merker jeg en sterk interesse for å diskutere prioriteringer, vise fram det som er godt, problematisere det som ikke fungerer, og ikke minst en stor vilje til å strekke seg etter å yte publikum – borgerne – noe enda bedre og mer relevant. Denne viljen i kulturlivet er det vår fremste oppgave som kulturpolitikere å skape skikkelige rammevilkår for, men uten å detaljstyre.

Representanten Solhjell spør hva frihetsreformen skal inneholde. Han spør også om økte bevilgninger til kunst og kultur kan være negativt for innhold og kvalitet i kulturen. Svaret på det siste spørsmålet er i utgangspunktet nei. Det kommer selvsagt helt an på hvordan bevilgningene blir brukt, og hva de blir brukt til. Her er det mye å diskutere

re når vi nå skal gå vidare og vidareutvikle kulturpolitikken.

Jeg skal gjøre rede for hvorfor vi ønsker et mye sterkere fokus nettopp på innhold og kvalitet, dvs. en sterkere oppmerksomhet om hva vi faktisk har oppnådd med vår ambisiøse offentlige ressursbruk når det gjelder kunst og kultur. Det trenger vi nå.

La meg redegjøre for hva frihetsreformen vår er:

Først og fremst består frihetsreformen i maktspredning geografisk når det gjelder fordeling av midler og satsinger. Regjeringen ønsker å dyrke fram sterke, regionale kraftsentre i kulturlivet. Vi vil satse ekstra ressurser på et begrenset antall spesielt gode institusjoner og skapende, kreative miljøer også i byer utenfor Oslo. Det gir Kultur-Norge en reell konkurranse om høyeste kvalitet – noe som skjerper alle.

Frihetsreformen består også i maktspredning med hensyn til personer og miljøer. Når regjeringen nå setter sammen råd, styrer og utvalg, prøver vi å velge bredest mulig for å finne fram til nye navn og mennesker fra hele landet, i stedet for å utnevne gjengangere fra et lite antall miljøer til innflytelsesrike posisjoner – hvis ikke skapes det maktkonsentrasjon, og man får et altfor begrenset og innsnevret blikk på hva som egentlig er viktig og godt.

Hvis vi skal kunne finne fram til og fordele midler til de aller beste, må derfor de som sitter i viktige posisjoner og fordeler midlene, være bevisste på god spredning også geografisk. Dette har vi sterkt fokus på hver dag.

Frihetsreformen består også i maktspredning når det gjelder finansieringskilder. Privat finansiering kommer i mange former:

Det er for det første sponsing.

For det andre er det rene pengegaver, og for å forløse flere av disse har vi i år innført en helt ny gaveforsterkningsordning.

For det tredje består privat finansiering også av den vitale, voksende sektoren som norske fond og stiftelser utgjør. De deler ut milliardbeløp årlig etter egen vurdering og dømmekraft. Vi ønsker å legge enda bedre til rette for dem.

Frihetsreformen består også i at regjeringen legger færre føringer og legger til rette for mindre detaljstyring i våre mange tilskudds- og tildelingsbrev. Siden vi tiltrådte for et knapt halvår siden, har tilskudds- og tildelingsbrevne fått et helt annet innhold. Vi har ikke med formuleringer og krav som ikke er forenlige med kulturens frihet og den store kompetanse som finnes ute i miljøene selv, og som vi skal respektere høyt.

På scenekunstheltet har vi f.eks. fjernet konkrete krav til mangfold i betydningen inkludering og integrering. Aktørene og miljøene skal selv ta alle de avgjørelser de kan ta om slike saker som direkte har med innholdet i kunsten å gjøre.

Våre brev har ikke med utenomfaglige føringer på tilskuddene, f.eks. når det gjelder statlige pålegg om å markere jubileer, en spesiell kjønnsrepresentasjon i skapende virksomhet eller annet. Dette stod den rød-grønne regjeringen for. Vi ønsker virkelig et kulturliv som speiler det mangfoldige landet som Norge er, men det er kulturlivet

selv som skal avgjøre hvordan dette skal skje. Et autentisk mangfold skapes ikke gjennom direktiver ovenfra.

La meg komme med et eksempel som illustrerer hvilken frihetsbegrensende tenkning vi nå har brutt med:

Da den rød-grønne regjeringen lanserte Mangfoldsåret i 2008, sa daværende kulturminister, Trond Giske, rett ut at de som ikke fulgte regjeringens ønsker, ville bli husket ved neste års statsbudsjett:

«Institusjonene blir nå utfordret på hva de gjør for å bidra til kulturelt mangfold. Hvis de ikke tar ansvaret på alvor, vil det få konsekvenser for framtidige bevilgninger.»

Dette stod i Dagsavisen 4. desember 2007.

I 2012 kom den rød-grønne regjeringen med konkrete forventninger om deltagelse i hundreårsmarkeringen av kvinners stemmerett i 2013 og Grunnlovens 200-årsjubileum i 2014. Kulturlivet reagerte forståelig nok kraftig på denne detaljstyringen av det kunstneriske innholdet.

I Meld. St. 10 for 2011–2012 Kultur, inkludering og deltaking tok den rød-grønne regjeringen skrittet fullt ut og krevde at inkludering og mangfold også skulle være en integrert del av ordinær programmering – altså selve programinnholdet.

Det står videre at Kulturdepartementet ville legge stor vekt på systematisk oppfølging av arbeidet med inkludering og mangfold, og at oppfølgingen skulle inkluderes i den nye styringsdialogen. Dette ble fulgt opp i statsbudsjettet for 2013 hvor det heter at denne dimensjonen skulle være forankret i personalprofil, programprofil og publikumsarbeid. Styringen skulle altså også gjennomsyre programarbeidet, dvs. innholdet.

Vi ønsker det ikke slik. Vi vil føre en kulturpolitikk som gir større frihet. Det gjør vi fordi vi har svært stor tillit til nettopp kunst- og kulturmiljøene og en stor tiltro til at de beste ideene faktisk kommer derfra.

Vi ønsker en omfattende statlig kulturpolitikk. Årets kulturbudsjett er tidenes største. Jeg mener samtidig at det må finnes grenser for politikken, og la meg gi et eksempel på det:

I årets budsjett har vi kuttet de rød-grønnes såkalte kulturelle nistepakke. Det offentlige skal ikke ta ansvar for å betale for konserter i lunsjpausene på norske arbeidsplasser. Det må bedriftene og arbeidsgiverne selv ta seg av.

Kultur som næring er et underbelyst tema de siste årene. Det som kan bære seg selv, bør bære seg selv. Vi vil overlate til markedet det markedet faktisk kan ta seg av. Men av og til har det kunnet virke som om alt viktig som skapes av kunst og kultur i dette landet, skapes utelukkende takket være statlige eller andre offentlige penger, men slik er det ikke. Presset om en kontinuerlig økning i statstilskuddene er imidlertid stort. Vi trenger ikke en slik ensretting. Det skaper et mindre rikt og mindre mangfoldig kulturliv.

Denne tankegangen, det ensidige blikket på omfanget av statlige tilskudd, preger mange kulturpolitiske debatter. Det som da lett blir usynliggjort, er den omfattende delen av kulturøkonomien i Norge som bygger på private penger. Det er kunstnerens egen innsats, kulturbrukernes

egenbetaling, alt det vi som borgere er villige til å bruke på kulturtilbud og mye mer.

Samtidig som kunst og kultur representerer viktige verdier vi ikke kan tallfeste, er det et faktum at de som skaper kunsten, også skal leve av det. Da mener vi det er bra at både skapere og brukere av kunst og kultur får større bevissthet om at det også koster penger å skape kunst, og at både kunst og kultur gir en merverdi i livet som brukerne bør sette pris på, både i overført betydning og bokstavelig talt.

Det er kulturlivets vesen at det for en stor del drives av private, frie og maktkritiske utøvere, innenfor eller utenfor institusjonene. Alternativet er altomfattende offentlig finansiering. Men det er ikke en farbar vei, for det gir i ytterste konsekvens en ensidig maktavhengig og derfor ufri kultur.

Representanten Solhjell har i flere sammenhenger i det siste kritisert regjeringens programklæring om mer privat finansiering. Han har framstilt ambisjonen om mer privat kapital som en trussel. Det er det vanskelig å skjønne, slik jeg ser det. Vi trenger større mangfold i finansieringen av kulturoppgaver i Norge. Den offentlige støtten er en kjerne, men offentlige penger verken kan, bør eller skal løse alle problemer.

Jeg tillater meg også å stille spørsmålet:

Hva er det egentlig denne motforestillingen mot private innslag i kulturlivet representerer? Er det ikke nettopp dette som kjennetegner og er selve det bærende fundamentet i kulturlivet – kulturutøvere som representerer seg selv og ikke minst også lokal innsats, som ofte bygger på en imponerende frivillig innsats i kor, korps, tallrike festivaler over hele landet, amatørteatre og -revyer?

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:58:25]: Eg takkar for svaret, som eg synest på fleire område var interessant. Eg merka meg f.eks. signala om maktspreiing i kulturlivet og oppnemning av styres, råd, utval osv., og at ein ser for seg ein systematisk strategi for å ha ei breiare deltaking der. Det synest eg var eit interessant og kanskje det mest konkrete signalet, og som eg i alle fall ikkje så tydeleg har høyrte før.

Eg har likevel behov for å kommentere på nokre område. Det første er:

Har vi ein kulturdebatt i Noreg med eit ensidig fokus på auka løyvingar? Det er mogleg at kulturministeren og eg deltek i to forskjellige kulturdebattar, men eg har reist ganske mykje rundt til kulturinstitusjonar og møtt mange kunst- og kulturarbeidarar i det siste, og det er nesten alltid sånn at det vi diskuterer, er innhaldet i kunst- og kulturpolitikken. Vi diskuterer litteraturpolitikken i seg sjølv, digitalisering og dei enorme utfordringane det gjev, korleis kulturskolen er og korleis den kunne vere og kvar norske bibliotek vil gå.

I tillegg seier dei at dersom vi skal få det til, kostar det kanskje nokre ekstra pengar. Men vis meg den interessegruppa på det feltet som ikkje tek med i sine vurderingar at dei òg kunne bruke nokre ekstra pengar til noko fornuftig.

Eg synest tvert imot at det som pregar kulturpolitikken, er ei stor grad av innhaldsfokus. Det finst andre politiske

felt der nesten alt dreiar seg om kor mange kroner du har i budsjetta, men at kulturpolitikken òg dreiar seg om det, ja det skulle berre mangle.

Så til privat finansiering. Det ville ikkje falle meg inn, ikkje i halvsøvne ein gong, å seie at ikkje privat finansiering er viktig. Det er heilt openbert. Nesten alt som skjer av kultur i Noreg, er jo finansiert gjennom dugnadstimar og private pengar og det vi gjer og stiller opp med alle saman. Men det eg er ganske skeptisk til, er at private finansieringar skal vere bestemmende for offentlege løyvingar, altså at det skal vere sånn at det er dei som klarar å skaffe seg mest av det, som direkte skal kunne styre det løyvingane over statsbudsjettet skal gå til. Det synest eg er feil, men eg er sterk tilhengar av meir privat finansiering.

Så høyrer eg at kulturministeren er veldig for mangfald, men at ho ikkje vil «gjere» mangfold. Sagt på ein annan måte: Ho vil ikkje ha nokon av dei tiltaka som av og til må til for å sikre eller dra oss i retning av meir mangfald. Det at begge kjønn er representerte, er eit eksempel på mangfald. Eg trur eg kan fortelje at det gjennom historia ikkje har vore sånn at alt har kome av seg sjølv. Av og til må ein dytte litt på. Det same gjeld inkludering av minoritetar. Der treng ein å dytte litt på. Det er kulturpolitikk, ikkje innblanding i kulturlivet. Det ser eg fram til ein fortsett spennande debatt om her i dag.

Statsråd Thorhild Widvey [14:01:42]: Jeg synes det er veldig interessant, og jeg gleder meg til fortsettelsen av denne debatten, ikke minst i denne salen. Vi skal ha en diskusjon om innholdet i kulturpolitikken i de årene som vi har foran oss.

Vi har nå en veldig kritisk gjennomgang. Vi går gjennom alle områder staten faktisk bruker penger på. Vi ser på overlappinger, der hvor det er veldig mange ulike typer tiltak som faktisk får midler fra ulikt hold, og vi tror det er et godt grunnlag for å gå igjennom dette for å se om vi kanskje kan bli enda mer målrettede i årene som kommer. Jeg håper at det kan bli et godt samarbeid, også med SV, om å fokusere på innholdet i tiden som kommer.

Jeg synes det er betryggende å høre at SV vil støtte en bredere geografisk representasjon i de råd og utvalg som nå kommer. Det er noe vi kommer til å sette mye inn på. Det er for oss et maktspredningsprinsipp at makten overfor bestemmende myndigheter spres på flere hender. Jeg synes også det er betryggende å tenke på – og jeg vil gjerne invitere til – at vi får en bred diskusjon om dette i Stortinget, slik at vi kan klare å få flere av partiene til å slå ring om viktigheten og nødvendigheten av den private kapitalen.

Jeg vil med en gang berolige representanten Solhjell og si at jeg ikke har tenkt å gi de private aktørene noen makt som skal være bestemmende med hensyn til hva som skal prioriteres på statsbudsjettet – snarere tvert imot. Man må legge forholdene til rette for å få private aktører til å være med. Det er jo det som er realiteten i dag. Det er et stort engasjement av privat kapital der ute, som er med og bidrar på ulikt vis. Jeg nevnte noen eksempler, bl.a. stiftelser, som jo har et veldig bredt engasjement på ulike områder rundt omkring, og som er med på å bidra til at vi får et rikt kulturtilbud. Men vi har også mange andre ordninger, f.eks. be-

drifter som er med på sponsorvirksomhet, og som faktisk er med og løfter fram talenter som nettopp kan være med på å bygge opp under og øke kvaliteten på de ulike kunst- og kulturfeltene.

Jeg tror det er et stort grunnlag for at vi kan bygge noe i fellesskap ved å fokusere på de områdene som man har i dag, og se om det er noe vi kan gjøre for å få mer ut av de midlene som allerede har vært brukt, på en mer konstruktiv måte, men jeg tror det er mulig å gjøre noe også med private midler i årene som kommer.

Det er et område som vi ikke har sett på. Det er ikke til å legge skjul på at man har fokusert veldig mye på å bygge infrastruktur i løpet av de siste årene. Det er også noe som Enger-utvalget har påpekt, at en nå kanskje bør fokusere sterkere på innholdet. Hvilke tilbud det egentlig er som gis, er kanskje noe av det viktigste vi som politikere nå skal konsentrere oss om, og det inviterer jeg til en bred diskusjon om i Stortinget.

Hege Haukeland Liadal (A) [14:04:58]: Å bekranse seg med ord er enkelt. Frihet, mangfold og kvalitet er den nye regjeringens laurbærkrans i kulturpolitikken. Det som imidlertid er en utfordring, er at regjeringens kulturpolitiske ledelse har bekranset seg selv før jobben er gjort.

Hva tenker en danser når jeg sier frihet for dansen? Jeg tror han tenker mulighet til å spre dansekunst over hele landets dansegulv, økonomiske rammer som skaper rom for innovasjon, stipend som gir danserne mot til å feile, frigjørende offentlige støtteordninger og forutsigbare pensjonsordninger.

Hvis jeg spør en skuespiller hva hun tenker når jeg sier mangfold, ville kanskje svaret være god rekruttering og stimulering av skuespillere fra alle demografiske aspekt, god fordeling av hovedroller, sterk spillestøtte til ulike produksjoner, mulighet til å spille klassikere, men òg stimulas til å sette opp samtidsproduksjoner.

Hvis jeg spør en filmregissør hva han tenker om kvalitet, tror jeg svaret ville vært et ønske om støtte til å prøve og feile, støtte til å gå hele veien til god kvalitet, for kvalitet kommer ikke av seg selv. Vi kan ikke vedta kvalitetsfilmer, men vi kan vedta støtteordninger som gir mulighet for å skape kvalitetsfilm.

Hvis vi så hører hvilke svar den nye politiske ledelsen i Kulturdepartementet gir, er det noe uklart. Frihet skal du få f.eks. gjennom å slippe å få offentlig støtte. Mangfold skal komme av seg selv. Det private næringslivet skal framelske nye ting, eller sagt på en annen måte: skattelettelser til dem som vil bestille kunst og kultur som passer firmaets visjon og merkevarer. Kvalitet skal de selvsagt støtte uten å tenke på hvor den kommer fra.

Jeg er redd for at vi raserer grunnlaget for hvordan man skal kunne leve som profesjonell kunstner gjennom å satse alt på ett kort, og jeg er redd for at det private næringslivet skal være regjeringens nye reddende engel. Av og til mistenker jeg at det ikke er mange kulturentusiaster i den nye regjeringen. Hvis de finnes, må de i tilfelle tørre å komme opp på scenen nå.

Fram til nå har vi hørt mange fine ord, ord som kan fylles med mening hvis en ønsker det. I Arbeiderpartiets pro-

gram har vi gitt disse fine ordene et innhold. Vi vil sikre frihet for kunstnere til å gi kulturopplevelser av god kvalitet gjennom å gi 1 pst. av statsbudsjettet til kulturformål. Vi vil sikre offentlige bevilgninger slik at utøverne får trygge og gode rammer, og vi skal holde oss på armlengdes avstand fordi kunstnerne skal være frie. Mangfold skal sikres gjennom å gi mulighet for alle sjangre til å utvikle sin kunstart, og ved at hele landet får ta del i uttrykkene. Kvalitet får vi gjennom å satse bredt for å nå toppene, jobbe i hele landet og gjøre kulturskolene viktige og tilgjengelige for alle barn, sånn at vi oppdager talenter tidlig og gir dem næring i det videre løpet. Grunnfjellet må være stødig for å skape de imponerende toppene.

Den viktigste tilbakemeldingen jeg får når jeg reiser rundt i landet og møter næringen, er at Arbeiderpartiet og den rød-grønne regjeringen ga trygghet. Vi var tydelige. Jeg opplever òg en motsetning mellom det den forrige regjeringen gjorde, og det den nye regjeringen gjør. Den nye regjeringen higer etter private penger og støtteordninger fra næringslivet, noe vi alltid har ønsket velkommen som et supplement til den offentlige støtten. Jeg mistenker at de private støtteordningene mer vil komme næringslivet til gode enn den frie kunsten.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [14:09:44]: Det virker som om vi etter ganske lang tid endelig skal få en debatt om innholdet i kulturpolitikken, selv om det er noen krampetrekkninger, noen som fortsatt mener at penger er det eneste forløsende.

I ganske mange år har debatten i hovedsak dreid seg om hvor stor pengesekken skal være og i mye mindre grad hva pengene skal brukes til. Det paradoksale er at på den ene siden har pengene blitt delt ut med krav til hvordan pengene skal benyttes, mens på den andre siden ser vi, etter hvert som det ryddes i skuffer og skap, at på flere arenaer har penger tilsynelatende bare blitt delt ut, uten nødvendig kontroll på om de har blitt brukt til det som var meningen. Et eksempel på det kom senest i går med meldingen om at det er behov for å gå igjennom f. eks. Norsk teaterråds disponeringer de siste tre år.

Vi har altså hatt en situasjon hvor penger har vært både målet og middelet. En krone til kultur har vært kulturpolitikk, og i den grad det har vært innholdsdiskusjon, har det handlet om å styre innholdet politisk, ikke la feltet selv få lov å utvikle seg.

Når vi nå får en frihetsreform, er det på tide. Som statsråden selv var inne på: Kunsten må få være fri og kunsten må få være kritisk. Vår oppgave som politikere er å skape trygge rammer, gode vilkår og i tillegg passe på at pengene forvaltes ordentlig. Men styringen av innholdet bør vi ligge lengst mulig unna. Rød-grønn praksis har jo vært slik at man har delt ut pengene, sammen med føringer for hvordan de skal brukes. Så har man lent seg tilbake og tenkt: Nå blir det kultur – jeg hadde nær sagt for alle penga.

Representanten Solhjell var inne på at i de åtte årene med rød-grønt styre, ble kulturbudsjettet nesten doblet. Ja, det er vel ikke så veldig rart. Statsbudsjettet ble jo nesten doblet i samme periode. Igjen er det pengetelling, ikke innholdsdiskusjon. Jeg skvatt litt da man sammenliknet dette

med investeringer i jernbane. Jeg vet at SV er glad i kollektivtransport, men det er litt rart å sammenlikne infrastruktur med kulturpolitikk, synes jeg, med mindre det var bokbuss for tog han hadde i tankene.

Vi skal prøve å overføre mer makt og spre mer makt til kunstmiljøene. Jo lenger den armen vi måler armlengdes avstand med, jo mindre føringer og detaljstyring vi bedriver, jo friere vil kunsten bli.

Vi hørte statsråden si at det nå ryddes kraftig, og at tildelingsbrevene skrives om for å fjerne føringer som ikke har noe der å gjøre. Dette er starten på og en del av frihetsreformen.

Videre er det viktig å se nærmere på publikumsutviklingen. Store deler av kunstfeltet har et marked. Mye av kunsten er utmerket godt i stand til å bære seg selv. Noen områder trenger bare litt stimulans for å vokse seg store nok til å bli bærekraftige.

Det er bra at mange ønsker å utdanne seg innen kunst og kultur i Norge. At antall arbeidsledige kulturarbeidere som går på Nav øker, er ikke like hyggelig. Vi vet at søknadsmengden til Kulturrådet har eksplodert – støtteordningene er under press. I denne situasjonen er det ekstra viktig å utvide næringsgrunnlaget for kunst og kultur i Norge. Det gjør at flere kan leve av kunsten. Her er publikumsutvikling, næringsutvikling og etterspørselsperspektiv viktige stikkord.

Så kan vi spørre oss: Hva gir størst frihet – å måtte tilpasse det man skal skape til offentlige søknadskriterier og støttestrukturer, eller å få større mulighet til å kunne velge hvor og hvordan man vil finansiere det man skal skape?

Jeg er ganske sikker på at private midler kommer til å skape større frihet. Hvorfor skulle penger som en konsument, investor eller mesén ønsker å bruke på kunst eller kultur, binde skaperen i større grad enn om de samme pengene har vært sluset innom statskassen, videre gjennom offentlige budsjetter og byråkratiske stønadsordninger?

Jeg er glad for at kulturministeren sammen med næringsministeren ønsker å rette fokus på dette på kulturkonferansen i Tromsø nå i vår. Gaveforsterkningsordninger er bare én av flere måter å utløse private midler på. Vi tror at slike vil skape større engasjement, mer debatt og, som en følge av det, en friere og bedre utvikling av kunstens mange områder.

Vi må rett og slett tørre å se på kultur i større grad som næring. Vi må tørre å si ordene marked og kultur i samme setning. Jeg gjorde det akkurat nå. Det gikk ganske bra.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:14:19]: Kunst og kultur er en fundamental del av menneskets liv. Det er grunnlaget for nærmiljø og lokalsamfunn, et nasjonalt fellesskap og en viktig del av internasjonal kontakt og fellesskap. Mennesket er et åndsvesen. Kunst og kultur er noe vi må dyrke, stimulere og oppmuntre. Det offentlige har en viktig rolle her. Derfor har Kristelig Folkeparti støttet de økte bevilgningene som har vært de siste årene, fordi vi mener det har vært viktig. Staten har et ansvar for å sikre gode rammevilkår.

Kristelig Folkeparti anerkjenner kultursektorens bredde og mangfold, og vi vil styrke kulturlivet i tiden som

kommer. Samtidig skal vi huske at kulturlivet selvsagt er mye mer enn bare de delene som staten er involvert i. Jeg vil også si at det er bra at det legges til rette for mer private midler – flere private initiativer. Private penger er ikke skitne penger. Private penger inn i kulturlivet er bra. Men vi må huske på at dette skal komme som et supplement til de offentlige midlene, og ikke som en erstatning. Troen på at det finnes en utømmelig Sareptas krukke der ute, full av private midler, tror jeg faktisk kan vise seg å være feil.

Kristelig Folkeparti anerkjenner kultursektorens selvstendige stilling, dens autonomi og kunstnerens rett til å drive samfunnskritisk virke. Det må vi ta vare på. Fri kunst, et fritt og vitalt kulturliv, er helt grunnleggende i et demokratisk samfunn. God kunst kan være oppsplittende, konfliktskapende og gjerne forankret i enkeltindividets perspektiv, men kulturen har sin egenverdi og er ikke et styringsinstrument.

Vi anerkjenner også like fullt betydningen av en aktiv kulturpolitikk – statens rolle som pådriver og støttespiller for utvikling av kunst og kultur, bl.a. gjennom offentlige budsjetter.

Vi mener også at Stortinget skal kunne løfte bestemte områder innenfor kulturlivet dersom det er behov for det. Vi skal gi kulturlivet frihet. Da må vi samtidig ha mulighet til å løfte de miljøer, genre og organisasjoner som ikke blir hørt, eller som ikke når gjennom byråkratiet. Det kalles en aktiv og ambisiøs kulturpolitikk.

Staten har ansvar for å sikre gode rammevilkår. Under den rød-grønne regjeringen fikk den instrumentelle tenkingen dominere og statens makt økte. Kristelig Folkeparti vil øke de årlige budsjettene, men gi kulturlivet større frihet. Vi vil legge til rette for flere finansieringskilder, ikke færre – flere støttestrukturer, ikke færre. Kulturrådets handlingsrom må økes og ikke begrenses. Når det gjelder det siste, om Kulturrådet, ser vi i spenning fram mot resultatet av den gjennomgangen som nå pågår.

Kjersti Stenseng (A) [14:17:53]: Å lansere en frihetsreform for kulturlivet er meget ambisiøst, spesielt i et land med en kultursektor som står så sterkt som i Norge, som gjennom mange år har vært et prioritert satsingsområde, og som har gjort at kunsten har kunnet utvikle seg fritt innenfor forutsigbare økonomiske rammer.

Jeg er også glad for at statsråden selv har sagt at det økonomiske løftet har vært nødvendig. Det gjør at man blir tryggere på at viljen til å kutte er mindre.

Norsk kulturliv trenger en statsråd med høye ambisjoner. Vi som er publikummere og kulturbrukere, trenger det. Forventningen blir ikke mindre jo mer kulturministeren prater om frihet, men utålmodigheten blir større.

Jeg har litt problemer med å skjønne hva kulturministeren vil fri norsk kulturliv fra. Dersom norsk kulturliv trenger en frihetsreform, betyr det at norsk kunst, norske kunstnere, er og har vært ufrie. Er det da offentlige penger de skal befris fra? Jeg er helt enig med statsråden – jeg mener at private bør på banen i langt større grad enn i dag når det gjelder samarbeid med kulturlivet. Flere finansieringskilder gir flere føtter å stå på. Det gir rom for mer kunstnerisk utvikling. Nå må vi være forsiktige med å ta

med den ene hånden og gi med den andre. Sterk offentlig finansiering med privat finansiering i tillegg er ingen trussel mot friheten, tvert imot. Det er heller ikke noe galt med holdningen til private penger blant de rød-grønne.

Penger er ikke det eneste som er viktig – det er det flere som har sagt her. Det å ha kulturpolitiske ambisjoner på vegne av kunsten, det å ville noe, er vel så viktig. Tidligere kulturpolitisk talsmann i Høyre, Olemic Thommessen, sa så sent som i juli 2013 at en kulturminister må evne å framheve kulturens viktighet i et større samfunnsperspektiv. Det er jeg helt enig med ham i.

Den rød-grønne regjeringen hadde kulturpolitiske ambisjoner når det gjaldt kunstens rolle. Den skulle være relevant i den samtiden den levde i. Deltakelse, demokrati, likestilling, inkludering – det er ikke enkeltaktørers ansvar, det er et felles ansvar når en også forvalter offentlige penger. Men de rød-grønne hadde ingen ambisjoner når det gjaldt å styre kunstens innhold.

Jeg håper at vi får konsistens i den varslede frihetsreformen – at det handler om noe annet enn å fri oss fra offentlige penger. Og statsråd Widvey etterlyste i budsjettdebatten før jul mer offentlig debatt om innhold. Det er det flere som har gjort. Da håper jeg det betyr at vi skal diskutere kunstens plass i samfunnet, hvordan kunsten som vår viktigste fellesarena ved siden av fellesskolen, kan bidra til mangfold, kvalitet og deltakelse i det norske samfunn på kunstens premisser – at vi diskuterer rammevilkår og strukturer, og ikke kunstens innhold. En aktiv kulturpolitiker setter seg mål og har klare forventninger på vegne av det demokratiet kunsten er en del av.

Avslutningsvis vil jeg også si at når statsråden har pekt på bredde, initiativ nedenfra, og at kunsten ikke skal være toppstyrt, er jeg veldig glad for å se all den aktiviteten som foregår i det året vi feirer at det er 200 år siden den største frihetsreformen for vårt land, nemlig Grunnloven. De rød-grønne ville ha med hele kulturlivet på å skape kulturfest i jubileumsåret og bevilget ekstra penger og la noen premisser for det. Det var noe av det Høyre var mest kritisk til og kalte innholdsstyring.

Så håper jeg at det er flere enn meg i denne salen som i grunnlovsfeiringen landet over får anledning til å feire vårt demokrati med flotte kunst- og kulturopplevelser. Det er en feiring av deltakelse, mangfold og kvalitet som jeg er helt overbevist om ikke kommer til å true den kunstneriske friheten.

Ivar Odnes (Sp) [14:22:20]: Eg vil fyrst få takka representanten Solhjell for at han gjev oss denne anledninga til å diskutera kulturlivets rammevilkår, tilrettelegging og fridomsgrad.

Da den blå-blå regjeringa lanserte si regjeringsplattform i fjor haust, vart vi introduserte for omgrepet fridomsreform for kulturlivet. Eg la merke til at det vart gjort eit poeng ut av at tildelingsbrevet frå Kulturdepartementet inneheldt ei påskrift om krav til inkludering og publikumsarbeid, nærmast som eit bevis på at kulturlivet var påkledt ei tvangstrøye, og hadde vorte eit offer for statleg overstyring. Da tilleggsproposisjonen til statsbudsjettet kom nokre veker seinare, såg vi kva som var realitetane bak om-

grepet. Det var ikkje berre påskrifta på til-/frå-lappen, altså tildelingsbrevet, som regjeringa ville fjerna, men òg sjølve størrelsen på løyvinga. Kulturløftet vart avblåse, og statsbudsjettet vart saldert med store kutt i kulturbudsjettet for å få finansiering av skatteletter.

Eg veit ikkje om det er rett å seia at dette er overraskande, men like fullt er det skuffande at regjeringa valde å fremma betydelege kuttforslag som har ramma det frie feltet – dei som mottek tilskott frå Kulturrådet, aviser og NRK. Det må derfor vera skuffande for dei i kulturlivet som stilte seg positive til den såkalla fridomsreforma, at realiteten viser seg å vera at norske kunstnarar nå må belaga seg på kutt i statlege løyvingar til kultur, og at kunstnarane må verta meir uavhengige av staten og klara seg meir på eiga hand. Det er vanskeleg å sjå at mindre statleg skilling skal gje meir fridom.

Vi har nettopp markert tiårsjubileet for Kulturløftet. Da Senterpartiet, Arbeidarpartiet og SV lanserte Kulturløftet i si tid, var det under påstand om valbløff og overbod frå dei daverande regjeringspartia. Historia etter ti år viser at dei tok feil. Til grunn for Kulturløftet låg ei erkjenning av at det måtte eit skikkeleg økonomisk løft til for å nå målet som var sett. Det løftet vart realisert. Løyvingane til kultur sidan 2005 og fram til i dag er fordobla. Grovt rekna er løyvinga auka frå 5 mrd. kr til nærare 10 mrd. kr.

Eg registrerer at kulturministeren har uttala at eit ein-sidig fokus på tilskottsnivået i mange år har fjerna merksemda frå innhald og kvalitet i den offentlege kulturdebatten. Eg er ueinig i den påstanden. Kulturløftet representerer ikkje berre ei auking i kulturbudsjettet på fleire milliardar kroner, som i seg sjølv har betydd ei formidabel auking i kulturaktivitet og -tilbod. Ti år med Kulturløftet representerer eit paradigmeskifte i kulturpolitikken. Aldri før har kulturpolitikk vorte sett så til dei grader høgt på den politiske dagsordenen. Det økonomiske løftet har vore nødvendig og er ei prisverdig politisk prioritering. Samtidig er det opplagt viktig å føreta ein gjennomgang, kvalitets-sikra og eventuelt justera kursen. Derfor nedsette òg den raud-grøne regjeringa eit offentleg utval for å gjennomgå og vurdera kulturpolitikken etter 2005. I den rapporten er eit av funna at friviljugheit er det området som har fått den største auken i løyvingar, og det har gått frå å vera eit av dei minste områda på det statlege kulturbudsjettet til å vera det nest største. Det står i skarp kontrast til det som bl.a. regjeringspartia brukar i argumentasjonen for sin fridomsreform. Det at musikkfeltet har fått den nest største auken i kroner og øre, og at det bl.a. har gått til å stimulera det ikkje-institusjonelle musikklivet som er i grenselandet mellom marknad og friviljugheit, er òg eit eksempel på at Kulturløftet har betydd eit markant løft for område som før ikkje vart tilgodesette med statleg merksemd og skilling. Meiner dei blå-blå partia at dette er statleg overstyring?

Vi er opptekne av at det skal vera ei geografisk dreining og fordeling av kulturmidlar i Noreg. Senterpartiet meiner at dette òg må satsast på og kjempast for vidare. Ei fridomsreform i betydning av at kulturlivet skal overlatast meir til seg sjølv når det gjeld finansiering, gjev i praksis lite fridom og lite rom for utvikling. Det er heller ikkje likskapsteikn mellom ein aktiv statleg kulturpolitikk

og overstyring av kulturlivet. Ei heller er det motstrid mellom ein aktiv kulturpolitikk og autonomi for kulturorganisasjonar, kunstnarar og kulturinstitusjonar. Det vert ikkje meir fridom dersom staten reduserer sitt engasjement for kultursektoren.

Jorid Holstad Nordmelan (A) [14:27:25]: Kultur er helt nødvendig for et samfunn som vektlegger demokrati, fellesskap, ytringsfrihet og utvikling. Vi trenger kultur som utfordrer oss, forener oss og får oss til å strekke oss, både som individer og i fellesskap. Samtidig er kulturens egenverdi udiskutabel. Derfor er det viktig med mer kultur, både bred og smal, utfordrende og underholdende, produsert både av amatører og av aktører i verdensklasse. Det er også viktig at kulturen er over hele landet, og at den er for alle.

Men det er ikke sånn i dag at alle typer kultur er like mye brukt av alle typer mennesker. For å skape økt mangfold, ikke bare i kulturuttrykkene, men også blant dem som deltar i kulturen, trengs overordnede politiske føringer som oppfordrer til likestilling og mangfold i institusjonene. Sånne overordnede føringer er ikke føringer på den kulturelle friheten. Institusjonene står fortsatt fritt til å definere sitt eget oppdrag og formål. Men det er viktig at kulturen når ut bredere, sånn at vi skaper økt mangfold, og det er ikke så unaturlig å forvente av en institusjon som mottar mye penger fra folket, at den skal jobbe aktivt for at en større andel av folket får glede av at den eksisterer.

Statsråden er, som Arbeiderpartiet, opptatt av at politikken ikke skal legge seg opp i hvordan kunstnere utøver sin kunst, men likevel har hun og hennes politiske ledelse ved flere anledninger bidratt til å skape usikkerhet rundt dette ved å handle mot egne ord. Mener f.eks. ikke statsråden at statssekretær Åmås la politiske føringer da han foreslo at noe av regjeringens kutt til litteraturen kunne hentes inn ved å fjerne krimlitteratur fra innkjøpsordningen til landets biblioteker? Mener hun det er å holde kulturen på en arm-lengdes avstand å detaljstyre pengebevilgninger ved å støtte to spesifikke kor, sånn som det ble gjort i statsbudsjettet for 2014? Hvordan er det ikke overstyring av kulturens frihet at statsråden ringer til et museum for å sette spørsmålstegn ved deres utstilling? For Arbeiderpartiet er det, og har det alltid vært, viktig å gi kulturen frihet.

Det er en vesentlig forskjell mellom at næringslivet setter agendaen for hva slags arbeid kunstneren skal få utføre, og at det er kunsten deres som skaffer oppdrag og arbeid. Private sponsorer er, og har alltid vært, en stor del av kunstnerens mulighet til inntekt, men for Arbeiderpartiet er det et viktig poeng at det skal komme i tillegg til, og ikke istedenfor, offentlige midler. Private kan sette klausuler ved sine bevilgninger. Dersom kunstnere blir avhengig av slik støtte for å kunne produsere, kan det bidra til at det blir mindre og ikke mer frihet i kulturlivet. Et bedre samarbeid mellom de to er derimot riktigt vei å gå.

I 2014 ville vi med de rød-grønne nådd målet om at 1 pst. av statsbudsjettet skulle gå til kultur. Det ville gitt i overkant av 11 mrd. kr til bl.a. norsk film, satsing på norsk musikk i alle sjangre, løft for dansekunsten, økt satsing på det frivillige arbeidet, utvidet kulturell skolesekk,

kulturkort for ungdom, satsing på norsk litteratur, Kulturskoleløftet, et godt teater- og operatilbud i hele landet, kultur hele livet gjennom Den kulturelle spaserstokken og økt likestilling og mangfold. Det hadde gitt økt frihet i kulturlivet.

Trine Skei Grande (V) [14:31:13]: I går kveld var jeg på litteraturhuset i Fredrikstad og diskuterte frihet og politikk. Det hadde møtt opp 50 mennesker. Det er dramatisk mange flere enn de som møter opp i Stortinget når man skal diskutere det samme. Det var jeg og en filosof – som var professor, og som kunne mye om dette – som innledet. Han snakket om hvor vanskelig «frihet» som begrep i politisk filosofi og i annen filosofi var.

Jeg ville aldri tort å si at jeg vet hva en danser svarer hvis jeg spør hva frihet er. Jeg ville aldri tort å si at jeg vet hva en skuespiller ville svare hvis jeg hadde spurt ham om hva frihet var. Jeg synes det er ganske modig – og frimodig – å stå på denne talerstolen og påstå at man vet det.

Kulturloftet var et stort jag om å klare 1 pst.-regelen. Venstre har stemt for alle bevilgningene – ja, vi stemte for mer til kultur alle de årene de rød-grønne styrte dette landet. Det er ikke pengene man er imot, men når man blåser opp støtteordninger ved å øke dem, uten å se på hvordan man forvalter dem, kan det føre til ufrihet.

Det viktige i kulturen er å spre makt. Når vi styrer helsepolitikken, er det om å gjøre at vi bruker pengene mest mulig effektivt. Når vi bruker penger på kommunene våre, er det bra at vi lager effektive, gode tjenester. I kulturen synes jeg faktisk det er et poeng å være ineffektiv. Av og til er det et poeng at makta blir spredd på kanskje en ineffektiv måte, sånn at flere får makt. Kanskje bør vi ikke blåse opp ordningene? Kanskje vi bør lage flere ordninger? Kanskje bør vi lage flere kilder, sånn at det åpnes for flere meninger? Dette er virkelig et felt der vi ikke trenger effektivitet. Dette er et felt der man trenger makt og motmakt, der man ikke trenger strømlinjeforming, men der man trenger å la flere få muligheten til å komme med.

Jeg tror ikke at de beste lobbyistene overfor den statlige makt alltid har rett – de som er best til å lobbe inn sitt kulturbygg, de som er best til å lobbe inn sitt museumstilbygg, de som er best til å få gjennomslag på øverste politiske nivå. Det er ikke sikkert de har rett. Det kan være at det er helt andre prosjekter vi burde ha prioritert. Derfor bør det være ulike kilder. Det bør ikke bare være statens makt som er viktig. Det bør legges til rette for at det finnes noen motmakter.

Det handler om å spre makt også ut fra denne byen, som med dagens støttesystemer har veldig mye makt i kulturpolitikken – fordi veldig mange av miljøene skapes her, og fordi det også knyttes til bygginga og til støtteordningene.

Så er det viktig å huske på at veldig mange av dagens kunstnere er sjølstendige næringsdrivende og lever av kunsten sin i et rent kommersielt marked – veldig mange. Da spør det: Har vi en næringspolitikk inn mot den gruppa? Sørger vi for at billedkunstnere i dag har de samme sosiale rettigheter som mange andre? Har de et like stort sosialt nettverk som alle andre den dagen det går dårlig? Vårt

jag etter «å ta» alle næringsdrivende og sørge for at de ikke har «backing», har ødelagt for veldig mange kunstnere. Det er mange kunstnere som føler at den friheten har ikke de – de har ikke den tryggheten en god sykelønnsordning eller andre ordninger faktisk kan være.

Jeg er enig i at det er viktig å ha en kulturpolitikk der man ønsker å påvirke til endringer. Jeg er uenig med kulturministeren i at vi ikke har et mål om likestillingspolitikk på filmsida, men jeg har tenkt på: Kanskje vi skulle ha støttet dokumentarfilm med en større andel? Det er innen dokumentarfilm vi har flest kvinnelige filmskapere. Vi kan ved å styre dette også dyrke fram flere kvinnelige aktører innenfor et område. Det er en mye mer offensiv måte enn det å sette prosentandeler.

Det som jeg er uenig med statsråden i, er når hun sier at hun er for det frie, men kutter i bevilgningene til frie grupper og stipendiater. Jeg er kjempeglad for at Venstre fikk fikset det – det bør hun også være.

For meg er frihet at vi skal ha mer offentlige penger, men vi skal frigjøre de private pengene. Det er veldig påfallende at Oslo-regionen nesten ikke har private penger, mens resten av Norge er veldig gode til å få inn private penger. Vi må spre makt nedover. Vi må sørge for at grunnmuren i kulturen er sterk, og vi må sørge for at frivillighetens vilkår bedres.

Morten Stordalen (FrP) [14:36:27]: Også jeg vil takke representanten Solhjell for at han reiser debatten om en frihetsreform.

Kulturlivet er noe som bør bygges nedenfra og oppover. Denne regjeringen ønsker ikke å styre slik som tidligere regjeringer, ved å sette krav om kjønnsbalanse osv. innenfor kulturvirksomhetene, eller ved å styre politisk innad i virksomhetene. Vi ønsker spredning i landet og kompetanse innenfor kulturen. Det er faktisk det som er å styre, ikke hva politikerne selv mener er god kultur.

For meg og regjeringen er det viktig hva kulturlivet selv mener er bra, og hva som er behovet. Kultur må ha innhold. Det hjelper ikke bare å reise bygg eller definere ut fra én gruppe hva kultur er. Hva er egentlig kultur? For meg er det mye god kultur rundt om i hele Kommune-Norge – men den ser aldri en del av statsbudsjettet. Frihetsreform handler også om å legge til rette og forenkle, gjøre det lettere å få tilgang til midler. Da vil det være feil at det er politikere og en regjering som skal definere hvem som skal få, og hvem som ikke skal få, og som skal sette strenge krav.

Alle som får støtte innenfor kulturbudsjettet, har en gang startet i det små – en eller annen gang startet de i det små. Hvordan kom de innenfor? De er der – mange av dem selvfølgelig med rette – men hvordan kommer nye aktører innenfor hvis man kanskje ikke er politisk korrekt? Hva er det å være politisk korrekt? Hva er god kultur? Er det samsvar, eller kan det være at det er kulturaktører som vi i denne sal ikke vet om i dag, som burde ha vært innenfor og fått støtte? Jeg er enig med kulturministeren – og støtter selvfølgelig regjeringen – i at vi må passe på å få maktspredning ved å passe på at vi får de beste aktørene til å sitte og fordele midler, slik at midlene blir spredd rundt i landet.

Jeg ønsker en kultur som er fri for politisk styring og for det å sette strenge krav – for jeg ønsker at det skal blomstre. Det som for noen kanskje ikke er politisk korrekt i dag, vil kanskje være det i morgen – hvis vi lar det få spire.

Jeg synes det er interessant å følge debatten her i dag. Jeg synes det er veldig interessant fordi Arbeiderpartiets representanter har talt med to tunger. Den ene representanten, Haukeland Liadal, mente nærmest at det var en raseriing – det nærmet seg en raseriing av kulturlivet – fordi en nå la til rette for private sponsorer, i tillegg til offentlige midler. Man kunne, ifølge representanten Haukeland Liadal, risikere at det var det private næringsliv som tjente på det, og ikke kulturen. Jeg synes det er et merkelig resonnement. Jeg synes det er bra hvis kulturen kan få sponsormidler i tillegg til offentlige midler. Hvis det private næringsliv i tillegg høster goder av det, vil det være fantastisk, for det er akkurat de midlene vi sitter og fordeler. Dette handler om verdiskaping. Det er deres penger – deres midler, deres verdiskaping – som vi etterpå fordeler til kultur.

Jeg har heller ikke noe imot det dersom noen klarer å drive næring av kultur, hvis en skulle lykkes med det. Det må være flott hvis man kan det. Jeg er sikker på at så å si alle i denne sal heier på en eller annen idrett, og synes det er flott når helter – om det er fotball eller ski eller hva det er – blir kjendiser og tjener penger. Vi heier på dem. Så synes vi det er ille hvis noen private skulle begynne å sponse i tillegg til offentlige midler. Og hvis de skulle tjene penger – det ville være ille, det. Jeg er ikke redd for at de skal tjene penger, og jeg er ikke redd for at en frihetsreform kommer til å skade. Tvert imot, frihetsreform handler om mer enn bare det vi har snakket om i denne salen i dag. Hvordan komme til? Jeg har snakket om flere aktører, jeg. Hvordan få støtte, da? Vi vet ikke det heller. Komplisert å søke? Det er også frihetsreform, å forenkle hverdagen for folk flest. Mine helter, det er faktisk alle dem der ute som vi ennå ikke har sett, som står på hver eneste dag, som driver en enorm dugnad. Hvis vi kan gjøre det lettere for dem, er det også en frihetsreform.

Trond Giske (A) [14:41:25]: En del av innleggene i denne viktige interpellasjonsdebatten bærer preg av at man ikke helt klarer å definere hva kulturpolitikk er. Man snakker om kunstnerisk frihet og frihet i kulturlivet som om det betyr frihet fra kulturpolitikk. Det gjør det ikke. Det er å undervurdere kulturens betydning i samfunnet, det er å undervurdere kulturens betydning for enkeltmennesker, og det er også å undervurdere kunstnere og kulturarbeideres behov for trygge rammebetingelser, muligheter, utfoldelse og frihet til å realisere sine prosjekt og forfølge sine drømmer å si at dette nærmest skal være fritatt fra politisk engasjement.

Hva er målet med Kultur-Norge? Målet må være at vi skaper nye og spennende kulturuttrykk, at vi skaper god kunst, at vi utforsker nytt terreng, at vi bringer kulturopplevelser ut til befolkningen vår, slik at så mange som mulig har tilgang på og får delta i kulturopplevelser. Målet er å maksimere talentene i Norge slik at vi virkelig får fram alle de mulige kunstnerne og kulturarbeiderne som kan gi

oss disse opplevelsene, det er å bygge broer internasjonalt, det er å skape gode arbeidsforhold. Vi har mange mål med kulturpolitikken. Veldig mye av det handler om frihet, og frihet for en kunstner og en kulturarbeider handler jo først og fremst om muligheten til å gjøre det man ønsker å gjøre. Det er frihet fra – frihet fra sensur, frihet fra kontroll, frihet fra påtrykk fra markedskrefter eller politikere eller byråkrater eller bevilgende myndigheter – men det er også frihet til at man faktisk kan jobbe med yrket sitt, utøve kunsten sin, satse på kulturen sin.

Når man hører f.eks. representanten Trine Skei Grande snakke om likestilling, er det som et ekko fra høyresiden i likestillingsdebatten på 1970-tallet. Det man må spørre om, er hvorfor er det så mange færre kvinner som lager film, hvorfor er det så mange færre minoritetsrepresentanter på norske teaterscener, hvorfor er det store sosiale forskjeller i rekrutteringen til ulike kulturinstitusjoner eller kulturområder? Er det fordi kvinner er så usedvanlig mye dårligere til å lage film av genetisk bakgrunn, eller er det systemer i samfunnet som gjør at menn kommer fram, og kvinner ikke gjør det? Folk som har jobbet med likestillingspolitikk i tiår etter tiår, har jo forstått dette for lengst, at det er usynlige sosiale maktstrukturer som gjør at minoritetskunstnere ikke kommer fram, at kvinner ikke får uttrykke seg på samme måte som menn, at det er store kjønnsforskjeller. Og, for å si det, det er jo ikke bare urettferdig for kvinner, det er negativt for Kultur-Norge, for vi mister mange talenter som kunne ha bidratt til å utvikle kulturlivet videre. Det er jo derfor vi trenger en kulturpolitikk, for å maksimere talentet i den norske befolkningen. Det er derfor vi trenger en likestillingspolitikk innenfor kulturen for å maksimere talentet, for å maksimere friheten. Det er det samme med mangfoldsåret: frihet for minoritetskunstnere til også å få spille på norske scener, for å være med i norsk film, for å delta i kulturlivet.

Det blir parodisk – hvis det er et parlamentarisk uttrykk – når representanten Trine Skei Grande mener at nei, vi skal ikke ha en likestillingspolitikk som sørger for at kvinner får delta i å lage spillefilm, men derimot skal vi bestemme at vi skal lage flere dokumentarfilmer istedenfor spillefilmer, for der er det flere kvinner. Så friheten for kvinner til å delta likeverdig i spillefilm er å innblende seg i kunstnerisk frihet, men derimot å detaljstyre hvilken sjanger de skal lage film i, det er frihet. Det er et totalt meningsløst resonnement, og det viser altså en fullstendig mangel på forståelse for hva som er kulturpolitikk, og hva som er kunstnerisk frihet.

Kulturloftet er tidenes største frihetsreform for kunstnere og kulturarbeidere i Norge. At vi har doblet kulturbudsjettet har gitt mange kunstnere og mange kulturarbeidere frihet til å realisere sine prosjekt med mindre styring enn før fordi mange flere får ja, mange færre får nei. Jeg ser at kulturministeren sier at det er for mange kunstnere og kulturarbeidere. Det er kanskje en bekymring Arbeiderpartiet ikke deler så dypt fra vår side, men vi er derimot mer bekymret over at friheten begrenses av at man ikke lenger skal forfølge målet om å øke bevilgninge-

ne. Det blir mindre frihet når Kulturrådet må gjennomføre nedskjæringer på litteraturfeltet, det blir mindre frihet når Filminstituttet må skjære ned på filmbudsjettet. Det hadde blitt mindre frihet hvis regjeringen hadde fått gjennomslag for å kutte i kunstnerstipendene – det ble heldigvis stoppet. Gjennomføring av Kulturloftet og frihet til å realisere prosjektene er selve bunnen i frihet for kunstnere og kulturarbeidere i Norge.

Bård Vegar Solhjell (SV) [14:47:08]: Lat meg nytte anledningen til å takke for debatten. Han har vore, lat meg seie, mangfaldig, og – kan eg kanskje antyde – av varierende kvalitet. Men eg har lyst til å skryte av innlegget til kulturministeren, ikkje fordi eg var einig i alt, men fordi eg synest det var den hittil grundigaste – iallfall den mest gjennomtenkte – versjonen av kva fridomsreforma skal vere, og eg vil dessutan skryte av ho fordi ho opent seier at vi vil gjerne ha kritikk og motstand. Eg trur samfunnsutviklinga dei neste åra vil gje ho rett i det, men eg synest òg det er positivt at vi ser teikn til ein meir ideologisert kulturdebatt no.

Så berre to ord om nokre av dei tinga eg synest har vore i andre enden av kvalitetsskalaen, for å seie det sånn. Det første er denne førestillinga i ulike variantar om at før var alt pengar. Som ein sa: Før har pengar vore både mål og middel, men no er det berre fridom. Vel, vi har hatt kulturdebatt i Noreg før, vi kjem til å ha det i framtida. Det vil til ei viss grad vere ein økonomisk debatt – det kjem til å skje i framtida. Det er på ein måte ikkje sånn det ser ut. Ressurs og økonomi er ein viktig del av alle felt, men lat oss håpe at vi fortsatt i større grad kan ha ein innhaldsdebatt om dei viktige felta og f.eks. fleire av dei utfordringane eg var innom i mitt innlegg.

Det var fleire, m.a. representanten Stordalen, som uttrykte det litt som om at venstresida liksom er mot private pengar og mot suksess, osv. Nei, det kunne ikkje vore fjernare frå sanninga. Målet med kulturpolitikken er jo at ein skal få kunstnarisk suksess. Men det er jo ikkje sånn at ein berre kan vedta suksess. Ein vedtek ikkje Per Petterson og så er han ein leiande forfattar, akkurat som ein ikkje vedtek OL-gull. Men det ein kan vere med på gjennom politikken, er å skape vegen til suksess, gjennom at ein har ei så brei rekruttering av mange flinke talent, anten det er kultur eller idrett, at vi får fram ein del, at vi har så gode treningsforhold, utdanningar og anlegg at vi får det til, osv., at vi har så gode støtteordningar over år. Ta Per Petterson: Gjennom tiår var han ein norsk romanforfattar som var ganske god, så vart han endå mykje betre – i tillegg hadde han sikkert litt flaks – og vart ein av våre aller beste og mest anerkjente, m.a. gjennom eit kunstnarstipend i mange år. Det er jo sånn vi kan vere med å bidra til suksess. Det kostar pengar og er i tillegg ein viktig innhaldsdebatt.

Til slutt: Eg diskuterte òg fridom så seint som på morgonkvisten i dag, med ein Venstre-politikar, framfor 200 menneske. Der var vi faktisk einige om ein ting, og det at fridom betyr både fridom frå og fridom til, eller negativ og positiv fridom, som òg representanten Giske var innom her. Fridom frå overstyring, men òg fridom til å

kunne utfalde seg. Det betyr òg at ein må ha eit økonomisk grunnlag i botn.

Eg takkar igjen for debatten, og ser fram til mange rundar med kulturministeren vår i denne salen og andre stader.

Statsråd Thorhild Widvey [14:50:33]: Først og fremst vil jeg takke for en god debatt, og ikke minst for et flott initiativ fra interpellanten.

Enger-utvalget påpekte, som jeg også sa tidligere, at en stor del av midlene i Kulturløftet de siste åtte årene har gått til infrastruktur. De har gått til bygninger, administrasjon, hus, drift, lønn og pensjon. Den kunstneriske aktiviteten og publikumstilstrømmingen har ikke opplevd en liknende økning som følge av dette Kulturløftet. Det synes jeg er et betydelig paradoks, gitt at de statlige kulturbudsjettene er doblet de siste åtte årene. Dette tror jeg det er grunnlag for å se nærmere på. Jeg ønsker veldig sterkt å få en diskusjon i framtiden om innholdet i kulturbudsjettene og hva vi bruker det til.

Så er det også slik at en for sterk statlig finansiering kan føre til at kulturlivet blir mer opptatt av hva staten er opptatt av enn hva de selv egentlig brenner for. Det er dette Enger-utvalget kaller for målforskryvning. Utvalget mener at dette fører til at institusjonene i kulturlivet er blitt mer lik hverandre i stedet for at de dyrker sine unike kvaliteter.

Det er ikke søknadsskrivernes evner til å lytte seg fram til hva komiteer og statlige organer liker som skal avgjøre hvem som får finansiering. Det er kvalitet og utøvernes egne prioriteringer som skal avgjøre.

Vi ønsker nå å gi enda flere kunstnere og kulturarbeidere større frihet i sin hverdag, spesielt når de møter offentlige søknadsprosesser, støtteordninger og institusjoner. Det mener vi vil øke fokuseringen på innhold, og det vil gi frihet til de skapende prosessene og vil i beste fall gi kvalitetsutvikling og høyere kvalitet. Så er jeg enig med dem som også har uttrykt det på talerstolen i dag, at kvalitet er ikke noe som skal defineres i departementskontorene, men kriteriene må diskuteres fram i miljøene selv.

Jeg tror også det er utrolig viktig å fjerne de hindringene som vi kan finne – alt det som stenger for forenkling og samarbeid mellom aktørene i kunst- og kulturlivet, både institusjoner og frie grupper, både offentlig og privat finansierte.

Så har jeg lyst til å slutte med det at regjeringen har lagt fram tidenes største kulturbudsjett. Jeg synes det blir en ensidig diskusjon om den regjeringen som gikk av, hadde tenkt å bruke noen få midler mer enn det vi foreslo, og at det skal være det bærende når det gjelder hva vår ambisjon måtte være, er en total avsporing. Jeg inviterer veldig sterkt Stortinget til å være med på å bidra til at vi også i framtiden kan ha en sterk fokusering på de offentlige midlene, men at vi også kan sette i gang nødvendige tiltak for å få utløst enda mer private midler. Det er også med på å skape mangfold og bidra til maktspredning.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 6 over.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 225/2013 av 13. desember 2013 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 528/2012 av 22. mai 2012 om markedsføring og bruk av biocidprodukter.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Kjersti Toppe satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge helseforetakene at de ved kjøp av private institusjonsplasser skal prioritere ideelle tilbydere fremfor andre aktører. Krav til kvalitet og innhold må først være oppfylt. Ved inngåelse av nye avtaler med ideelle leverandører av rusbehandlingstjenester skal tidsavgrensede kontrakter (anbud) erstattes av langsiktige samarbeidsavtaler med mulighet for oppsigelse.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 55 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.01)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:3 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Bård Vegar Solhjell om trygg rusomsorg gjennom langsiktige avtaler med ideelle aktører – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 159/2013 av 8. oktober 2013 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2011/62/EU om innføring av et fellesskapsregelverk for legemidler for mennesker, når

det gjelder å hindre at forfalskede legemidler kommer inn i den lovlige forsyningskjeden.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 4–6 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 7 [15:03:15]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Presidenten er gjort kjent med at representanten Audun Lysbakken har bedt om ordet før møtet heves, i henhold til forretningsordenens § 54 andre ledd. Presidenten samtykker i at representanten får ordet og gir dermed ordet til Lysbakken, som har en taletid på inntil 5 minutter, også det i henhold til § 54.

Ad Dalai Lamas besøk til Norge i mai 2014

Audun Lysbakken (SV) [15:04:04]: Jeg har tillatt meg å be om ordet i henhold til forretningsordenens § 54 for å stille et spørsmål til presidentskapet ved møtets slutt, og jeg takker for velviljen og muligheten til å stille spørsmålet ikke bare gjennom presidentskapet, men til presidentskapet, for en gangs skyld.

Bakgrunnen for spørsmålet er Dalai Lamas besøk i Norge i mai i år. Dalai Lama vant som kjent fredsprisen i 1989 for sitt arbeid for menneskerettigheter i Tibet og er kjent for mangeårig innsats for konfliktløsning ved hjelp av fredelige og ikke-voldelige metoder.

Dalai Lama har vært på besøk i Norge før og møtt norske politikere ved slike private besøk. I 2005 møtte han f.eks. daværende statsminister Kjell Magne Bondevik og Stortingets daværende president, Jørgen Kosmo.

Presidentskapet har bestemt at det ikke ønsker et møte mellom Stortingets president og Dalai Lama ved denne anledningen. Tibet-komiteen har også fått avslag på sin forespørsel om å få bruke lagtingssalen til sitt møte med Dalai Lama og har fått et annet møterom. I Dagsnytt Atten på NRK i går argumentert Stortingets andre visepresident for at denne avgjørelsen var tatt for at møtet med Dalai Lama ikke skal minne om et offisielt statsbesøk. Han uttalte også at det var best om Dalai Lama ikke kom inn hovedinngangen på Stortinget, fordi det da ville minne om et statsbesøk.

Det minner litt om den gangen PLO besøkte Stortinget for første gang. Da ble de smuglet inn bakdøren av SVs stortingsgruppe. Jeg håper at vi ikke skal få en gjentakelse av det.

Stortingspresidenten har på prisverdig vis, synes jeg,

tatt initiativ til å løfte menneskerettighetene høyere på Stortingets dagsorden og vektlegge dette husets ansvar og rolle som forsvarer av våre grunnleggende prinsipper og verdier. En mottakelse av Dalai Lama på linje med det som ble signalisert i media i går, synes jeg harmonerer dårlig med den intensjonen.

Det er sånn at en rekke av Stortingets partier ikke er representert i presidentskapet i denne perioden. Derfor har vi ikke anledning til å delta i de diskusjonene presidentskapet har hatt rundt en beslutning som denne, og når presidentskapet heller ikke har tatt initiativ til å konsultere de parlamentariske lederne, finner jeg det nødvendig å reise denne saken på den måten jeg nå gjør. Til nå har det f.eks. vært vanlig at lagtingssalen blir brukt til ulike typer møter med eksterne gjester, og at alle gjester har hatt mulighet til å gå inn Stortingets hovedinngang.

Stortingspresidenten uttalte til NRK i går at han ikke ville nøre opp under den vanskelige situasjonen Norge har med Kina. Det tror jeg vi alle er enige om. Vi er alle tilhengere av å bedre Norges forhold til Kina. Selv mener jeg Kina på avgjørende områder har bidratt til en positiv utvikling i verden, til å redusere antall fattige, til å fordele makt jevnere mellom nord og sør. Men Kina er også et diktatur med en alvorlig menneskerettighetssituasjon. I møte med det må vi i Norge vise fasthet på våre verdier. Det å stå opp for menneskerettigheter må innebære å gjøre det også når det er vanskelig, også når det kan koste oss noe.

Det er etter min mening i Norges stortings beste tradisjon å være åpen for dialog og samtale med alle. Å møte Dalai Lama er ingen fiendtlig handling overfor Kina, å la han gå inn hoveddøren er ingen fornærmelse mot noen. Derfor kommer SV til å møte Dalai Lama ved vårt medlem i utenrikskomiteen, Bård Vegar Solhjell. Jeg håper også å få muligheten til å gjøre det selv.

Jeg har på bakgrunn av det tre spørsmål som jeg ønsker svar på fra presidentskapet: Det første er hvorfor presidentskapet har valgt å si nei til et møte med Dalai Lama under hans besøk i mai. Det andre spørsmålet er om det ikke hadde vært naturlig rundt en såpass viktig beslutning at de parlamentariske lederne blir konsultert. Og det tredje er om det virkelig er riktig at det vurderes å henvise Dalai Lama til en bakdør på Stortinget.

Stortingspresident Olemic Thommessen [15:08:57]: Stortinget har ikke mottatt noen formell henvendelse fra noen – hadde jeg nær sagt – når det gjelder besøket til Dalai Lama. Dalai Lamas besøk er altså å betrakte som privat, hvor representanten Ketil Kjenseth er den som inviterer og tar imot. Presidentskapet har ingen planer om å behandle det på noen annen slags måte enn et vanlig privat besøk, og hvilken inngang man tenker å bruke, vil bli opp til representanten Kjenseth som vert for besøket.

Det har vært en diskusjon i presidentskapet. Den er fortrinnsvis avstedkommet av at jeg har syntes det har vært riktig å redegjøre for mitt personlige standpunkt, som etter hvert også viste seg å bli delt av hele presidentskapet, når det gjelder spørsmålet om det var riktig å møte Dalai Lama.

Jeg tror mange med meg opplever det som en nesten

uvirkelig situasjon at Norge skal være det land i verden som har det dårligste forholdet til Kina, Norge som internasjonalt arbeider for fred gjennom dialog, Norge som systematisk arbeider for at land som har folkegrupper som har vanskelige forhold, skal møtes i dialog i gjensidig respekt og alt hva det handler om.

Det betyr ikke at man er enig i ett og alt, det betyr ikke at man gjør knefall for viktige prinsipper, men det betyr at man tar inn over seg at det som regel er flere forhold i en situasjon, og det betyr også – og det mener jeg er en klok ting – at man skal lytte til den i et forhold som er den fornærmede part.

Jeg mener at skal man komme videre med tanke på å re-etablere et anstendig og godt forhold til Kina, må vi også ta inn over oss deres oppfatning av den konflikten som foreligger. Det betyr ikke at vi er enig i den, enig i den måten de ser det på – sett med våre øyne er det helt ubegripelig at Kina skulle reagere så voldsomt og så konsekvent som det vi har sett. Likevel er det slik at vi er nødt til å ta den holdningen inn over oss, og ta den holdningen med i en helhetsvurdering – og jeg gjentar: i en helhetsvurdering – av de hensynene vi må legge til grunn i en vurdering av hvordan vi nå skal håndtere denne situasjonen som har oppstått.

Det er hevet over tvil at det å møte Dalai Lama oppfattes som en voldsom provokasjon, om ikke på linje med Nobelprisen, så i alle fall en provokasjon som spiller på de samme strenger som det Nobelprisen gjør.

For meg er det ikke skadevirkningene som følger av økonomisk, kulturelt, politisk eller forskningsmessig samarbeid som er det viktigste – Norge er et rikt land, vi skal alltid klare oss, for å si det sånn – for meg er det det mellomfolkelige problem som er det viktigste, og det er der skoen nå trykker. Det er også min overbevisning at det arbeidet som Norge og ikke minst norske samfunnsaktører ønsker å bidra med når det gjelder menneskerettighetene rundt i verden, det rom vi har for å arbeide nettopp for menneskerettighetene, ikke er tjent med at vi er i den situasjonen vi i dag er, oppfattet som en ikke-nasjon av en av verdens tyngste og største nasjoner på den internasjonale arena.

Når det er sagt, ser vi også at det begrensede handlingsrom vi nå har, betyr betydelige problemer for mange norske samfunnsaktører og ikke minst for det norske politiske miljø internasjonalt. Og det er klart at jeg som stortingspresident, som er den politiker som formelt er rangert høyest i dette land – den tittelen bærer altså med seg en betydelig symboltyngde – er nødt til å ta en helhetsvurdering der alle disse temaene bringes inn. Det er i den sammenheng jeg har kommet til at det ikke vil være i Norges interesse at jeg treffer Dalai Lama nå.

Presidenten: I henhold til forretningsordenens § 54 annet ledd er det for hver partigruppe anledning til å få et innlegg på 3 minutter, hvis det er noen som ønsker det.

Ketil Kjenseth (V) [15:14:39]: Jeg vil takke representanten Audun Lysbakken for at han tar opp denne saken.

Som nyvalgt stortingsrepresentant kan en jo føle at en har blitt satt inn i et litt intrikat nybegynnerkurs i etikette og formaliteter. Dette gir en anledning til å drøfte noen

deler av det – jeg skal ikke ta opp så mye av politikken foreløpig.

Stortingspresidenten nevnte at jeg personlig har invitert Dalai Lama til Stortinget. Det er jeg som har sendt henvendelsen, men den er sendt på vegne av en Tibet-komité; venneforeninger har vi jo en del av på Stortinget. Den er etablert, og den har representanter fra alle partier, bortsett fra Senterpartiet, som har sagt at de skal prøve å komme med en representant. Det at det skulle være en bredt sammensatt komité, har vært viktig, og at det er en komité. Og det er på vegne av den jeg har sendt henvendelsen til Dalai Lama. Som kjent: Dalai Lama inviterer seg ikke noe sted, men han tar imot invitasjoner.

Så har jeg også på vegne av denne Tibet-komiteen, og i forlengelsen av at vi har invitert Dalai Lama til Stortinget 9. mai kl. 9, bedt om å få bruke lagtingssalen til et sånt møte. Det var det enighet om i komiteen. I forlengelsen av det har det også blitt en debatt om hvilken inngang som skal brukes.

For det første vil jeg si at det er representanter i Tibet-komiteen som har fått ansvar for å invitere med seg flere representanter. Alle representanter på Stortinget er velkommen til å delta på møtet, så er i hvert fall det sagt. Og det er jo plass i rommet i fjerde etasje til at det kan være flere fra hvert parti, så det er hyggelig om dere gir beskjed så snart som mulig, og helst før påske, om det. For det er jo også en del praktiske forhold knyttet til dette, bl.a. sikkerhet, både for Stortinget og for Dalai Lama.

Så, når det gjelder det stortingspresidenten sier om forholdet til Kina: Det er all anledning for representanter til å opprette komiteer og venneforeninger, og en Kina-komité på Stortinget synes jeg med all respekt vi burde ha. Vi har hatt en Tibet-komité i mange år, etter det jeg skjønner. Og når interessene til Kina har vokst så formidabelt fra 1950-tallet, da Tibet-konflikten startet, burde det være riktig tidspunkt å etablere en slik komité på Stortinget, som har nettopp folk-til-folk-forholdet som sitt ærend. Og det er jo dialog vi ønsker. Det er ikke for å irritere Kina at vi inviterer en fredsprisvinner til Stortinget, som er en åndelig leder og ikke en politisk leder. – Og det skulle tatt seg ut om vi hadde tatt med paven inn bakdøra på Stortinget.

Knut Arild Hareide (KrF) [15:18:00]: Eg vil takke Audun Lysbakken som tar opp denne problemstillinga. Eg er òg glad for den utgreinga me fekk frå Stortingets president.

Eg har lyst til å vere tydeleg på at eg ikkje opplever at presidentskapet i denne saka på nokon som helst måte har vore uryddig. Eg forstår òg at det er presidenten som har tatt avgjerda om at han ikkje ønskjer å møte Dalai Lama. Eg har forståing for det. Men eg må òg seie at når eg høyrer stortingspresidentens vurdering av saka, er det ei vurdering der eg synest det blir lagt betydeleg vekt på det som da blir sett på som Noregs egne interesser. Og vi har ein tradisjon for nettopp i utanrikspolitikken å tenkje på ein annan måte i vårt land, at vi møter ulike grupper med ulike meiningar. Derfor har me spelt ei sær avgjerande rolle i mange konflikhtar verda rundt, fordi me har tenkt større, me har løfta opp menneskerettane. Her snakkar me om ein person som

nettopp er kjent for sitt fredsengasjement, for at han har valt ei linje som går på ikkje-vald, for at han nettopp med sin person har løfta opp eit perspektiv rundt menneskerettane, så eg deler nok ikkje heilt den heilskapsvurderinga som stortingspresidenten her gir, og den avgjerda som han har tatt.

Kristeleg Folkeparti er invitert til å treffe Dalai Lama. Me kjem til å gjere det, nettopp i tråd med den tradisjon at me ønskjer å møte personar som me ikkje nødvendigvis er einige med i alt. Eg trur òg det er viktig at me ikkje lar Kina styre alle omsyn til kva dialog det skal vere mellom våre to nasjonar. Me har nokre veldig gode verdiar i vårt samfunn. Det trur eg òg me skal vise til det kinesiske politiske styre: at det er nokre verdiar i vårt samfunn som er så viktige for oss at dei verdiane er styrande for kva handlingar me legg til grunn.

Dette er ingen kritikk av presidentskapet og dei formelle vurderingane dei har gjort. Men eg deler ikkje stortingspresidentens vurdering av kva som er riktig i denne situasjonen. Eg trur nettopp at me har ei moglegheit til å løfte opp det som er våre verdiar, og at det ikkje skal vere Noregs egne interesser som fullt ut er styrande for vår utanrikspolitikk.

Rasmus Hansson (MDG) [15:21:07]: En av de tristes- te definisjonene på en politiker er at en politiker er en person som har så tjukk hud at hun eller han kan holde seg oppreist uten ryggrad – altså at sånne som oss har så få kjerneverdier og så stor tilpasningsdyktighet at vi står for veldig lite.

Norge har fortsatt en historisk hukommelse og en historisk tradisjon som et lite land, og vi har en tradisjon for å solidarisere oss med folk som er små, og folk som er undertrykte. Mange av oss husker den sympatibølgen som feide over Norge da tibetanerbarna kom hit fordi landet deres var blitt overfalt og erobret av Kina. Den sympatien er fortsatt sterk og levende i det norske folk, og det norske folk venter at Det norske storting reflekterer det.

Vi har, som mange har påpekt, ingenting imot Kina. Vi har utelukkende til hensikt å utvikle et godt forhold med Kina og det kinesiske folk, men vi er ikke, og kan ikke være, et land som lar oss diktere av kinesiske myndigheter av økonomiske årsaker. Kina har fortsatt okkupert Tibet. Det tibetanske folk er fortsatt et undertrykt folk. Vi er i mellomtiden blitt rike. Nettopp derfor er tidspunktet inne til at vi skal vise at den gamle solidaritetstenkingen som har vært et adelsmerke for Stortinget og for det norske folk, fortsatt er levende. Så skal vi tåle de konsekvensene det har.

Derfor slutter jeg meg til det de tidligere talerne har anført. Så kommer også Miljøpartiet De Grønne til å møte Dalai Lama når han kommer på besøk til Stortinget.

Audun Lysbakken (SV) [15:23:40]: La meg først få takke presidenten for et grundig og oppriktig svar.

Jeg har stor respekt for de vanskelige vurderingene som presidenten her har måttet gjøre. Men jeg er likevel uenig i den endelige beslutningen, og vil opprettholde min kritikk av den. Jeg er bekymret for signaleffekten av den måten det

at Dalai Lama ikke møtes, blir begrunnet på. Måten dette ble begrunnet på nå og i media i går, får det til å se ut som om Stortinget i altfor stor grad lar seg styre av hensynet til Kina i denne saken, og ikke av hensynet til det vi vanligvis vil si er det viktigste for oss: vårt engasjement for menneskerettigheter og de menneskene som kjemper for menneskerettigheter.

Jeg er bekymret for signaleffekten av det. For det første må vi passe oss for å sette oss i en situasjon der vi framstår som et land hvor verdiene våre ikke er viktigere enn handelsinntektene våre. For det andre må vi ikke tro at det går an å ha en konstruktiv og god menneskerettighetsdialog hvis vi samtidig viser at vi gir etter for press. Jeg frykter for hva slags praksis vi i så fall også signaliserer i forholdet til andre land, der det er avgjørende at Norge er veldig tydelig på at vi ikke lar oss presse på grunnleggende verdier og grunnleggende spilleregler som det er tverrpolitisk enighet om i dette landet.

Jeg er glad for at presidenten slo fast at dette med hovedinngangen nå er et spørsmål som det er opp til Tibetkomiteen å avgjøre. Det aner meg hva som da blir konklusjonen på det. Jeg vil oppfordre presidenten til å gjøre en ny vurdering av spørsmålet om romvalg. Jeg forstår at det ikke vil bli gjort en ny vurdering av spørsmålet om møte, selv om jeg er uenig i det, men det burde i hvert fall være mulighet for å se på bruken av lagtingsalen en gang til.

Så har jeg avslutningsvis lyst til å si at i den situasjonen vi er i nå, med så mange partier som ikke er representert i presidentskapet, har vi – de partiene – tidligere kontakten presidentskapet med en henstilling om at det tas ekstra hensyn til det, at det blir lagt ekstra vekt på dialog med de partiene som ikke er representert. Dette er en påminnelse om det også.

Stortingspresident Olemic Thommessen [15:27:04]: Når det gjelder spørsmålet om kontakt med de partiene som ikke sitter i presidentskapet, tar jeg meg det ad notam. Jeg vil gjerne få benytte anledningen til å si at det også bare er å ta kontakt. Man vil bli imøtekommende mottatt.

Når det gjelder selve spørsmålet og den vurderingen av hva man her skal gjøre eller ikke gjøre, er jo ikke dette en debatt som har lagt opp til det. Men jeg følte et behov for å redegjøre for mitt standpunkt. Jeg merker meg jo at andre gjør denne vurderingen på en annen måte, og konkluderer på en annen måte.

Men jeg vil nok i den sammenheng få lov til å si at i min egen vurdering mener jeg ikke å ha gått veldig mye på akkord med de grunnleggende verdier jeg tror vi alle er enige om. For meg er saken nå den at vi er i en ikke-situasjon når det gjelder Kina. Det foreligger ingen dialog, og vi har ingen mulighet til å fremme våre synspunkter og standpunkter, verken bilateralt eller i andre sammenhenger, overfor Kina. For meg er det en situasjon hvor vi altså ikke har en anledning til å drive det arbeidet vi før gjorde, hvor det faktisk var regelmessige dialoger, hvor vi hadde et tilsvarende forhold til Kina som andre vestlige land, som jo står på våre verdier. Jeg mener fortsatt at et primært mål for Norge når det gjelder Kina, må være å bringe oss selv i en posisjon på linje med andre vestlige demokratier, som

gjør at vi skal ha de samme kanaler å kunne formidle våre standpunkter gjennom som dem. Det har vært avgjørende for meg.

Hvis man snakker om at man skal ha en konstruktiv og god menneskerettighetsdialog, er jeg helt enig i det. Det er det i dag altså ikke mulig å ha. Kanskje har det noe å gjøre med å krysse broene i riktig rekkefølge. I alle fall har det vært viktig for mitt standpunkt og mitt utgangspunkt. Jeg innrømmer gjerne at dette ikke er en vurdering som har vært enkel.

Når det da gjelder de formelle tingene, knyttet til rombruk og innganger, mener jeg å ha svart på det. Lagtingsalen er et spesielt rom som presidentskapet skal gå nærmere inn på regelverket for bruk av. Det er heller ikke et rom som frem til i dag har vært en vanlig del av møteroms-massen.

Presidenten: Da gjenstår det for presidenten før møtet heves å ønske Stortingets representanter en riktig god påske.
– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.30.
